

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟΝ
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΙΣΤΟ

ΔΙΠΛΑ ΘΕΟΔΩΡΑ

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική της Εκπαίδευσης και Διαχείριση Εκπαιδευτικών Μονάδων

Πειραιάς, Δεκέμβριος 2022

**UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS**

**MASTER PROGRAM IN ECONOMICS OF EDUCATION
AND MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTES**

**THE ROLE OF DIFFERENTIATION OF TEACHING IN THE
EDUCATIONAL SYSTEM OF THE COUNTRY HOSTING
REFUGEES AND MIGRANTS FOR THEIR SOCIAL
INTEGRATION AND INTERCONNECTION WITH THE
PRODUCTIVE TISSUE**

DIPLA THEODORA

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economics of Education and Management of Educational Institute

Piraeus, December 2022

Στην Οικογένειά μου

Ευχαριστίες

Η πτυχιακή αυτή εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών “Οικονομική της Εκπαίδευσης και Διαχείριση Εκπαιδευτικών Μονάδων” του Τμήματος Οικονομικών του Πανεπιστημίου Πειραιά.

Θα ήθελα να εκφράσω τις, από καρδιάς, θερμές μου ευχαριστίες στον καθηγητή μου κύριο Χρήστο Αγιακλόγλου για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, τη συνεχή καθοδήγηση, την αμέριστη υποστήριξη και τις ουσιαστικές συμβουλές του.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους διδάσκοντες καθηγητές μου, του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, οι οποίοι με τη σειρά τους παρείχαν τις γνώσεις τους, την εμπειρία και το χρόνο τους κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Ακόμη ένα μεγάλο ευχαριστώ για την ανταπόκριση των ερωτηθέντων, εκπαιδευτικών και μη, χωρίς τη συμβολή των οποίων δεν θα μπορούσε να διεκπεραιωθεί η έρευνα.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, το σύζυγο και τις κόρες μου, για την στήριξη που μού προσέφεραν καθώς και την υπομονή τους, κατά τη διάρκεια όλων αυτών των μηνών.

Ο ρόλος της διαφοροποίησης της διδασκαλίας στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας υποδοχής προσφύγων και μεταναστών για την κοινωνική ένταξη και τη διασύνδεση τους με τον παραγωγικό ιστό

Σημαντικοί όροι: διαφοροποίηση της διδασκαλίας, ένταξη μεταναστών/προσφύγων στην εκπαιδευτική κοινότητα, διασύνδεση με την παραγωγική διαδικασία.

Περίληψη

Οι μεταναστευτικές και οι προσφυγικές ροές προς την Ευρώπη αποτελούσε ανέκαθεν ένα ζήτημα που ταλανίζει αυτή τη γεωγραφική περιοχή εδώ και δεκαετίες. Ιδιαίτερα από το 1990 και έκτοτε, αυτές οι ροές, εκτός από το γεγονός ότι έχουν πολλαπλασιαστεί, προσέρχονται από νέες διαφορετικές οδούς καθιστώντας τη χαρτογράφηση τους ακόμη δυσκολότερη.

Διαφορετικοί λόγοι ωθούν τους μετανάστες και τους πρόσφυγες προς την επιλογή των Ευρωπαϊκών χωρών ως χώρες υποδοχής, αλλά πάντα έχουν σαν αποτέλεσμα την εγκατάσταση ενός ανομοιογενούς πληθυσμού ανθρώπων στα ευρωπαϊκά εδάφη. Σύμφωνα με την επιστήμη, όμως, ο άνθρωπος, ως κοινωνικό ον, διαμορφώνεται από τις επιδράσεις που δέχεται από το περιβάλλον του και σε αυτές προεξέχοντα ρόλο διαδραματίζουν η παιδεία και η εκπαίδευση. Οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τους κύριους συντελεστές της εκπαίδευσης, καθώς αυτοί συνιστούν τον ανθρώπινο παράγοντα. Η σημερινή εκπαίδευση σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τόσο κοινωνικό, όσο και ανθρωπιστικό περιεχόμενο αντανακλώντας με αυτό τον τρόπο την ανάγκη για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας και την ένταξη όλων των μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτή περιλαμβάνει εναλλακτικούς, σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, τρόπους με τους οποίους οι μετανάστες και τα παιδιά τους μπορούν να μάθουν τη νέα γλώσσα που καλούνται να μιλήσουν, τη γραφή της χώρας υποδοχής, τα ήθη και τα έθιμα αυτού του τόπου, τον πολιτισμό, αλλά και τους κανόνες και τους νόμους διακυβέρνησής της. Παράλληλα, η αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού περιεχομένου και η ένταξη σε αυτό της επαγγελματικής και πρακτικής εκπαίδευσης εξυπηρετεί τις ανάγκες οικονομικής ανάπτυξης των χωρών υποδοχής, αφού οι μετανάστες πρέπει να απορροφηθούν σε εργασιακούς κλάδους προκειμένου να βιοποριστούν, αλλά και να αποτελούν μέρος του εργασιακού συνόλου.

Παρόλα αυτά, η εργασία των μεταναστών στη χώρα υποδοχής δεν πρέπει να είναι αυθαίρετη χωρίς να εξυπηρετεί καμία από τις δύο πλευρές, αλλά πρέπει να συνάδει με την παραγωγική δραστηριότητα της χώρας. Κάθε ευρωπαϊκή χώρα βασίζει το ακαθάριστο εθνικό της προϊόν σε διαφορετικούς τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας, είτε πρόκειται για τον

πρωτογενή, είτε τον δευτερογενή, είτε τον τριτογενή τομέα παραγωγής. Σε αυτούς ακριβώς τους τομείς, ανάλογα με τον κύριο στη χώρα υποδοχής, εκπαιδεύονται οι μετανάστες, ώστε να καθίσταται ευκολότερη η εύρεση εργασιακής στέγης.

Τέλος, η έρευνα που πραγματοποιήθηκε και το ερωτηματολόγιο που εκπονήθηκαν για τους σκοπούς αυτής της εργασίας αφορά τους εκπαιδευτικούς και την εμπειρία τους ή μη σχετικά με τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν έχουν αναλυθεί και παρέχουν ένα ικανοποιητικό συμπέρασμα σχετικά με αυτή την προσπάθεια ένταξης, απορρόφησης και αξιοποίησης των μεταναστών και των προσφύγων στις χώρες υποδοχής και συγκεκριμένα στην Ελλάδα.

The role of differentiation of teaching in the educational system of the country hosting refugees and migrants for their social integration and interconnection with the productive tissue

Keywords: differentiation of teaching, inclusion of immigrants and refugees in the educational community, interconnection with the production process.

Abstract

Migration and refugee flows to Europe have always been an issue plaguing this geographic region for decades. Especially from 1990 and since, these flows in addition to the fact that they have been multiplied, come from new paths making their mapping even more difficult.

Different reasons push immigrants and refugees to choose European Countries as host countries, but they always result in the settlement of a heterogenous population of people on European lands. According to science, however, man as a social being is shaped by the influences he receives from his environment and education and training play a prominent role in them. Students and teachers are the main contributors to education, as they constitute the human factor. Today, what was educated throughout the European Union has both social and humanitarian content, thus reflecting the need for differentiation of teaching and the inclusion of students in the educational system. This includes alternative, compared to previous years, ways in which immigrants and their children can learn the new language they are asked to speak, the script of the host country, the customs and traditions of that place, the culture, but also the governing rules and laws. At the same time, the restructure of the educational content and the inclusion of professional and practical education in it, serves the economic development needs of the host countries, since immigrants must be absorbed in labor sectors in order to make a living, but also to form part of the work set.

Nevertheless, the work of immigrants in the host country should not be arbitrary without serving either side, but should be consistent with the productive activity of the country. Each European country bases its gross national product on different sectors of productive activity, whether it is the primary, secondary, or the tertiary production sector. In exactly these fields, depending on the master of the host country, immigrants are trained to make it easier to find a job.

In conclusion, the research carried out and the questionnaire prepared for the purposes of this work, concern teachers and their experience or not regarding the differentiation of teaching

in the Greek educational system. The results obtained have been analyzed and provide a satisfactory conclusion regarding this effort of integration, absorption, and utilization of immigrants and refugees in the host countries and specifically in Greece.

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Abstract	vii
Κατάλογος Πινάκων	x
Κατάλογος Διαγραμμάτων	xi
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές στην Ευρώπη	1
1.1: Εισαγωγή	1
1.2: Οι παράγοντες των μεταναστευτικών ροών στην Ευρώπη	2
1.3: Ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση	4
1.4: Στατιστικά στοιχεία	5
1.5: Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης	8
1.6: Ανακεφαλαίωση	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η σημασία της διαφοροποίησης της διδασκαλίας για την ένταξη των μεταναστών/προσφύγων στην εκπαιδευτική κοινότητα	13
2.1: Εισαγωγή	13
2.2: Το προϋπάρχον εκπαιδευτικό μοντέλο στην Ευρώπη	14
2.3: Η ένταξη των μεταναστών/προσφύγων στην εκπαιδευτική κοινότητα	19
2.4: Η διαφοροποίηση του εκπαιδευτικού μοντέλου	22
2.5: Η σημασία της διαφοροποίησης της διδασκαλίας	31
2.6: Ανακεφαλαίωση	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Διασύνδεση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την παραγωγική δραστηριότητα της χώρας υποδοχής	34
3.1: Εισαγωγή	34
3.2: Οι Ευρωπαϊκές χώρες με τις μεγαλύτερες μεταναστευτικές ροές	35
3.3: Η παραγωγική δραστηριότητα των χωρών υποδοχής	38
3.4: Διασύνδεση εκπαίδευσης και παραγωγικής δραστηριότητας	42
3.5: Ανακεφαλαίωση	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Μεθοδολογία και αποτελέσματα έρευνας	48
4.1: Εισαγωγή	48
4.2: Μεθοδολογία και περιγραφή ερωτηματολογίου	48
4.3: Παρουσίαση των περιγραφικών στοιχείων του δείγματος	49
4.4: Συμπεράσματα	65
4.5: Ανακεφαλαίωση	66
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	71

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

1.1 Ευρωπαϊκές χώρες και αιτήσεις ασύλου	6
2.2 Ηλικίες, τάξεις και είδος Σχολείου στο ελληνικό σύστημα	16
4.1 Ιδιότητα των ερωτηθέντων	50
4.2 Το φύλο	50
4.3 Η ηλικία	51
4.4 Πόσα χρόνια διδάσκουν	51
4.5 Επίπεδο σπουδών	52
4.6 Σχολική βαθμίδα εργασίας	52
4.7 Παρουσία μεταναστών στις τάξεις	53
4.8 Γνώση κάποιου μετανάστη	54
4.9 Προέλευση μεταναστών	54
4.10 Παράγοντες μετανάστευσης	54
4.11 Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική	55
4.12 Έννοια της διαφοροποίησης	56
4.13 Έννοια διαφοροποίησης για μη εκπαιδευτικούς	57
4.14 Διαχωρισμός μαθητών	58
4.15 Ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα	58
4.16 Εργαλεία στο μάθημα	59
4.17 Εργαλεία στο μάθημα για μη εκπαιδευτικούς	59
4.18 Αλληλεπίδραση μαθητών	60
4.19 Λανθασμένη τακτική	60
4.20 Γονείς των μαθητών	61
4.21 Ευρωπαϊκές χώρες με τους περισσότερους μετανάστες	61
4.22 Επίδραση μετανάστευσης στις χώρες	62
4.23 Εκπαίδευση και παραγωγική δραστηριότητα	62
4.24 Παραγωγική δραστηριότητα της χώρας	63
4.25 Εκπαιδευτικά επαγγελματικά προγράμματα	63
4.26 Συνδικαλιστική δράση μεταναστών	64
4.27 Συμβούλια ένταξης	64
4.28 Ύπαρξη αρκετών επαγγελματικών μαθημάτων για ένταξη μεταναστών	65

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

4.1 Διαγραμματική απεικόνιση για το ποσοστό του φύλου των ερωτηθέντων	50
4.2 Διαγραμματική απεικόνιση των απόψεων των εκπαιδευτικών στο αν έχουν στις τάξεις τους πρόσφυγες/μετανάστες	53
4.3 Διαγραμματική απεικόνιση για το αν γνωρίζουν την Ευρωπαϊκή πολιτική για την μεταναστευτική κρίση	55
4.4 Διαγραμματική απεικόνιση των απόψεων των εκπαιδευτικών για το αν γνωρίζουν την έννοια της διαφοροποίησης	56
4.5 Διαγραμματική απεικόνιση των απόψεων των μη εκπαιδευτικών για το αν γνωρίζουν την έννοια της διαφοροποίησης	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1 Εισαγωγή

Ανέκαθεν οι μετακινήσεις των λαών προς την ευρωπαϊκή ήπειρο είτε για βιοποριστικούς, είτε για πολιτικούς λόγους, απασχολούσε τις εκάστοτε κυβερνήσεις τόσο για την ένταξη των ανθρώπων αυτών στο κοινωνικό σύνολο, όσο και για την εκπαίδευση και την αξιοποίηση τους. Παρόλα αυτά, το φαινόμενο της μετακίνησης των λαών, εντάθηκε από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα και κορυφώθηκε στο διάστημα 2010-2019 για λόγους που θα αναλυθούν στην επόμενη ενότητα. Η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών μετατρέπεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών από Βαλκανικές, Ασιατικές και Αφρικανικές χώρες. Αποτελεί ένα καταφύγιο για μεγάλο αριθμό μεταναστών λόγω των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών που συντελούνται σε αυτές τις χώρες. Το ίδιο φαινόμενο όμως ισχύει και για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία οι οποίες δέχθηκαν μετανάστες τόσο από τις Βαλκανικές χώρες όσο και από την Ασία και την Αφρική.

Πλέον στην Ευρώπη είτε αναζητώντας στο διαδίκτυο εικόνες, είτε ταξιδεύοντας και παρατηρώντας τους καθημερινούς ανθρώπους, μπορεί κανείς να διαπιστώσει την πολυπολιτισμικότητα, τη διαφορετικότητα, αλλά και την ισορροπία μεταξύ τους. Έτσι στις σύγχρονες κοινωνίες συμβιώνουν πολλές διαφορετικές εθνικές, γλωσσικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές ομάδες με διαφορετικές αξίες, απόψεις και ιδεολογίες. Οι άνθρωποι μετακινούνται και μετακινούνται για λόγους οικονομικούς (εργασία), για λόγους εκπαιδευτικούς (σπουδές), για λόγους κοινωνικούς (ευκαιρίες για καλύτερη ζωή) αλλά και για λόγους περιβαλλοντικούς (κλιματική αλλαγή). Το μοντέλο όπου κανένας δε μετακινείται από το τόπο καταγωγής του ανήκει στη σφαίρα της φαντασίας. Πάντα θα υπάρχουν κάποιοι σοβαροί λόγοι που θα ωθούν και θα αναγκάζουν τους ανθρώπους να μεταναστεύουν. Επομένως δεν μπορεί να υπάρξει ένας κόσμος χωρίς μετανάστευση. Από τους αρχαίους χρόνους μέχρι και σήμερα οι άνθρωποι θα μεταναστεύουν και αυτό δεν πρόκειται να σταματήσει.

Υπάρχουν ωστόσο σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων πληθυσμών: Οι έννοιες πρόσφυγας και μετανάστης συχνά συγχέονται. Η διαφορά τους έγκειται στο ότι: ο πρόσφυγας εγκαταλείπει τη χώρα του, χωρίς τη θέλησή του, επειδή διώκεται ή απειλείται με δίωξη για

πολιτικούς, εθνικούς, θρησκευτικούς ή άλλους λόγους. Επίσης μπορεί να του χορηγηθεί πολιτικό άσυλο, μια μορφή προστασίας που του παρέχει η χώρα που τον φιλοξενεί, επειδή διώκεται ή αδυνατεί να ζήσει στη δική του χώρα λόγω πολιτικών συνθηκών. Ο μετανάστης από την άλλη, φεύγει από τη χώρα του με τη θέλησή του (εκούσια) για να εγκατασταθεί σε άλλη χώρα προσωρινά ή μόνιμα, η οποία χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη, με σκοπό την αναζήτηση εργασίας η οποία θα βελτιώσει την οικονομική του κατάσταση και μπορεί να λάβει άδεια παραμονής.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τους παράγοντες που οδήγησαν σε αυτή τη χαρακτηριστική και ετερόκλητη παλέτα της σύγχρονης Ευρώπης, τις κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες που έχει η μαζικότητα και ο μη σχεδιασμένος χαρακτήρας της μετανάστευσης τόσο για τους μετανάστες όσο και για τον ημεδαπό πληθυσμό, οι οποίες γίνονται οξύτερες σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και υψηλής ανεργίας. Στη δίνη των μεταβολών αυτών βρίσκονται οι μετανάστες οι οποίοι πλήττονται διπλά καθώς προσπαθούν να προσαρμοστούν σε ένα άγνωστο περιβάλλον και να επιβιώσουν σε αυτό. Επίσης παρουσιάζουμε στατιστικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των αιτήσεων ασύλου στις Ευρωπαϊκές χώρες, καθώς και την ανάγκη ελέγχου και ρύθμισης της μετακίνησης των προσφύγων στη Δυτική Ευρώπη. Κάθε χώρα υποδοχής καλείται να συνειδητοποιήσει το εύρος των προβλημάτων, καταγράφοντας τα χαρακτηριστικά τους, τις ανάγκες τους, τις επιδιώξεις τους, καθώς και τις προϋποθέσεις για δημιουργική αξιοποίησή τους.

1.2 Οι παράγοντες των μεταναστευτικών ροών στην Ευρώπη

Υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες παραγόντων, οι οποίοι οδηγούν στις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές. Οι μεν είναι οι παράγοντες απώθησης, που ωθούν τους πληθυσμούς να εγκαταλείψουν τη χώρα προέλευσής τους, ενώ οι δε είναι οι παράγοντες έλξης που ελκύνουν τους εν δυνάμει μετανάστες ή πρόσφυγες σε μία συγκεκριμένη περιοχή.

Σε αυτές τις δύο κύριες κατηγορίες εντάσσονται οι τρεις κυριότεροι παράγοντες απώθησης και έλξης: οι κοινωνικοπολιτικοί παράγοντες, οι δημογραφικοί και οικονομικοί παράγοντες και τέλος οι περιβαλλοντικοί παράγοντες.

Κοινωνικοπολιτικοί Παράγοντες

Σε αυτούς ανήκουν οι εθνικές, φυλετικές, θρησκευτικές, πολιτικές και πολιτιστικές διώξεις που ωθούν τους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τις χώρες τους με σημαντικότερο πρεσβευτή

της κατηγορίας, τον πόλεμο, την απειλή σύγκρουσης ή την δίωξη από την κυβέρνηση. Αυτοί είναι οι λεγόμενοι ανθρωπιστικοί πρόσφυγες που καλούνται να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και κατά επέκταση τη χώρα τους λόγω ένοπλων συγκρούσεων, διώξεων ή καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Περισσότεροι από το ένα τέταρτο των 295.800 αιτούντων άσυλο στους οποίους παραχωρήθηκε καθεστώς προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2019, προήλθε από εμπόλεμες ζώνες της Συρίας, του Αφγανιστάν και του Ιράν, τα οποία καταλαμβάνουν τη δεύτερη και την τρίτη θέση αντίστοιχα.

Δημογραφικοί και οικονομικοί παράγοντες

Τα δημογραφικά στοιχεία περιλαμβάνουν ένα αυξανόμενο, μειούμενο, συρρικνωμένο, γηράσκων ή νεανικό πληθυσμό που αντικατοπτρίζει τις εργασιακές ευκαιρίες και την οικονομική ανάπτυξη στις χώρες καταγωγής ή στις χώρες μετανάστευσης.

Τα πρότυπα εργασίας, τα ποσοστά ανεργίας, καθώς και η συνολική οικονομική κατάσταση μιας χώρας αποτελούν παράγοντες έλξης συνοδευόμενα από υψηλότερους μισθούς, καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, ευκαιρίες εκπαίδευσης και συνολικότερα υψηλότερο βιοτικό επίπεδο. Όταν οι οικονομικές συνθήκες μιας χώρας κινδυνεύουν να υποχωρήσουν, βρίσκουν πρόσφορο έδαφος οι μεταναστευτικές μετακινήσεις. Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας του ΟΗΕ, οι μετακινούμενοι εργαζόμενοι, που μετανάστευσαν με σκοπό την εύρεση απασχόλησης, ανήλθαν σε περίπου 164 εκατομμύρια παγκοσμίως το 2017, αντιπροσωπεύοντας σχεδόν τα δύο τρίτα των διεθνών μεταναστών. Το 70% σχεδόν μετέβη σε χώρες με υψηλό εισόδημα, το 18,6% σε χώρες υψηλού μεσαίου εισοδήματος, το 10,1% σε χώρες μεσαίου εισοδήματος και το 3,4% σε χώρες χαμηλού εισοδήματος.

Περιβαλλοντικοί παράγοντες

Τόσο τα φυσικά φαινόμενα όπως οι πλημμύρες, οι τυφώνες και οι σεισμοί, όσο και το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής που ενδεχομένως τα επιτείνει, συμβάλουν στην απόφαση των πληθυσμών για μετακίνηση προς ευνοϊκότερες κλιματικές συνθήκες. Πιο συγκεκριμένα, από το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) έχει θεσπιστεί ο όρος περιβαλλοντικός μετανάστης, στον οποίο περιλαμβάνονται τα άτομα που, εξαιτίας εξαναγκαστικών αιτιών, ξαφνικών ή σταδιακών αλλαγών στο περιβάλλον οι οποίες επηρεάζουν δυσμενώς τις ζωές ή τις συνθήκες διαβίωσής τους, είναι υποχρεωμένα να εγκαταλείψουν τις εστίες τους ή το επιλέγουν - είτε προσωρινά, είτε μόνιμα- και τα οποία μετακινούνται μέσα στα όρια της

χώρας τους ή διασυνοριακά. Ο ακριβής τους αριθμός είναι δύσκολο να υπολογιστεί, αλλά εκτιμάται ότι έως το 2050 θα κυμαίνονται μεταξύ 25 εκατομμυρίων και 1 δισεκατομμυρίου.

Τα αίτια της μετανάστευσης όμως, σπάνια διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο οι χώρες στόχοι, από τις χώρες καταγωγής και αυτό διότι στις πρώτες οι λόγοι μετανάστευσης δεν αφορούν μόνο ένα βραχυπρόθεσμο σχέδιο εγκατάστασης, αλλά και τον επιτυχημένο σχεδιασμό της αλλαγής. Επιπροσθέτως, οι πραγματικοί λόγοι και ο χρονικός ορίζοντας της μετανάστευσης συνήθως αποκρύπτονται, γιατί η αρχική αιτία ή η αφορμή μπορεί να εμπεριέχει εν τέλει ή να εξελιχθεί σε μία άλλη πραγματικότητα, αλλά και το αντίστροφο. Για παράδειγμα, η επανένωση μίας οικογένειας, της οποίας μέλη είχαν μετακινηθεί στο παρελθόν, δεν αποκλείει τη μετακίνηση προς αναζήτηση επαγγελματικής απασχόλησης.

1.3 Ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση

Αναπόφευκτα μετά την εισροή τόσο όγκου μεταναστών και προσφύγων, δημιουργήθηκαν προβλήματα τόσο στις χώρες αρχικής υποδοχής, όσο και στις χώρες-στόχους των μετακινούμενων πληθυσμών. Αυτά δημιουργήθηκαν κυρίως στη διαχείρισή τους, την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο, την εκπαίδευσή τους και την εργασιακή τους απορρόφηση. Αυτό το φαινόμενο ουσιαστικά συνιστά την Ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση.

Η αρχή της μεταναστευτικής κρίσης σε χώρες της δυτικής κυρίως Ευρώπης, αλλά και της Ελλάδας, φαίνεται να σημειώνεται από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό έως και σήμερα. Κορωνίδες του φαινομένου ήταν η διάλυση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, ο πόλεμος και ο θρησκευτικός δογματισμός. Στην κρίση συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό και ένα φαινόμενο υπαρκτό κυρίως στις νότιες ευρωπαϊκές χώρες, αυτό της περιοδικής μετανάστευσης, κατά την οποία κανένας δεν μετεγκαθίσταται οριστικά, με την προοπτική να επιστρέψει στη χώρα του επί βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης. Για αυτό το λόγο, άλλωστε, δεν υπάρχει σαφής εικόνα για τη διάρκεια διαμονής των μεταναστών σε μία χώρα. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, κατά την απογραφή του 2001 ρωτήθηκαν σχετικά μόνο όσοι είχαν δηλώσει προηγουμένως ότι εισήλθαν για αναζήτηση εργασίας (413.241). Από αυτούς οι περισσότεροι, σε ποσοστό 88%, απάντησαν ότι τον Μάρτιο του 2001 διέμεναν στη χώρα για περισσότερους από 12 μήνες. Σε έρευνα του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης του 2003, φαίνεται ότι το 31% των μεταναστών σχεδίαζε να μείνει μόνιμα στην Ελλάδα, ενώ ένα επίσης 31% ότι δεν ξέρει και ότι υπάρχουν και άλλοι παράγοντες. Οι υπόλοιποι από το δείγμα, το 38%, δήλωσαν παραμονή 1-4 χρόνια και περισσότερα από 10 χρόνια παραμονής σε ποσοστά 15,9% και 8,4% αντίστοιχα.

Προβλήματα που συμβάλουν στην Ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση, αποτελούν όμως και οι πολιτικές που εφαρμόζουν οι διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες. Κάποιες έχουν ξεκάθαρη αντίθετη γνώμη στο ιδανικό της «ανοιχτής Ευρώπης», και κάποιες το ενστερνίζονται με μεγάλη επιτυχία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ουγγαρία, η οποία στο τέλος του 2018 απαρithμούσε 6.308 πρόσφυγες, ενώ δεν είχε προοπτική να δεχτεί άλλους και αυτό επειδή από το 2015 θεωρήθηκε ότι οι ορδές των προσφύγων απειλούν την εσωτερική πολιτική σταθερότητα, με συνέπεια τη στροφή στην πολιτική των κλειστών συνόρων με το πρόσχημα του εθνικού συμφέροντος. Η πολιτική αυτή εφαρμόστηκε με την ενίσχυση της φύλαξης των συνόρων, την κατασκευή, ανασκευή και επέκταση των φραχτών και την αναστολή του δικαιώματος υποβολής αίτησης ασύλου. Βέβαια σε καμία περίπτωση δεν μπορεί κάποια χώρα να έχει ανοιχτά σύνορα κι αυτό γιατί δεν μπορεί να δεχτεί και να απορροφήσει ανεξέλεγκτο αριθμό μεταναστών. Προς το παρόν το κυριότερο πρόβλημα σημειώνεται στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, δηλαδή στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία που αποτελούν τις πρώτες χώρες υποδοχής προσφύγων στη διαδρομή τους προς τα βορειότερα ευρωπαϊκά κράτη.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση της Γερμανίας και οι μετανάστες τους οποίους δέχεται από την Τουρκία, οι οποίοι ανέρχονται σε περίπου 4 εκατομμύρια. Οι μισοί από αυτούς είναι οπαδοί του κόμματος του προέδρου Ερντογάν με αποτέλεσμα να συνεισφέρουν στα γερμανικά εκλογικά αποτελέσματα. Πολλοί από αυτούς, μάλιστα, είναι μη εργαζόμενοι επιδοματούχοι, με πολιτικές που εφαρμόστηκαν από τη μεταπολεμική Γερμανία. Σύμφωνα με αυτές, κάθε ενήλικος γερμανός υπήκοος (όλοι οι Τούρκοι σχεδόν έχουν γερμανική υπηκοότητα), όντας άνεργος, δικαιούται επίδομα των 500 ευρώ μηνιαίως, ενώ για κάθε ανήλικο παιδί λαμβάνουν επιπλέον 200 ευρώ. Το γερμανικό κράτος, λοιπόν, συντηρεί μία ιδιότυπη μορφή ανέργων που όχι μόνο επικαλούμενοι αδυναμία εργασίας λαμβάνουν τα επιδόματα, αλλά προτρέπουν και τα παιδιά τους να σταματήσουν την εκπαίδευσή τους προκειμένου να συντηρηθεί αυτή η κατάσταση. Χαρακτηριστικά, ο πρώην Τούρκος πρωθυπουργός Οζάλ, από τους μετριοπαθείς, είχε εκτιμήσει ότι εάν αυτή η κατάσταση διαιωνιστεί, και οι γεννήσεις των Τούρκων της Γερμανίας συνεχιστεί με αυτούς τους ρυθμούς, τότε θα επιτύχουν όσα δεν κατόρθωσε ο Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής για την κατάκτηση της Ευρώπης.

1.4 Στατιστικά στοιχεία

Το 2021 η Ευρώπη είχε πληθυσμό 446.914.676, από τους οποίους οι 2.858.922 ήταν πρόσφυγες, ενώ οι 632.315 ήταν οι αιτούντες άσυλο. Να διευκρινίσουμε σε αυτό το σημείο ότι με τον όρο «αιτούντες άσυλο» εννοούμε τα άτομα που έχουν υποβάλει αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας ή έχουν συμπεριληφθεί σε τέτοιου είδους αίτηση ως μέλη οικογένειας κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (στοιχεία της Eurostat).

Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία είχε σαν αποτέλεσμα την πρόσφατη διέλευση 8,8 εκατομμυρίων Ουκρανών προς την Ευρώπη. Οι υπόλοιπες διελεύσεις σημειώνονται από το μονοπάτι της Ανατολικής Μεσογείου με 13.184 διελεύσεις το 2020 και της Κεντρικής Μεσογείου (Ιταλία και Μάλτα) με 1.754 παράτυπες αφίξεις το 2020.

Πιο συγκεκριμένα οι χώρες της Ευρώπης και οι αιτήσεις σε άσυλο παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Πίνακας 1.1
Ευρωπαϊκές χώρες και αιτήσεις ασύλου

Αυστρία	39900	Κύπρος	13670
Βέλγιο	24970	Λετονία	615
Βουλγαρία	11000	Λιθουανία	3940
Γαλλία	120685	Λουξεμβούργο	1405
Γερμανία	190545	Μάλτα	1515
Δανία	2080	Ουγγαρία	40
Ελλάδα	28355	Πολωνία	7795
Εσθονία	80	Πορτογαλία	1540
Ηνωμένο Βασίλειο	-	Ρουμανία	9585
Ιρλανδία	2650	Σλοβακία	370
Ισπανία	65295	Σλοβενία	5300
Ιταλία	53610	Σουηδία	13990
Κάτω χώρες	26520	Τσεχία	1405
Κροατία	2930	Φινλανδία	2525

Το 2021, από τους αιτούντες άσυλο οι 183.600 ήταν κάτω των 18 ετών —και περίπου το 13 % εξ αυτών (23.200) ήταν **ασυνόδευτα παιδιά**. Τα περισσότερα ασυνόδευτα παιδιά προέρχονταν από το Αφγανιστάν, τη Συρία και το Μπανγκλαντές.

Αναγνώριση προσφύγων

Το 2021 οι χώρες της ΕΕ έλαβαν 522.400 **πρωτοβάθμιες** αποφάσεις ασύλου. Το 39 % των αποφάσεων αυτών ήταν θετικές:

- 111.700 άτομα έλαβαν καθεστώς πρόσφυγα,
- 63.000 άτομα έλαβαν καθεστώς επικουρικής προστασίας και
- 27.100 άτομα έλαβαν ανθρωπιστικό καθεστώς.

Άλλες 155.300 τελικές αποφάσεις εκδόθηκαν μετά από **ένσταση**, μεταξύ των οποίων:

- 15.900 αποφάσεις χορήγησης καθεστώτος πρόσφυγα,
- 14.000 αποφάσεις χορήγησης καθεστώτος επικουρικής προστασίας και
- 24.900 αποφάσεις χορήγησης ανθρωπιστικού καθεστώτος.

Συνολικά, οι χώρες της ΕΕ χορήγησαν **προστασία σε περίπου 257 000 άτομα** το 2021.

Αποτελεσματικότητα του συστήματος ασύλου

- **Κυμαινόμενο μέγεθος αδιεκπεραίωτων αιτήσεων:** Στο τέλος του 2021 εκκρεμούσαν 758.600 αιτήσεις ασύλου, δηλαδή 1 % λιγότερες απ' ό,τι το προηγούμενο έτος (765.700). Ο όγκος των αιτήσεων που εκκρεμούσαν μειώθηκε το πρώτο ήμισυ του έτους σε 697.000 έως το τέλος Ιουλίου — το χαμηλότερο ποσοστό από τα μέσα του 2015— αλλά στη συνέχεια σημείωσε αύξηση.
- **Διαφορετικός χρόνος διεκπεραίωσης σε κάθε κράτος μέλος:** Η αναλογία των εκκρεμών υποθέσεων και των αιτήσεων ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, αντικατοπτρίζοντας τις διαφορές ως προς τον χρόνο διεκπεραίωσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία της EASO (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο), περίπου οι μισές από τις εκκρεμείς υποθέσεις σε πρωτοβάθμιο επίπεδο βρίσκονταν σε αναμονή για διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών.
- **Διαφορετικά ποσοστά αναγνώρισης σε κάθε χώρα της ΕΕ:** Το σύστημα ασύλου της ΕΕ εξακολουθεί να υπονομεύεται εξαιτίας σημαντικών διαφορών μεταξύ των χωρών της ΕΕ όσον αφορά τα ποσοστά αναγνώρισης. Για παράδειγμα, το 2021 το ποσοστό αναγνώρισης Αφγανών πολιτών σε πρώτο βαθμό κυμαινόταν από 9 % στη Βουλγαρία σε 100 % στην Ισπανία και την Πορτογαλία (στοιχεία από τα κράτη μέλη που εξέδωσαν τουλάχιστον 100 αποφάσεις πρώτου βαθμού για Αφγανούς πολίτες).
- **Οι κανόνες του Δουβλίνου στην πράξη:** Το 2020 τα κράτη μέλη ανέφεραν 94.600 εξερχόμενες αιτήσεις οι οποίες, βάσει των κανόνων του Δουβλίνου, διαβιβάστηκαν σε άλλα κράτη μέλη και άλλες χώρες που συμμετέχουν στο σύστημα του Δουβλίνου για να αναλάβουν αυτά ή αυτές την ευθύνη εξέτασης της αίτησης για διεθνή προστασία. Από τις 85.700 αποφάσεις που εκδόθηκαν για τέτοιες αιτήσεις, οι 50.400 έγιναν δεκτές (59 %) και

εκτελέστηκαν 12.500 εξερχόμενες διαβιβάσεις, αριθμός που αντιστοιχεί στο 25 % των αιτήσεων που έγιναν δεκτές.

Πηγή: Eurostat

1.5 Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το πλήθος και ο όγκος των μεταναστών και των προσφύγων, όπως αναλύθηκε προηγουμένως, αποτέλεσαν μία από τις δυσκολότερες δοκιμασίες της σύγχρονης Ευρώπης, έτσι ώστε η εισροή των μεταναστών να αποδειχτεί πηγή πλούτου για αυτή, ακολουθώντας μία από τις διασημότερες ρήσεις του Βιμ Βέντερς «Η διαδικασία ενδυνάμωσης μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας είναι απαραίτητη για το μέλλον αυτής της ηπείρου. Είναι ζωτικής σημασίας. Μπορεί να γίνει η πατρίδα της επόμενης γενιάς μιας ακόμα μεγαλύτερης Ευρώπης, εάν είναι γεμάτη με συναισθήματα, με αλληλεγγύη, με κατανόηση και σεβασμό. Περισσότερο όμως από ποτέ, η πιο σημαντική ιδέα που πρέπει να κρατήσουμε ζωντανή σήμερα είναι εκείνη της αλλαγής. Η αλλαγή ως διαρκής πιθανότητα, ως αναγκαιότητα, ως η ίδια η συνθήκη της δημοκρατίας».

Από το 2015, λοιπόν, όπου τα νούμερα των μεταναστών κορυφώθηκαν, αλλά και η κατάσταση στις πρώτες χώρες υποδοχής οξύνθηκε, η Ευρωπαϊκή Ένωση κλήθηκε να λάβει και έλαβε συγκεκριμένη πολιτική με στόχο την άμβλυνση του φαινομένου, τα οποία είχαν σαν αποτέλεσμα την συνολική μείωση των αντικανονικών διαβάσεων σε ποσοστό 90%. Τον Οκτώβριο του 2015, η κυβέρνηση του Λουξεμβούργου ενεργοποίησε τις ολοκληρωμένες ρυθμίσεις για την πολιτική αντιμετώπιση κρίσεων (IPCR), οι οποίες προβλέπουν συγκεκριμένα μέσα για το συντονισμό των πολιτικών αντιμετώπισης, μιας κρίσης.

Συγκεκριμένα, για την οδό της Ουκρανίας: Τον Φεβρουάριο του 2022, η Ε.Ε. θέσπισε στους εκτοπισθέντες δικαιώματα μεταξύ των οποίων διαμονή, δικαίωμα στη στέγη και στην αγορά εργασίας, ιατρική αρωγή, πρόσβαση στην εκπαίδευση για τα παιδιά. Για την οδό της Ανατολικής Μεσογείου, που περιλαμβάνει τις αντικανονικές αφίξεις σε Ελλάδα, Κύπρο και Βουλγαρία, κυρίως λόγω του πολέμου στη Συρία, θέσπισε επικοινωνία και στενή συνεργασία στη διαχείριση των προσφύγων με την Τουρκία, με αποτέλεσμα τη μείωση των εισροών και μέσω αυτής της οδού. Στη Δυτική Μεσόγειο, από την άλλη πλευρά, ένας σημαντικός παράγοντας μείωσης των αντικανονικών αφίξεων ήταν η στενή εταιρική σχέση που αναπτύχθηκε με το Μαρόκο, προκειμένου να ενισχυθεί ο έλεγχος των συνόρων, γιατί το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης εκεί δημιουργούταν τόσο από την ηπειρωτική οδό

από τους ισπανικούς θύλακες της Θέουτας και της Μελίλιας στη Βόρεια Αφρική, όσο και δια θαλάσσης από τις Κανάριες Νήσους.

Παρόλα αυτά, η μία οδός στην οποία δεν είχαν αποτέλεσμα οποιαδήποτε μέτρα, ήταν αυτή της Κεντρικής Μεσογείου, η οποία μετά από μία μείωση των αφίξεων τη διετία 2015-2017, σημείωσε και πάλι θεαματική άνοδο το 2020. Πρόβλημα σημειώθηκε στην προσπάθεια θέσπισης μεταναστευτικής πολιτικής από το γεγονός ότι το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου όριζε ελάχιστα πρότυπα για τη μεταχείριση όλων των αιτούντων άσυλο, οπότε δημιουργήθηκε η ανάγκη να αναδιαμορφωθούν νέοι κανόνες. Στις 23 Σεπτεμβρίου 2020 δημιουργήθηκε ένα νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο με κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη διαχείριση της μετανάστευσης και του ασύλου που περιλαμβάνει νέες νομοθετικές προτάσεις.

Ένα πρόσφατο χρονολόγιο των παραπάνω συνοψίζεται στα εξής γεγονότα:

- 09/12/2021: Το Συμβούλιο εκδίδει κανονισμό για τον Οργανισμό της ΕΕ για το Άσυλο
- 19/01/2022: Ο νέος Οργανισμός της ΕΕ για το άσυλο αναλαμβάνει καθήκοντα
- 04/03/2022: Η ΕΕ θεσπίζει καθεστώς προσωρινής προστασίας για όσους εγκαταλείπουν την Ουκρανία λόγω του πολέμου
- 04/04/2022: 17 δισ. € σε διαθέσιμα κονδύλια της ΕΕ για βοήθεια στους πρόσφυγες από την Ουκρανία
- 22/06/2022: Το Συμβούλιο εγκρίνει διαπραγματευτικές εντολές για τον κανονισμό Eurodac και τον κανονισμό για τον έλεγχο διαλογής

Σημαντικό ρόλο, όμως είχαν και οι επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διάσωση ανθρώπων στη θάλασσα και την εξάρθρωση εγκληματικών δικτύων. Τα βασικά ήταν τρεις επιχειρήσεις του Frontex στη Μεσόγειο για να διασώσει μετανάστες που κινδυνεύουν και να καταπολεμήσει τη λαθραία μετακίνηση μεταναστών, καθώς και μία ναυτική στρατιωτική επιχείρηση (IRINI) για να εξαρθρώσει το επιχειρηματικό μοντέλο των δικτύων λαθραίας μετακίνησης και εμπορίας ανθρώπων.

Πώς όμως και με ποιες συγκεκριμένες πολιτικές έχει πετύχει η Ευρωπαϊκή Ένωση την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών; Οι παράμετροι στις οποίες έχει εστιάσει το μοντέλο διαχείρισης είναι η επανεγκατάσταση, η αξιοποίηση των μεταναστών υψηλής ειδίκευσης και οι αιτούντες άσυλο.

Σύμφωνα με την πολιτική της επανεγκατάστασης, πρόσφυγες που απαιτούν προστασία εισέρχονται ήδη από το 2015 στην Ε.Ε. μέσω χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Αλλά

μερικές φορές οι αριθμοί είναι συγκλονιστικοί και μιλούν από μόνοι τους. Μέχρι στιγμής τα κράτη μέλη της Ε.Ε. έχουν προσφέρει προστασία σε 130.000 ανθρώπους. 19.455 άτομα την περίοδο 2015-2017, καλύπτοντας το 86 % των συνολικών δεσμεύσεων, 45.570 άτομα την περίοδο 2018-2019, καλύπτοντας το 91 % των συνολικών δεσμεύσεων, 24.656 άτομα την περίοδο 2020-2021, καλύπτοντας το 72 % των συνολικών δεσμεύσεων, 33.800 άτομα την περίοδο 2021-2022 (σχεδόν 5.000 άτομα στο πλαίσιο προγραμμάτων επανεγκατάστασης και 28.800 άτομα στο πλαίσιο προγραμμάτων εισδοχής για ανθρωπιστικούς λόγους), αλλά ταυτόχρονα, το 2016, πρότεινε και νέες πιο ασφαλείς οδούς για τη μετακίνηση των μεταναστευτικών ροών καθιστώντας το πρόγραμμα της επανεγκατάστασης βιωσιμότερο και σταθερότερο.

Η αξιοποίηση των μεταναστών υψηλής ειδίκευσης αποτελεί μία ακόμη παράμετρο διαχείρισης των μεταναστών. Έτσι, το 2021 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε την μπλε κάρτα, σύμφωνα με την οποία υπάρχει συνεργασία μεταξύ χωρών για την επαγγελματική αξιοποίηση αυτών των ανθρώπων. Συνοπτικά τα πλεονεκτήματα της μπλε κάρτας είναι ότι έχουν θεσπιστεί κριτήρια υποδοχής, διευκολύνεται η κινητικότητα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και η οικογενειακή επανένωση, αναγνωρισμένοι εργοδότες απλουστεύουν τις διαδικασίες και υπάρχει ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο στην αγορά εργασίας, ενώ ταυτόχρονα και πολύ σημαντική παράμετρος της ισχύος της μπλε κάρτας αποτελεί το γεγονός ότι οι κάτοχοι της δεν μειονεκτούν σε σχέση με τους κατόχους εθνικών αδειών.

Τέλος, οι αιτούντες άσυλο αποτελούν μία ειδική κατηγορία και αυτό διότι υπάρχουν ελάχιστοι κανόνες σχετικοί με την αντιμετώπιση και τη διαχείρισή τους. Από τα Σεπτέμβριο του 2020, και αφού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε αυτή την αδυναμία, θεσπίστηκαν πέντε νέες νομοθετικές προτάσεις που αποτελούν μέρος του νέου συμφώνου της Επιτροπής για τη μετανάστευση και το άσυλο. Στο τελικό Σύμφωνο:

1. Έχει δημιουργεί νέο σύστημα κατανομής των αιτήσεων για γρηγορότερη και πιο αξιόπιστη επεξεργασία.
2. Υπάρχουν έκτακτα μέτρα για την αντιμετώπιση καταστάσεων ανωτέρας βίας.
3. Δημιουργήθηκε βάση δεδομένων με τα δακτυλικά αποτυπώματα των αιτούντων άσυλο.
4. Δημιουργήθηκε αυτόνομος οργανισμός για το άσυλο.
5. Υπάρχει έλεγχος διανομής πριν την είσοδο.
6. Θεσπίστηκε Συγκεκριμένος κανονισμός που εναρμονίζει τις ενωσιακές διαδικασίες.
7. Προτάθηκαν Οδηγίες για την προστασία των δικαιωμάτων των προσφύγων.
8. Μεταρρυθμίστηκαν οδηγίες για τις συνθήκες υποδοχής.

9. Δημιουργήθηκε μόνιμο πλαίσιο για την επανεγκατάσταση.

Την ίδια περίπου περίοδο, δηλαδή από τις αρχές των μεταναστευτικών κυμάτων, διαμορφώνεται το Μεταναστευτικό Δίκαιο, το οποίο κινείται παράλληλα, αλλά δεν αποτελεί την ίδια οντότητα με το Εργατικό Δίκαιο, αφού το ένα ανήκει στο Υπουργείο Εσωτερικών, ενώ το δεύτερο στο Υπουργείο Εργασίας. Ένα κοινό πλαίσιο και των δύο όμως, έχει να κάνει με τη νόμιμη μετανάστευση και αντίστοιχα με τη νομιμοποίηση της μετανάστευσης. Η πρώτη κατηγορία αφορά μετανάστες που κατέχουν άδεια διαμονής και αξιοποιούνται με δύο τρόπους, τη διαδικασία της μετάκλησης και την εποχική εργασία. Η διαδικασία της μετάκλησης περιλαμβάνει μονοετείς συμβάσεις εργασίας με την οικονομική συμβολή του κράτους, αλλά και την επιτήρηση των μεταναστών από αυτό. Δημιουργείται, βέβαια με αυτόν τον τρόπο, πρόβλημα όσον αφορά την εύρεση εργασίας των ημεδαπών, γιατί πολλοί εργοδότες προτίμησαν μετανάστες προκειμένου να πληρώνονται από το κράτος και όχι από τα κέρδη της εκάστοτε επιχείρησης. Δεύτερον, η μετανάστευση με στόχο την εποχική εργασία προϋποθέτει την έκδοση ειδικής άδειας διαμονής για διάστημα έξι μηνών ανά ημερολογιακό έτος. Με τους δύο αυτούς τρόπους νόμιμης μετανάστευσης δεν υπάρχει απόλυτος διαχωρισμός των μεταναστών και τα όρια είναι ρευστά. Χαρακτηριστικά, σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών, οι αιτήσεις των εργοδοτών για άδειες εποχικής εργασίας ανέρχονταν σε 19.000 το 2004, σε 35.000 το 2005 και σε 21.000 το 2006, ενώ σταθεροποιήθηκαν σε περίπου 15.000 το 2007-2010 (Maroukis and Gemi, 2011).

Η νομιμοποίηση της μετανάστευσης εστιάζει κυρίως στους τρόπους διαφύλαξης των πυλών εισόδου των χωρών. αυτή έχει να διαχειριστεί τόσο του μετανάστες που έχουν άδεια παραμονής, αλλά όχι άδεια εργασίας, όσο και αυτούς που δεν έχουν άδεια παραμονής. Τι γίνεται σε αυτές τις περιπτώσεις; Μέχρι πρότινος τα ενδεχόμενα ήταν η απέλαση των μεταναστών, η ανοχή της παρουσίας τους και η ρύθμιση της παραμονής τους. Η νομιμοποίηση, σύμφωνα με τον ορισμό που πρότεινε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα REGINE, είναι μια διαδικασία ρύθμισης, η οποία δεν αποτελεί μέρος του πλαισίου νόμιμης μετανάστευσης και διαρκεί για μια ορισμένη χρονική περίοδο στοχεύοντας σε ειδικές κατηγορίες μη γηγενών υπό ανεπίσημο καθεστώς. Εξ ορισμού, λοιπόν, φαίνεται ότι υπάρχουν προβλήματα σχετικά με την εφαρμογή της και κυρίως της βραχείας παραμονής και του εργασιοκεντρικού μοντέλου μετανάστευσης που προσπαθεί να καθιερώσει.

Ωστόσο, πέρα από τις νέες πολιτικές και τη θέσπιση συμφώνων, οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντείνουν και πρέπει να εντείνουν ακόμη περισσότερο τις προσπάθειες για την κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών. Τόσο οι μετανάστες, όσο και οι κοινωνίες πρέπει

να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες, έτσι ώστε ο μύθος της δίκαιης, πλούσιας, ισχυρής, νεανικής ανοιχτής Ευρώπης να γίνει πραγματικότητα.

1.6 Ανακεφαλαίωση

Οι προσφυγικές και οι μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη δεν ήταν κάτι παράξενο εδώ και δεκαετίας, παρόλο που τα τελευταία χρόνια και ειδικότερα τη δεκαετία 2010-2019 το φαινόμενο διογκώθηκε δημιουργώντας πολλαπλά προβλήματα τόσο στις χώρες πρώτες διαλογής, όσο και στις τελικές χώρες στόχους. Βέβαια, κανείς δεν γίνεται πρόσφυγας ή μετανάστης αν δεν συντρέχουν σοβαροί λόγοι, οι οποίοι έχουν να κάνουν με δημογραφικά και οικονομικά στοιχεία, την κοινωνικοπολιτική κατάσταση της χώρας, αλλά και με το ίδιο το περιβάλλον και πολλές φορές είναι οι ίδιοι λόγοι και παράγοντες που προσελκύουν τους μετανάστες σε μία χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναπόφευκτα αυτό το μαζικό και ανεξέλεγκτο κύμα μετανάστευσης θα δημιουργούσε προβλήματα τα οποία συνοψίζονται στη φράση «Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Κρίση». Αυτή δημιουργήθηκε κυρίως λόγω του όγκου των μεταναστών και τις αδυναμίας διαχείρισής τους από τις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και από την αντιμεταναστευτική πολιτική των κλειστών συνόρων που εφάρμοσαν ορισμένες από αυτές.

Τα στατιστικά στοιχεία που περικλείουν τα νούμερα των μεταναστών, τις νόμιμες και τις παράνομες οδούς μετανάστευσης και τους αιτούντες άσυλο, είναι συντριπτικά και αποκαρδιωτικά, αν σκεφτεί κανείς ότι τα ποσοστά που είχαν μειωθεί μετά το 2017, αυξήθηκαν με ιλιγγιώδεις ρυθμούς ξανά το 2020. Βέβαια, ήταν και αυτά που ώθησαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναθεωρήσει την πολιτική με την οποία αντιμετώπιζε μέχρι τότε την κατάσταση, και η οποία ήταν σε μεγάλο βαθμό ατελέσφορη, και να εκδώσει νέα πολιτική τόσο για τους αιτούντες άσυλο, όσο και για τους υπόλοιπους μετανάστες και ανθρώπους που διαλέγουν την Ευρώπη για τόπο μετεγκατάστασης. Με τη θέσπιση αλλά και τη γρήγορη λειτουργία αυτών των πολιτικών κινήσεων φαίνεται προς το παρόν ότι η κατάσταση έχει εξομαλυνθεί και οι χώρες της Ε.Ε. να έχουν ενστερνιστεί, αν όχι πλήρως, τότε σε μεγάλο βαθμό το σύνθημά της «Ενωμένη στην πολυμορφία».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ/ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.

2.1 Εισαγωγή

Η διδασκαλία και το εκπαιδευτικό σύστημα είναι δύο βασικά χαρακτηριστικά κάθε χώρας που αντικατοπτρίζουν άμεσα το επίπεδο των παιδιών και κατά επέκταση και των πολιτών. Οι μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 ανέδειξαν τόσο το πρόβλημα της εκπαίδευσης των μεταναστών, όσο και την ανάγκη για ενσωμάτωσή τους στην εκπαιδευτική κοινότητα μέσω της διαφοροποίησης της διδασκαλίας.

Από όταν αυτό το γεγονός έγινε ξεκάθαρο, η διαφοροποίηση της διδασκαλίας και η προσπάθεια γι αυτή, αποτέλεσαν την βάση για τις ίσες ευκαιρίες των μεταναστών στην εκπαίδευση. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η διαφοροποίηση της διδασκαλίας έχει κωδικοποιηθεί με τη στρατηγική της Λισαβόνας και επικεντρώνεται στη θεωρητική και πρακτικά προδιαθέσεις υπάρχουν αντιμετωπίζοντας όλα αυτά τα ανομοιόμορφα παιδιά με τον ίδιο ομοιόμορφο αλλά προσαρμοσμένο ταυτόχρονα τρόπο. Υπάρχει, βέβαια, και η απαρχή της διαμόρφωσης της προσωπικότητας των μαθητών από την οικογένεια ήδη από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους, στην οποία συγκεράζονται στοιχεία του περιβάλλοντος, διαφορετικές συνθήκες διαβίωσης, κοινωνικά, πολιτικά και πολιτισμικά ερείσματα που πρέπει να περιλαμβάνει η διαφοροποίηση και υποστήριξη των μαθητών. Δεν θα πρέπει να λησμονούμε, όμως, ότι το εκπαιδευτικό σύστημα απαρτίζεται τόσο από δασκάλους, όσο και από μαθητές και η διαδικασία της διαφοροποίησης επηρεάζει αμφότερες τις πλευρές. Έτσι από μία κοινωνιολογική προσέγγιση, η διαδικασία προσπαθεί να αναλύσει την προσωπικότητα κάθε παιδιού που είναι διαφορετική, να το καλλιεργήσει, να διακρίνει όποιες κλίσεις να ληφθούν υπόψη κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Μία παιδαγωγική προσέγγιση, αντίθετα, διαχωρίζει τους μαθητές σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Στην πρώτη ανήκουν όσοι αντιλαμβάνονται το εκπαιδευτικό σύστημα, ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και στις προσδοκίες του σχολείου, ενώ στη δεύτερη

παραμένουν όσοι μένουν πίσω και μετατρέπονται στους παρίες του εκπαιδευτικού συστήματος.

Γίνεται επομένως εύκολα αντιληπτό, ότι η διδακτική πράξη οφείλει να αλλάξει χαρακτήρα, ώστε στη δεύτερη κατηγορία μαθητών, στην οποία κατά συντριπτική πλειοψηφία ανήκουν οι μετανάστες, να μειωθούν τα ποσοστά που αντικατοπτρίζουν, ας μην το ξεχνάμε ποτέ, ανθρώπους. Αυτή η διαδικασία, βέβαια, περιλαμβάνει πολλούς τομείς και πολλές αλλαγές οι οποίες αναλύονται παρακάτω και αποτελούν την κορωνίδα της ενσωμάτωσης των μεταναστών στην Ευρώπη, γιατί όπως και σε άλλες πολυάριθμες υποθέσεις, τα λάθη, αλλά και οι επιτυχίες έχουν σας αφετηρία την εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα αναλύουμε το εκπαιδευτικό μοντέλο των ευρωπαϊκών χωρών πριν την έντονη εισαγωγή μεταναστών στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ συνεχίζουμε με την ένταξη, τον τρόπο και την ανάγκη για ένταξη των μεταναστών στην εκπαίδευση των χωρών. Ταυτόχρονα, γίνεται η εισαγωγή στην έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας, τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα και σημειώνεται η σημασία της τόσο για τις ευρωπαϊκές χώρες και το σύστημά τους, όσο και για τους ίδιους τους πρόσφυγες και τους μετανάστες.

2.2 Το προϋπάρχον εκπαιδευτικό μοντέλο στην Ευρώπη

Με τον όρο εκπαίδευση αναφερόμαστε στο θεσμό που με συστηματική διδασκαλία αποσκοπεί στην πνευματική, σωματική και ηθική ανάπτυξη των ανθρώπων. Αρχικά σε αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε με το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα, πόσο διαρκεί, πότε ξεκίνησε, τι περιλαμβάνει, κάτω από ποιον φορέα διαμορφώνεται και πού αποσκοπεί, ενώ στο τέλος της ενότητας θα αναφέρουμε μερικές λεπτομέρειες για τις ομοιότητές του με το εκπαιδευτικό σύστημα άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Στην Ελλάδα η εκπαίδευση χωρίζεται σε τρία επίπεδα, την πρωτοβάθμια, την δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια, παρέχεται δωρεάν και είναι υποχρεωτική από την ηλικία των τεσσάρων ετών έως και τα δεκαπέντε έτη, ενώ υπάρχουν δύο φορείς που ασκούν έλεγχο σε όλες τις εκπαιδευτικές μονάδες, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής που επικουρεί τη δουλειά του Υπουργείου. Ιστορικά, το εκπαιδευτικό σύστημα ξεκίνησε το 1822 στην Τρίπολη, όπου ιδρύθηκε η πρώτη σχολική μονάδα με δάσκαλο έναν μοναχό, ενώ το 1829 με πρωτοβουλία του Ιωάννη Καποδίστρια ιδρύθηκε το Ορφανοτροφείο της Αίγινας με τον πρωτοποριακό τρόπο διδασκαλίας, αφού μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων δίδασκαν αυτούς των μικρότερων, το Πολεμικό Σχολείο

Ναυπλίου, η Εκκλησιαστική Σχολή Πόρου, η Εμπορική Σχολή Σύρου και η Αγροτική Σχολή Τίρυνθας.

Κατά τη βασιλεία του Όθωνα, δηλαδή από το 1832 έγινε προσπάθεια αναδιαμόρφωσης του εκπαιδευτικού συστήματος σύμφωνα με τα βουαρδικά πρότυπα. Έτσι το σχολείο αποτελούνταν πλέον από επτά τάξεις, με υποχρεωτική φοίτηση για όλα τα παιδιά άνω των έξι ετών και υπήρχαν σε κάθε δήμο, ο οποίος αναλάμβανε και τις αντίστοιχες δαπάνες. Βέβαια ορόσημο εκείνης της περιόδου αποτέλεσε η ίδρυση του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών το 1837. Οι μεταρρυθμίσεις, όμως, συνεχίστηκαν και το 1922 με τη μεταρρύθμιση του Βενιζέλου θεσπίστηκαν οι εισαγωγικές εξετάσεις που εφαρμόστηκαν πρώτη φορά δύο χρόνια αργότερα αρχικά στη Φυσικομαθηματική Σχολή και αργότερα και στις υπόλοιπες σχολές του ΕΚΠΑ. Κατά τη μεταπολεμική περίοδο, αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι η δημιουργία των πειραματικών σχολείων και η ίδρυση επαγγελματικών λυκείων το 1959. Τέλος κατά τη μεταπολίτευση και συγκεκριμένα το 1978 ορόσημο αποτέλεσε η εγκατάλειψη της καθαρεύουσας και η μετατροπή του εξατάξιου Γυμνασίου σε τριτάξιο Γυμνάσιο και τριτάξιο Λύκειο.

Συνοπτικά το διάγραμμα των ηλικιών και οι αντίστοιχες τάξεις στο ελληνικό σχολείο διαμορφώνονται ως εξής:

Πίνακας 2.1
Ηλικίες, τάξεις και είδος Σχολείου στο ελληνικό σύστημα

Ηλικία	Τάξη Σχολείου	Είδος Σχολείου
4-5	Προνήπια	Νηπιαγωγείο
5-6	Νήπια	Νηπιαγωγείο
6-7	Α΄ Δημοτικού	Δημοτικό
7-8	Β΄ Δημοτικού	Δημοτικό
8-9	Γ΄ Δημοτικού	Δημοτικό
9-10	Δ΄ Δημοτικού	Δημοτικό
10-11	Ε΄ Δημοτικού	Δημοτικό
11-12	Στ΄ Δημοτικού	Δημοτικό
12-13	Α΄ Γυμνασίου	Γυμνάσιο
13-14	Β΄ Γυμνασίου	Γυμνάσιο
14-15	Γ΄ Γυμνασίου	Γυμνάσιο
15-16	Α΄ Λυκείου	Λύκειο
16-17	Β΄ Λυκείου	Λύκειο
17-18	Γ΄ Λυκείου	Λύκειο

Τα μαθήματα τα οποία διδάσκονται από το δημοτικό είναι βασικά τόσο για τη διαπαιδαγώγηση των μαθητών, όσο και για την πολύπλευρη ανάπτυξή τους και περιλαμβάνουν: Γλώσσα, Μαθηματικά, Θρησκευτικά, Ιστορία, μελέτη περιβάλλοντος, Γυμναστική, Γεωγραφία, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Εικαστικά, Μουσική, Αγγλικά και Τεχνολογία. Κάποια από αυτά υπήρχαν από την αρχή της ίδρυσης των σχολικών μονάδων, ενώ κάποια άλλα προστέθηκαν τα τελευταία χρόνια σε μία προσπάθεια να συμβαδίσει το σχολείο με τις ανάγκες του εξελισσόμενου κόσμου.

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει το Γυμνάσιο και το Λύκειο, με τις επιλογές του γενικού και του επαγγελματικού Λυκείου να βοηθούν και να εξυπηρετούν περισσότερο τους μαθητές και την μετέπειτα αποκατάσταση ή επαγγελματική τους εξέλιξη, παρόλο που το Λύκειο δεν ανήκει στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα τόσο των γυμνασίων, όσο και των λυκείων συμπεριλαμβάνονται εδώ και αρκετά χρόνια περίπατοι, μονοήμερες και πολυήμερες εκδρομές στα πλαίσια προγραμμάτων, όπως αυτών περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, αλλά και εκπαιδευτικές μετακινήσεις και ανταλλαγές μαθητών μέσω των προγραμμάτων Erasmus που διενεργούνται πλέον από τις περισσότερες χώρες. Επιπλέον οι μαθητές εκπροσωπούνται από τους ίδιους μέσω των πενταμελών και δεκαπενταμελών επιτροπών κάθε σχολείου για θέματα που μπορεί να αφορούν τους ίδιους, αλλά και ολόκληρη τη σχολική κοινότητα στην οποία ανήκουν. Αυτές μάλιστα οι επιτροπές έχουν θεσπιστεί με την Υπουργική Απόφαση 23.613/6/Γ2/4094/86.

Στο τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι μαθητές καλούνται να αποφασίσουν αν θα δώσουν τις Πανελλήνιες εξετάσεις, οι οποίες είναι εισαγωγικές για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτές αποτελούνται πλέον από τέσσερα μαθήματα, αντίστοιχα της κατεύθυνσης που έχει επιλέξει ο μαθητής, μετά τη διεξαγωγή τους βγαίνει η τελική βαθμολογία και οι βάσεις εισαγωγής στα Πανεπιστήμια. Παρόλο που ακούγεται εύκολο, πρόκειται για μία εξαιρετικά δύσκολη, χρονοβόρα, ψυχοφθόρα και επίπονη διαδικασία για αυτό άλλωστε δίνεται στους μαθητές και η επιλογή να μην δώσουν αυτές τις εξετάσεις και να ακολουθήσουν διαφορετική πορεία. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελείται από τα Πανεπιστήμια και τα Πολυτεχνεία και τις Ακαδημίες, ενώ μέχρι το 2019 υπήρχαν και τα ΤΕΙ- Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Καθένα από αυτά αποτελείται από Σχολές, και οι Σχολές από τμήματα, όλα με το δικό τους εκπαιδευτικό πρόγραμμα προκειμένου οι φοιτητές να γίνουν γνώστες ενός αντικειμένου λαμβάνοντας επιστημονική κατάρτιση.

Πέρα από αυτά, υπάρχει και η επαγγελματική εκπαίδευση, η οποία αποτελείται από Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ), Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ), Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΕΕΕΕΚ), Επαγγελματικές Σχολές Κατάρτισης (ΕΣΚ) και Εργαστηριακά Κέντρα (ΕΚ). Αυτή η πληθώρα επαγγελματικών σχολών έχει σαν στόχο να εκπαιδευτούν επαγγελματικά όσοι περισσότεροι άνθρωποι είναι εφικτό, οι οποίοι δεν σπουδάζουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η αναγνώριση των τίτλων σπουδών γίνεται με βάση το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων (ΕΠΠ), έναν φορέα που αναγνωρίζει σε επίπεδα τα γνωστικά αντικείμενα και από το 2008

από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το σύνολο των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων της κάθε χώρας δημιουργεί το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων. Αυτό διαμορφώνεται ως εξής:

- Επίπεδο 1: Απολυτήριο Δημοτικού
- Επίπεδο 2: Απολυτήριο Γυμνασίου
- Επίπεδο 3: Πτυχίο Επαγγελματικής Σχολής
- Επίπεδο 4: Απολυτήριο Γενικού λυκείου, Απολυτήριο ΕΠΑΛ, Πτυχίο Επαγγελματικού Λυκείου
- Επίπεδο 5: Πτυχίο ΕΠΑΛ, Δίπλωμα ΙΕΚ, Δίπλωμα ή Πτυχίο Ανώτερων Σχολών
- Επίπεδο 6: Δίπλωμα ή πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Επίπεδο 7: Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης
- Επίπεδο 8: Διδακτορικό Δίπλωμα

Σε αυτό το σημείο και πριν παρουσιάσουμε ορισμένα χαρακτηριστικά του προϋπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος σε ευρωπαϊκές χώρες, είναι σημαντικό να αναφέρουμε το ρόλο που διαδραμάτιζε στην εκπαιδευτική διαδικασία ο δάσκαλος. Ιδιαίτερα στην ελληνική επαρχία από τις αρχές της ίδρυσης των σχολείων, ο δάσκαλος είχε συγκεκριμένο ρόλο όχι μόνο στο σχολείο αλλά και στις τοπικές κοινωνίες. Εντός της σχολικής αίθουσας οι περισσότεροι δάσκαλοι ήταν αυταρχικοί με αμφιλεγόμενες εκπαιδευτικές μεθόδους που αποσκοπούσαν αν συνεντίσουν όποιο μαθητή παρέκκλιε της φιλοσοφίας τους. Εκτός της σχολικής αίθουσας έχαιραν το θαυμασμό και το σεβασμό των συμπολιτών τους και πολλές φορές κατείχαν και άλλα αξιώματα στις τοπικές κοινωνίες. Από την αρχή της δεκαετίας του 1990, βέβαια, ο δάσκαλος-αυθεντία αντικαταστάθηκε με σταθερούς ρυθμούς από το δάσκαλο-παιδαγωγό. Αυτός ο τύπος δασκάλου αποτελεί μία “μηχανή”, ένα διαφωτιστή των μαθητών και της εκπαίδευσης με κύριο ρόλο να διαμορφώνει χαρακτήρες, να καλλιεργεί τους μαθητές του, ώστε να αναπτύξουν τη νόηση, τη δημιουργική ικανότητα και την κριτική σκέψη. Σκοπός αυτού του σύγχρονου τύπου δασκάλου είναι η αίθουσα διδασκαλίας να αποτελεί μία δημοκρατία σε μικρογραφία όπως έλεγε και ο Τζον Ντιούι. Αυτό σημαίνει ότι για να δημιουργηθούν ενεργοί πολίτες, που είναι έτοιμοι να διεκδικήσουν την ελευθερία τους σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής, θα πρέπει προηγουμένως το σχολείο και κατά επέκταση οι δάσκαλοι να έχουν αποπλίσσει από τη σκέψη τους το φόβο και την υποταγή.

Τα τρία ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα που είναι σημαντικό να αναφέρουμε είναι αυτά της Φινλανδίας, της Ολλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, ως τα πιο εξελιγμένα για τους μαθητές.

Αρχικά, στη Φινλανδία η υποχρεωτική εκπαίδευση είναι 9ετής και ενιαία, ενώ ξεκινά στην ηλικία των έξι ετών, όπου οι γονείς μπορούν να επιλέξουν αν θα στείλουν τα παιδιά τους σε νηπιαγωγείο ή αν θα λάβουν ένα δημοτικό επίδομα για να φροντίσουν για την εκπαίδευσή τους στο σπίτι σε αυτή την ηλικία. Η υποχρεωτική εκπαίδευση αποτελείται από το ISCED1, το κατώτερο επίπεδο για ηλικίες 7-13 και το ISCED2, το ανώτερο επίπεδο για ηλικίες 13-16, η ανώτερη εκπαίδευση ISCED3, διαρκεί τρία χρόνια και οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν μεταξύ λυκείου και τεχνικών σχολών, ενώ τέλος, η ανώτατη εκπαίδευση αποτελείται από τα Πανεπιστήμια και τα Πολυτεχνεία. Μερικές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για το εκπαιδευτικό σύστημα στη Φινλανδία είναι ότι η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν και οι μαθητές επιβαρύνονται μόνο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με την αγορά του διδακτικού υλικού, κάθε καθηγητής έχει τη δική του αίθουσα στο σχολείο, οπότε οι μαθητές αλλάζουν αίθουσες, ενώ φωνάζουν τους καθηγητές τους με το μικρό τους όνομα και υπάρχει η δυνατότητα φύλαξης των παιδιών για το χρονικό διάστημα που οι γονείς δουλεύουν. Το τελευταίο αποτελεί και ομοιότητα με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Δεύτερον, στην Ολλανδία η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά στην ηλικία των πέντε ετών και αποτελείται από την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και κάποια επαγγελματική εκπαίδευση. Το ενδιαφέρον σε αυτή την περίπτωση είναι στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση που διαρκεί από 12 έως 18 ετών και υπάρχουν τέσσερα είδη. Το VWO που προετοιμάζει τους μαθητές για το πανεπιστήμιο, το HAVO που προετοιμάζει τους μαθητές για την τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση, το MAVO που προετοιμάζει τους μαθητές για την MBO. Τα ενδιαφέροντα στοιχεία αυτού του συστήματος είναι ότι μοιάζει αρκετά με το ελληνικό καθώς υπάρχουν προαγωγικές εξετάσεις για κάθε τάξη, κάθε σχολείο έχει τις δικές του και υπάρχουν και εθνικές εξετάσεις αντίστοιχες με τις Πανελλήνιες.

Τέλος, στο Ηνωμένο Βασίλειο η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική από πέντε έως δεκαέξι ετών και υπάρχουν τόσο δημόσια, όσο και ιδιωτικά σχολεία. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση διαρκεί μέχρι την ηλικία των έντεκα ετών και ακολουθεί η δευτεροβάθμια με το πέρας της οποίας οι μαθητές αποκτούν το Γενικό Πιστοποιητικό Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ακολουθεί η μετά-υποχρεωτική εκπαίδευση, την οποία όσοι ολοκληρώνουν είναι κάτοχοι του A level και μπορούν να σπουδάσουν σε πανεπιστήμιο ή σε άλλο ίδρυμα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Σημαντική ομοιότητα με το ελληνικό σύστημα είναι ότι υπάρχουν και εκεί οι επαγγελματικές σχολές, ενώ η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν μέχρι την ηλικία των 18 ετών.

2.3 Η ένταξη των μεταναστών/προσφύγων στην εκπαιδευτική κοινότητα

Από την αρχή της δεκαετίας του 1990, όποτε και εντατικοποιήθηκαν οι μεταναστευτικές ροές στην Ευρώπη, έγινε αντιληπτό από τις χώρες υποδοχής, είτε αυτές αποτελούσαν τις πρώτες χώρες υποδοχής, είτε τις τελικές χώρες-στόχους, ότι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες προκειμένου να αξιοποιηθούν επαγγελματικά αλλά και να βιοποριστούν θα πρέπει να εκπαιδευτούν, πράγμα που θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο αν συμπεριλαμβάνονταν στην εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία δεν θα αφορούσε μόνο τα παιδιά, αλλά και τους ενήλικες.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για την εκπαίδευση των ενηλίκων βασική φιλοσοφία της οποίας είναι η ανάγκη επέκτασης της γνώσης και του μορφωτικού επιπέδου έξω από τη θεσμική εκπαίδευση. Σημαντικό βέβαια είναι και το γεγονός του ονόματός της που δεν αφορά μόνο τους ενήλικες που ανήκουν σε μία συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα, αλλά όλους όσους βρίσκονται σε επίπεδο ενηλικίωσης. Σύμφωνα με έκθεση της Επιτροπής Delors για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα προς την UNESCO το 1996, οι βασικοί στόχοι της εκπαίδευσης στις μέρες μας είναι “Να μαθαίνεις, να γνωρίζεις- Να μαθαίνεις, να πράττεις- Να μαθαίνεις, να είσαι- Να μαθαίνεις, να ζεις”. Με αυτό τον τρόπο, η εκπαίδευση ενηλίκων προϋποθέτει σεβασμό προς τη διαφορετικότητα, αποδοχή όλων των τυχόν φυλετικών διαφορών, δεξιοτήτων και απόψεων των εμπλεκόμενων.

Είναι διαφορετικοί από τα παιδιά-μαθητές γιατί είναι:

- Αυτόνομοι
- Με συγκεκριμένους στόχους
- Συνειδητοποιημένοι ως προς αυτό που μαθαίνουν
- πρακτικοί
- Γνώστες της εμπειρίας της ζωής (Cantor,1992)

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης των ενηλίκων θεσπίστηκε αρχικά το 1957 με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και το 1992 με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, το γενικό πλαίσιο της οποίας επικεντρώνεται στους παρακάτω άξονες:

- στην αύξηση των επενδύσεων
- στη μείωση των παιδιών που εγκαταλείπουν την υποχρεωτική βασική εκπαίδευση
- στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών
- στην ανάπτυξη της Δια βίου Μάθησης
- στην αύξηση της κινητικότητας μαθητών και καθηγητών
- στην αξιολόγηση των ικανοτήτων τους

ενώ το 2014-2020 τέθηκαν τα παραπάνω με τη μορφή στρατηγικών στόχων.

Πρώτος στρατηγικός στόχος είναι η αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, δεύτερος, η βελτίωση της ποιότητας και του χαρακτήρα της τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης, τρίτος η βελτίωση της πρόσβασης στη δια βίου μάθηση και τέλος τέταρτος στρατηγικός στόχος είναι η ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας.

Βέβαια η εκπαίδευση των ενηλίκων δεν γίνεται τυχαία, αλλά βασίζεται σε τρεις θεωρίες μάθησης. Η πρώτη θεωρία είναι αυτή της Ανδραγωγικής του Malcom Knowles. Σύμφωνα με αυτή, εφαρμόζεται μία ανθρωπιστική προσέγγιση της μάθησης δίνοντας έμφαση στις εμπειρίες και τις δυνατότητες των μαθητών. Οι παραδοχές της Ανδραγωγικής προσέγγισης αφορούν το μαθησιακό κλίμα, την ενημέρωση των μαθητών, τη συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, το σχεδιασμό του μαθήματος ανάλογα με τις ανάγκες τους, την αξιοποίηση κατάλληλων πόρων για το μάθημα και, τέλος, την αξιολόγηση, ο τρόπος της οποίας αποφασίζεται από κοινού.

Η δεύτερη θεωρία είναι αυτή της Μετασχηματίζουσας Μάθησης του Jack Mezirow. Σκοπός της είναι να κάνει τους ίδιους τους μαθητές να αντιληφθούν τις ικανότητές τους και να γίνουν αυτοδύναμοι με τα τρία βασικά της στοιχεία να είναι η εμπειρία, η κριτική σκέψη και η επικοινωνία που βασίζεται στο διάλογο.

Η τρίτη και τελευταία θεωρία είναι αυτή της κοινωνικής αλλαγής του Paulo Freire. Ο βραζιλιάνος Freire γνωρίζοντας από πρώτο χέρι την κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική πραγματικότητα μεγαλώνοντας σε ένα περιβάλλον αναλφάβητων κυρίως ανθρώπων, ενδιαφέρθηκε για την αιτία των συνθηκών αυτών και πίστευε ότι μόνο η εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους σε όλους τους τομείς. Οι δάσκαλοι με αυτό το τρόπο μετατρέπονται σε δασκάλους-επιμορφωτές που σαν στόχο έχουν την προώθηση του διαλόγου, την αξιοποίηση του υπαρκτού κόσμου και την αμφισβήτηση κάθε υπάρχουσας γνώσης.

Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης, είτε οι θετικές, είτε οι αρνητικές επηρεάζουν τις χώρες υποδοχής, όπως άλλωστε και την Ελλάδα σε όλους τους τομείς μιας κοινωνίας. Η ένταξη των μεταναστών στο κομμάτι της κοινωνίας που αφορά την εκπαίδευση ξεκίνησε σαν ένας τρόπος για την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που γνώρισαν αυτοί οι άνθρωποι μετά την εγκατάστασή τους. Έγινε η προσπάθεια συγκρότησης προγραμμάτων εκμάθησης της γλώσσας και συνδυαστικά προγράμματα εκμάθησης της γλώσσας και εύρεσης εργασίας. Τα προβλήματα προέκυπταν στην πορεία σαν επακόλουθο του γεγονότος ότι πολλοί εκπαιδευόμενοι είχαν άλλα κίνητρα ή οι εκπαιδευόμενοι είχαν διαφορετικά κριτήρια και διαφορετικό γνωσιακό επίπεδο, καθώς επίσης και από το γεγονός ότι οι εκπαιδευτές δεν ήταν κατάλληλα προετοιμασμένοι ή με τα απαραίτητα εφόδια ή είχαν ελλιπή επικοινωνία με τους μαθητές. Γι αυτό ήταν απαραίτητο το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας να συσχετίζεται με τις εμπειρίες των μαθητών

στην χώρα υποδοχής. Για παράδειγμα στην Ελλάδα όπου το μάθημα επικεντρώνεται στην εκμάθηση της ελληνικής, χρησιμοποιούνται διάλογοι και στιγμιότυπα της καθημερινότητας στην ελληνική κοινωνία και με τα οποία οι μαθητευόμενοι έχουν οικειότητα σε κάποιο βαθμό.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθούμε στα κίνητρα και τις θεωρίες των κινήτρων για την εκπαίδευση των μεταναστών. Η πρώτη έρευνα διενεργήθηκε από τον C.O.Houle και αφορούσε τρεις κατηγορίες μεταναστών, αυτούς που είναι προσανατολισμένους στους στόχους τους, αυτούς που προσανατολίζονται στη δράση και αυτούς της μάθησης. Η τελευταία από τις διάφορες θεωρίες που υπήρξαν μετά του Houle, ήταν αυτή του Boshier, σύμφωνα με την οποία τα κίνητρα ακολουθούν μια συγκεκριμένη ακολουθία-αλυσίδα. Συνοπτικά, το ενδιαφέρον για προσανατολισμένη μάθηση, οδηγεί στη βελτίωση της επικοινωνιακής ικανότητας, την ανάπτυξη κοινωνικών επαφών, ακολουθεί η εκπαιδευτική προετοιμασία, η επαγγελματική εξέλιξη, η βελτίωση των σχέσεων με την οικογένεια και η επίδιωξη κοινωνικών ερεθισμάτων. Όλα αυτά σε έναν κύκλο εναρμονισμένων και επακόλουθων σχέσεων.

2.4 Η διαφοροποίηση του εκπαιδευτικού μοντέλου

Παλαιότερα, και με αυτό εννοούμε πριν το μεγάλο μεταναστευτικό κύμα στην Ευρώπη, συνήθως όταν αναφερόμασταν σε διαφοροποίηση της διδασκαλίας αυτή αφορούσε την ομαδοποίηση των μαθητών σε καλούς και κακούς και τον αντίστοιχο τρόπο διδασκαλίας της κάθε ομάδας. Πλέον ο όρος διαφοροποίηση της διδασκαλίας έχει πάρει διαφορετικά χαρακτηριστικά προσαρμοζόμενος στις ανάγκες αυτού του μεταβαλλόμενου κλίματος. Έτσι, σήμερα με τον όρο διαφοροποίηση εννοούμε τη διαδικασία ανάπτυξης γνώσης για κάθε μαθητή, η οποία ανταποκρίνεται σε όλες του τις διαφορετικές και ποικίλες ανάγκες.

Για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας, όπως και για κάθε άλλη τεχνική που ξεκινά να εφαρμόζεται σε έναν κλάδο, πρέπει να υπάρχει ένα θεωρητικό υπόβαθρο στο οποία αυτή να στηρίζεται. Οι μαθητές, παρόλο που θα μπορούσε κανείς να πει ότι αποτελούν ένα ομοιόμορφο σύνολο, λόγω του γεγονότος ότι βρίσκονται στην ίδια ηλικία, αποτελούν στην πραγματικότητα ένα σύνολο καθόλα ανομοιόμορφο. Και αυτό επειδή διαθέτουν διαφορετικό παρελθόν, διαφορετικές προσλαμβάνουσες, διαφορετικές εμπειρίες, ενδιαφέροντα και γνωσιακό υπόβαθρο, επομένως η διδασκαλία θα πρέπει να καθίσταται αρωγός προς το μαθητή, ώστε να ενισχύσει τις γνώσεις του, να δοκιμάσει ιδέες, να αμφιβάλλει και να γνωρίσει και άλλους τρόπους σκέψης και έκφρασης και να αναπτυχθεί σε πολλαπλά επίπεδα.

Το 1978 καθιερώθηκε η έννοια της μαθησιακής ετοιμότητας, η οποία περιγράφηκε για πρώτη φορά από τον Σοβιετό ψυχολόγο Lev Vygotsky στο έργο του για τη λεγόμενη “Ζώνη επικείμενης ανάπτυξης”, Z.E.A.. Αυτή αφορά το σύνολο των δραστηριοτήτων που προσφέρονται στο μαθητή κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, και αποτελείται από επίπεδα. Το κατώτερο επίπεδο αφορά μόνο δεξιότητες που κατακτά ο μαθητής δουλεύοντας μόνος του, ενώ το ανώτερο επίπεδο περιλαμβάνει τις ικανότητες που αποκτά ο μαθητής καθοδηγούμενος από ένα δάσκαλο. Τελευταίο στοιχείο για το θεωρητικό υπόβαθρο της διαδικασίας της διαφοροποίησης της διδασκαλίας είναι αυτό του κινήτρου για τη μάθηση. Αναγνωρίζοντας τη διαφορετικότητα, την κουλτούρα και το μορφωτικό επίπεδο των μαθητών, αυτή η διαδικασία μπορεί να προσφέρει τις απαραίτητες τεχνικές για να πείσει τους μαθητές να καλλιεργήσουν τις κλίσεις τους όντας περισσότερο παραγωγικοί. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας έχουν προστεθεί οι έννοιες της μεταγνώσης, της αυτοαξιολόγησης και της ετοιμότητας. Αρχικά, η μεταγνώση είναι στην πραγματικότητα η αντίληψη του ίδιου του μαθητή για το τι καταλαβαίνει από αυτά που διδάσκεται, δηλαδή είναι μίας μορφής συνειδητοποίηση. Με τη μεταγνώση σα βασικό πυρήνα μπορεί να περάσει στο επίπεδο της αυτοαξιολόγησης, ελέγχοντας τη μάθηση του. Αυτό περιλαμβάνει τόσο τον προγραμματισμό του χρόνου και του τρόπου διαβάσματος, όσο και τη διαδικασία υποβολής ερωτήσεων αξιολόγησης στον εαυτό του. Ταυτόχρονα, καθίσταται ικανός να συνδέει μεταξύ τους διαφορετικά θέματα, ή και προαπαιτούμενα του μαθήματος, διαδικασίες οι οποίες αν συνδυαστούν οδηγούν στην ανεξάρτητη μάθηση, μεγαλύτερη επίδοση και κυρίως σε κατάκτηση της γνώσης. Η ετοιμότητα από την άλλη πλευρά έχει να κάνει με τα αντανακλαστικά του δασκάλου. Για παράδειγμα ένας δάσκαλος που διακατέχεται από ετοιμότητα θα καταλάβει ποιο πρόβλημα αντιμετωπίζει ο μαθητής στην επίλυση ενός προβλήματος και θα τον κατευθύνει προκειμένου να φτάσει μόνος του στο αποτέλεσμα.

Όπως κάθε διαδικασία, όμως, έτσι και αυτή της διαφοροποίησης της διδασκαλίας διακρίνεται από συγκεκριμένες προϋποθέσεις ώστε να εφαρμοστεί. Πρώτη και κύρια προϋπόθεση είναι ο δάσκαλος να είναι θετικά προσκείμενος προς την όλη διαδικασία, να την αντιλαμβάνεται και κατά επέκταση να έχει ξεκάθαρο πλάνο για το σχεδιασμό του μαθήματος. Αντί για αόριστες έννοιες και δυσνόητα κείμενα, πρέπει να έχει στη φαρέτρα του λέξεις-κλειδιά που όχι μόνο θα διευκολύνουν τους μαθητές, αλλά και θα δομούν ολόκληρο το μάθημα. Δεύτερη εξίσου σημαντική προϋπόθεση είναι να αντιληφθούν όλοι οι δάσκαλοι την έννοια της διαφοροποίησης. Και αυτό επειδή οι περισσότεροι φοιτητές παιδαγωγικών σχολών καταλαβαίνουν ως διαφοροποίηση την απλούστευση του μαθήματος για τους αδύναμους μαθητές και την αύξηση της δυσκολίας για τους καλύτερους, ενώ την ίδια στιγμή πρέπει να

συμπεριληφθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία και τα παιδιά των μεταναστών, αλλά και οι μεγαλύτεροι μετανάστες για την ενσωμάτωσή τους με αυτόν τον τρόπο στο κοινωνικό σύνολο.

Η διαδικασία της διαφοροποίησης, λοιπόν, αντιμετωπίζει τους μαθητές σαν διαφορετικές οντότητες, οι οποίες χρήζουν επομένως και διαφορετικής προσέγγισης. Αυτή η προσέγγιση έχει σαν στόχο να μεταπηδήσει από ένα οργανωτικό μοντέλο σε ένα παιδαγωγικό μοντέλο. Ενώ στο πρώτο επικεντρωνόμαστε στο χώρο της διδασκαλίας και την οργάνωση της τάξης, στο παραγωγικό μοντέλο βρίσκουμε την ανάπτυξη στόχων και κατάλληλου περιεχομένου. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα σχολείου που έχει ομαδοποιήσει τους μαθητές με κριτήριο την απόδοσή τους, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες των μαθητών είναι αυτό του ‘Ενιαίου Σχολείου’ στη Γερμανία. Σύμφωνα με αυτό οι μαθητές πηγαίνουν για τέσσερα χρόνια όλοι μαζί στο Βασικό Σχολείο, αντίστοιχο του Δημοτικού και ακολούθως και αντίστοιχα με τη βαθμολογία και την επίδοσή τους, συνεχίζουν στο Κοινό Σχολείο-Hauptschule, το οποίο παρακολουθούν οι περισσότεροι αδύνατοι μαθητές, το Μέσο Πρακτικό-Realschule, οι μεσαίοι σε επίδοση μαθητές και τέλος το Γυμνάσιο-Gymnasium, στο οποίο συνεχίζουν οι αριστούχοι. Επιπλέον βλέπουμε την αντικατάσταση του μεγάλου όγκου ασκήσεων και την έκταση της ύλης, με ασκήσεις διδακτικών υλικών και αλληλεπίδραση των μαθητών. Τέλος, το ρόλο της αξιολόγησης από τους δασκάλους, παίρνει η αυτοαξιολόγηση και η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Μπορούμε να συνοψίσουμε το τελικό αποτέλεσμα στα παρακάτω:

1. αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού-μαθητή
2. σύνδεση με προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες
3. αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών
4. μεταγνώση
5. οικοδόμηση γνώσης
6. κοινωνικό περιεχόμενο μάθησης
7. αυτοαξιολόγηση

Προκειμένου να εφαρμοστεί έμπρακτα η διαφοροποίηση της διδασκαλίας είναι αναγκαίο να πραγματοποιηθεί ο λεγόμενος προγραμματισμός της μάθησης. Και αυτός λαμβάνει χώρα σε διαφορετικούς άξονες του μαθήματος. Πρώτα πρέπει να ληφθεί υπόψη η διαφοροποίηση του περιεχομένου, έτσι ώστε αυτό να συμπεριλαμβάνει πέρα από έννοιες και πληροφορίες, και τις εμπειρίες των μαθητών τροποποιώντας με αυτό τον τρόπο όχι μόνο την ποσότητα του περιεχομένου, αλλά και την ποιότητα. Επίσης, η πορεία του μαθήματος αποτελεί άλλον έναν

σημαντικό άξονα. με τον όρο πορεία του μαθήματος εννοούμε την ακολουθία των δραστηριοτήτων και των ασκήσεων οι οποίες υποβάλλονται στους μαθητές προς επίλυση. Άρα σε ένα περιβάλλον με μικτή ετοιμότητα, όπως αυτή αναλύθηκε παραπάνω, πρέπει να δημιουργούνται από τους εκπαιδευτές εναλλακτικές οδοί μάθησης. Ταυτόχρονα με τον εναλλακτικό τρόπο μάθησης πρέπει και το περιβάλλον να μετατρέπεται σε μαθητοκεντρικό αποκτώντας διαφορετική δυναμική και παρέχοντας ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως προέλευσης. Πάντοτε, βέβαια, η προετοιμασία της διαφοροποίησης και η επίτευξη του σκοπού της ξεκινά από την ικανότητα των δασκάλων να γνωρίζουν τους μαθητές τους, να προσδιορίζουν τις προαπαιτούμενες γνώσεις και να έχουν ξεκάθαρο πλάνο ως προς τις γνώσεις που θέλουν να έχουν αποκτήσει οι μαθητές στο τέλος του μαθήματος μέσω της επιλογής κατάλληλου περιβάλλοντος, τεχνικής και στόχων.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Σε ένα διαπολιτισμικό περιβάλλον, όμως, ολόκληρη η διαδικασία της διαφοροποίησης δυσκολεύει. Το πρώτο πράγμα που γίνεται αντιληπτό σε μία αίθουσα διδασκαλίας που απαρτίζεται από παιδιά ημεδαπών και αλλοδαπών, είναι η διαφορετική γλώσσα. Και όσο πιο εύκολο είναι για τους ενήλικες να συνεννοηθούν χωρίς να γνωρίζουν τη γλώσσα, τόσο δυσκολεύει όταν πρόκειται για παιδιά. Η γλώσσα κατέχει μία πολύ σημαντική θέση στην έκφραση και στην επικοινωνία του κάθε ανθρώπου, καθώς δεν αποτελεί ένα σύνολο γραμμάτων, αλλά έναν ζωντανό οργανισμό, όπου κάθε λέξη αντιστοιχεί σε μία έννοια. Σε αυτό το σημείο αποσκοπούν και οι εκπαιδευτικοί μέσω της διαδικασίας της διαφοροποίησης. Για να γίνουμε περισσότερο ξεκάθαροι: στόχος των εκπαιδευτικών είναι να κάνουν τους μαθητές να ανατρέξουν σε μία έννοια από τη δική τους γλώσσα, όταν σε αυτούς μεταφέρεται μία λέξη της χώρας υποδοχής. Με άλλα λόγια να αξιοποιήσουν την μητρική γλώσσα τους στη διαδικασία της μάθησης.

Από την πλευρά των παιδιών η παραπάνω διαδικασία έχει ως εξής: οι μαθητές που έχουν σαν μητρική γλώσσα μια διαφορετική από αυτή του σχολείου και έρχονται σε επαφή με μία ξένη έννοια κατά τη διάρκεια του μαθήματος, πρέπει να μπορούν να συνδέσουν αυτή την έννοια με μία ανάλογη που ήδη γνωρίζουν, κατέχοντας στο τέλος ένα γλωσσικό περιεχόμενο αποτελούμενο από δύο έννοιες.

Από την πλευρά των εκπαιδευτικών συμβαίνει η αντίθετη διαδικασία. Προκειμένου να διδάξει ένα γλωσσικό περιεχόμενο, καλεί τα δίγλωσσα παιδιά να ανατρέξουν σε γνώριμες έννοιες της μητρικής τους γλώσσας και να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές με τη γλώσσα του σχολείου.

Έτερος σημαντικός παράγοντας της διαφοροποίησης είναι η δημιουργία των λεγόμενων πηγών γνώσης. Αυτές ουσιαστικά αποτελούν τη συσσώρευση των πολιτισμικών, κοινωνικών και πολιτικών γνώσεων και δεξιοτήτων που κατέχουν ήδη οι μαθητές και την αξιοποίησή τους από τους εκπαιδευτικούς κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας. Η κύρια, όμως, πηγή των πηγών γνώσης είναι η οικογένεια. Η γλώσσα, οι οικογενειακές αξίες, η φροντίδα των μελών της οικογένειας, οι συγγενικοί και φιλικό δεσμοί, οι οικογενειακές έξοδοι, οι δουλειές του σπιτιού, οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες, η διασκέδαση, τα επαγγέλματα, ακόμη και τα αγαπημένα προγράμματα στην τηλεόραση αποτελούν άξονες που μπορούν να αξιοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς εστιάζοντας στον κάθε μαθητή ξεχωριστά και στην ενσωμάτωση αυτών των εμπειριών στον κορμό την γνώσης.

TAINIES ΚΑΙ ΒΙΝΤΕΟ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Εξίσου σημαντική στη διαφοροποίηση είναι η εκπαιδευτική πρακτική της αξιοποίησης ταινιών και βίντεο στη διδασκαλία. Από πολύ μικρή ηλικία τα παιδιά γοητεύονται από την εικόνα και είναι σε θέση να απομνημονεύσουν πολλές από τις πληροφορίες που βλέπουν. Η αξιοποίηση λοιπόν οπτικοακουστικού υλικού στην εκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα στη διαδικασία της διαφοροποίησης μπορεί να συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση των μαθητών για το μεταναστευτικό ζήτημα, να ξεκινήσει ένας εκπαιδευτικός διάλογος για αυτό το θέμα στο σχολείο και κυρίως να αναπτυχθεί η κριτική ικανότητα των παιδιών.

Μία ταινία ή ένα μεγάλο εκπαιδευτικό βίντεο ξεκινούν τον “οπτικοακουστικό διάλογο” στην εκπαιδευτική κοινότητα. Έχει το ουσιαστικό διάλογο δε, γιατί αναπτύσσεται μίας μορφής επικοινωνία μετά την προβολή. Αυτή μπορεί να περιλαμβάνει τις ακόλουθες ερωτήσεις προς τους μαθητές:

1. Τι σκέφτεστε όταν βλέπετε την ταινία;
2. Ποιες σκηνές σας έκαναν τη μεγαλύτερη εντύπωση;
3. Με ποια πρόσωπα της ταινίας ταυτιστήκατε περισσότερο;
4. Σε ποια σημεία της ταινίας είχατε κάποιου βαθμού ένταση;
5. Σας δημιούργησε αρνητικά ή θετικά συναισθήματα;
6. Θα λέγατε σε άλλο κόσμο, όπως στους γονείς σας να την παρακολουθήσουν;

Στόχος αυτών των ερωτήσεων είναι να μπορέσουν οι μαθητές να εκφράσουν τα συναισθήματα τους και να απομονώσουν σκηνές με βάση και την εμπειρία τους προκειμένου να ερμηνεύσουν διάφορα φαινόμενα της καθημερινότητάς τους. Ταυτόχρονα, αναπτύσσονται πολλές καινούργιες δεξιότητες από την ανάλυση των πληροφοριών και την ικανότητα

δημιουργίας μιας περίληψης, μέχρι την ανάπτυξη του συναισθηματικού κόσμου και την ανταπόκριση σε παρόμοια κοινωνικά θέματα.

Επιπλέον, με την παρακολούθηση ταινιών και βίντεο, οι μαθητές, ειδικά αυτοί για τους οποίους η γλώσσα του σχολείου δεν αποτελεί τη μητρική τους γλώσσα, δημιουργούν σταδιακά μία δεξαμενή καινούργιων εννοιών. Λέξεις όπως: μάθηση, μελέτη, ανάπτυξη, ξένος, επικοινωνία, αποδοχή, αλήθεια, ειλικρίνεια, ελπίδα, μέλλον φύση, αλλαγή, φιλία, αγάπη ενσωματώνονται στην καθημερινότητά τους και με τον καιρό και στο λεξιλόγιό τους. Χρήσιμο επίσης είναι να χρησιμοποιούν αυτές τις λέξεις στην δημιουργία ενός μικρού κειμένου ή να αναλύουν το περιεχόμενο της ταινίας σε μικρές ομάδες με το πλεονέκτημα της ανταλλαγής απόψεων και του εποικοδομητικού διαλόγου. Πιο συγκεκριμένα, μετά την προβολή της ταινίας ακολουθούν τα εξής βήματα:

- Γίνεται η συγκρότηση μικρών ομάδων μαθητών από τους δασκάλους, οι οποίες πρέπει να περιέχουν ετερογένεια μαθητών
- Θεσπίζονται οι κοινές θεματικές ενότητες για όλες τις ομάδες
- Κάθε υποομάδα μαθητών αναλύει μία συγκεκριμένη ενότητα
- Η μεγαλύτερη ομάδα στο τέλος συντάσσει την έκθεσή της για το σύνολο των ενοτήτων
- Παρουσιάζονται οι εργασίες από κάθε ομάδα και ακολουθεί διάλογος με τις υπόλοιπες ομάδες.

Υπάρχουν, όμως, περιορισμοί σε σχέση με την προβολή ταινιών και βίντεο κατά τη διαφοροποιημένη διδασκαλία που αφορούν διαφορετικές ηλικιακές ομάδες; Η απάντηση είναι πώς φυσικά και υπάρχουν.

A) Τα παιδιά ηλικίας 1 έως 6 ετών αντιλαμβάνονται όσα βλέπουν στην οθόνη με αυθόρμητο τρόπο απλώς προσλαμβάνοντας εικόνες. Η αντίληψή τους δεν έχει αναπτυχθεί πλήρως, ούτε και η κριτική ικανότητα με αποτέλεσμα να πρέπει οι εκπαιδευτικοί να ελέγχουν εξονυχιστικά το περιεχόμενο των όσων προβάλλουν. Για παράδειγμα, σκοτεινές εικόνες φορτίζουν τα παιδιά συναισθηματικά με το αίσθημα του φόβου να επικρατεί, ενώ η ταχεία εναλλαγή σκηνών δημιουργεί έντονο προβληματισμό.

B) Στην ηλικία των 6 με 12 ετών τα παιδιά αναπτύσσουν σταδιακά την κριτική ικανότητα και την γνωστική επεξεργασία παράλληλα με την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Ταυτόχρονα, τα παιδιά είναι σε θέση να αναπτύξουν επιχειρήματα και να καταλήγουν σε λογικά συμπεράσματα μετά την ανάλυση των όσων παρακολουθούν. Γι αυτό το λόγο, άλλωστε, επεκτείνεται και το πλήθος των ταινιών που μπορούν να παρακολουθήσουν

Γ) Παιδιά 12 με 16 ετών συνάδουν με υψηλότερο επίπεδο δραστηριοτήτων και νοημοσύνης, οπότε μπορούν να κατατάξουν τις ταινίες που παρακολουθούν σε διαφορετικά είδη εκφράζοντας και την προτίμησή τους σε κάποιο ή κάποια από αυτά. Ωστόσο, και σε αυτή την ηλικιακή ομάδα η προβολή έντονα συναισθηματικών σκηνών και σκηνών βίας μπορεί να προκαλέσουν αδυναμία επεξεργασίας από τους μαθητές ή και ακόμη έντονη ενόχληση και δυσφορία. Πόσο μάλλον όταν πρόκειται και για παιδιά με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο που αυτές οι σκηνές μπορεί να ξυπνήσουν επώδυνες μνήμες και ακόμη και να προκαλέσουν ψυχολογικό τραύμα σε μία τόσο ευαίσθητη ηλικία.

Δ) Τα παιδιά, τέλος, 16 με 18 ετών, θεωρείται ότι κατέχουν γνωστικές, συναισθηματικές και ηθικές ικανότητες προκειμένου να παρακολουθήσουν οτιδήποτε. Είναι σε θέση ταυτόχρονα να αναλύσουν όχι μόνο τη δομή και το περιεχόμενο της ταινίας, αλλά και τις προσωπικότητες των πρωταγωνιστών και τις σχέσεις μεταξύ τους ασκώντας και κριτική σε ότι βλέπουν. Γι αυτό και σε αυτές τις ηλικίες οι εκπαιδευτικοί μπορούν να θίξουν με τις ταινίες που επιλέγουν να προβάλλουν, περισσότερο ευαίσθητα θέματα, όπως το μεταναστευτικό ζήτημα, ο σεξουαλικός προσδιορισμός και η άρνηση ρατσιστικών πρακτικών.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η χρήση οπτικοακουστικών μέσων όπως των ταινιών και του βίντεο συνδράμει στη διαδικασία της διαφοροποίησης της διδασκαλίας με ποικίλους τρόπους, καθώς βοηθά τους μαθητές όχι μόνο στην παρακολούθηση περισσότερων εικόνων και την ανάλυσή τους, αλλά και στην επικοινωνία μεταξύ τους ανεξάρτητα από την προέλευσή τους.

Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΣΤΙΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Πλέον η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και ιδιαίτερα από τις αρχές του 20ου αιώνα και έκτοτε είναι πολύ μεγάλη. Διάφορα εργαλεία και μέσα ανήκουν στη φαρέτρα των εκπαιδευτικών στη διαδικασία της διαφοροποίησης της διδασκαλίας. Σε αυτά συνεισφέρουν ο συνδυασμός της γλώσσας, της εικόνας, του ήχου και της επικοινωνιακής δράσης, όπως και ο συνδυασμός χώρου και χρόνου σε ένα ψηφιακό περιβάλλον. Προσπαθούν τόσο να ενσωματώσουν τη διάδραση μεταξύ των μαθητών και τον επαναπροσδιορισμό του περιεχομένου, όσο και να διαμορφώσουν τις κοινωνικές σχέσεις πρώτα στην αίθουσα διδασκαλίας και έπειτα στον έξω κόσμο και να αναπτύξουν την κριτική ικανότητα των παιδιών. Από αυτά θα ασχοληθούμε συγκεκριμένα με το Google Earth, το Learning via Subtitling (LvS) και τα κόμικς.

Το Google Earth είναι ένα πρόγραμμα γραφικής απεικόνισης της Γης που είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο. Συνδυάζει χάρτες από δορυφορικές εικόνες και την αναζήτηση της μηχανής google για να παρουσιάσει γεωγραφικές πληροφορίες για ολόκληρο τον κόσμο. Με την πληκτρολόγηση, δηλαδή, μιας συγκεκριμένης διεύθυνσης και κάνοντας ζουμ, η εφαρμογή παρουσιάζει ακριβώς την επιθυμητή περιοχή. Αυτή η εφαρμογή σε καμία περίπτωση δεν αναπτύχθηκε προκειμένου να λάβει χώρα στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά κάθε χρήστης μπορεί να τη χρησιμοποιήσει για διαφορετικούς σκοπούς, όπως και τα περισσότερα εργαλεία του διαδικτύου. Σε αυτό το σημείο αναλαμβάνουν δράση οι εκπαιδευτικοί που μόνο με προσεκτικό σχεδιασμό και κατάλληλη οργάνωση των μαθημάτων, μπορούν να αξιοποιήσουν το Google Earth σαν εκπαιδευτικό εργαλείο. Οι τρόποι με τους οποίους αυτό δύναται να επιτευχθεί είναι κυρίως η εξερεύνηση διαφόρων σημείων της γης στα πλαίσια του μαθήματος της γεωγραφίας αλλά και προσδίδοντας κοινωνικό χαρακτήρα σε αυτή την εξερεύνηση, αφού πολλοί μαθητές μπορούν να αναζητήσουν και τις χώρες καταγωγής τους, να συνδυάσουν αυτές γεωγραφικά με τη χώρα στην οποία βρίσκονται και να αναπτυχθεί ένας διάλογος επί του θέματος. Παράλληλα, βλέποντας και εικόνες από τα διαφορετικά μέρη που μελετούν, αποθηκεύουν περισσότερες πληροφορίες πράγμα που βοηθά εξαιρετικά την εκπαιδευτική διαδικασία. Το Google Earth πρακτικά αντικαθιστά τους συμβατικούς χάρτες που κουβαλούσαν μαζί τους οι μαθητές τις προηγούμενες δεκαετίες και που επίσης επιβάρυναν οικονομικά τις οικογένειές τους καθώς επίσης αποτελεί κρίσιμο εργαλείο στην εκπαίδευση των μεταναστών που σε αρχικά στάδια της εκπαίδευσής τους είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με την εικόνα παρά με τη γλώσσα.

Πολύ σημαντικό όμως είναι οι μαθητές να μην χρησιμοποιούν ανεξέλεγκτα και χωρίς μαθησιακό πλάνο την εφαρμογή. Γι αυτό το λόγο, ο σχεδιασμός του μαθήματος από τους εκπαιδευτικούς αδρά ακολουθεί τα παρακάτω βήματα:

1. Συζήτηση των μαθητών για πολιτισμούς και χώρες που θα ήθελαν να μελετήσουν
2. δημιουργία μιας λίστας με τις χώρες καταγωγής των μαθητών μεταναστών
3. Με βάση τη λίστα οι μαθητές σημειώνουν στο Google Earth τις αντίστοιχες τοποθεσίες
4. Οι μαθητές συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με αυτές τις περιοχές αρχικά από το οικογενειακό τους περιβάλλον και βιβλία, χωρίς τη χρήση υπολογιστών
5. Συζήτηση των μαθητών πάνω στις πληροφορίες που συνέλλεξαν
6. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν πιο σύνθετα εργαλεία του προγράμματος, για παράδειγμα για να μετρήσουν αποστάσεις

7. Μπορεί να γίνει αναπαραγωγή των διαδρομών από τις οποίες πέρασαν πολλές οικογένειες, όχι μόνο για γεωγραφικούς εκπαιδευτικούς σκοπούς, αλλά και για την κοινωνική ευαισθητοποίηση των υπολοίπων και αντίληψη της πραγματικότητας των συμμαθητών τους.

Τέλος, οι μαθητές μπορούν να γράψουν σύντομα για την εμπειρία τους με το συγκεκριμένο εργαλείο, αξιολογώντας το, ώστε οι εκπαιδευτικοί να γνωρίζουν που βαδίζουν και αν χρειαστεί να τροποποιήσουν μερικές πτυχές του μαθήματος.

Δεύτερο χρήσιμο εργαλείο στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας είναι το Learning via Subtitling (LvS), που αποτελεί έναν προσομοιωτή υποτιτλισμού για εκπαιδευτικές δραστηριότητες, όπως κυρίως η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Πώς λειτουργεί το πρόγραμμα όμως; Η οθόνη χωρίζεται σε τέσσερις βασικές περιοχές μία για την προβολή, μία για τα έγγραφα, μία για τους υπότιτλους και μία για τα σχόλια. Κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας οι μαθητές αρχικά πρέπει να εξοικειωθούν με το πρόγραμμα, χωρίζονται σε ομάδες, παρακολουθούν το βίντεο, συζητούν σχετικά με το θέμα, τοποθετούν τους υπότιτλους με την αρωγή του δασκάλου, επανελέγχουν τους υπότιτλους, και κάνουν μια εργασία. Ο τρόπος με τον οποίο αυτή η εφαρμογή θα αξιοποιηθεί και θα έχει αποτέλεσμα στη διδασκαλία εξαρτάται, βέβαια, από τους εκπαιδευτικούς και τη διάθεσή τους να εντάξουν ένα τέτοιο σύνθετο εργαλείο στη μάθηση, αλλά και από τους μαθητές και το πώς θα ανταποκριθούν σε αυτό.

Τρίτο και τελευταίο μέσο που χρησιμοποιείται στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας είναι τα κόμικς. Τα εικονογραφημένα βιβλία έχουν το προτέρημα του συνδυασμού εικόνας και κειμένου και παρέχουν πληροφορίες στους μαθητές για διάφορα κοινωνικά, πολιτισμικά και πολιτικά θέματα με ευχάριστο τρόπο που τραβούν το ενδιαφέρον των μαθητών και τους εξοικειώνουν περισσότερο με τη γλώσσα, ειδικά όταν πρόκειται για μαθητές παιδιά προσφύγων. Η εφαρμογή για τη δημιουργία κόμικς, ώστε οι εκπαιδευτικοί να φτιάχνουν τα δικά τους κατάλληλα για το μάθημά τους, είναι το Pixton. Όπως πολύ σωστά τόνισε και ο Ιταλός συγγραφέας Ροντάρι “η δημιουργία των κόμικς είναι μια δραστηριότητα που ενδιαφέρει τα παιδιά, γιατί συνδέεται με έναν τύπο ανάγνωσης που γνωρίζουν και εκτιμούν. Όταν ζωγραφίζουν τους έρχεται αυθόρμητα να προσθέσουν συννεφάκια για να κάνουν τα πρόσωπα να μιλούν. Απαιτείται μια ενεργητική παρέμβαση, μια εγρήγορση της φαντασίας για να γεμίσουν τα κενά ανάμεσα σε μια βινιέτα και μια άλλη”.

Κατά τη διάρκεια του μαθήματος και χωρισμένοι σε ομάδες, οι μαθητές επιλέγουν ένα θέμα ενδιαφέροντος προκειμένου να δημιουργήσουν το αντίστοιχο κόμικς στην εφαρμογή με

τη βοήθεια και υπό την εποπτεία του δασκάλου, ζωγραφίζουν συνεργατικά και προσθέτουν τους διαλόγους που επιθυμούν κάτω από ένα κλίμα συνεργασίας και αλληλεπίδρασης.

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε με μεγάλη επιτυχία και στον κύκλο εργαστηρίων “Ξαναπέστο με κόμικς”, που χρηματοδοτείται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, στο οποίο συμμετείχαν παιδιά που ζουν τους στο Κέντρο φιλοξενίας προσφύγων στα Λαγκάδικα Θεσσαλονίκης και στον Ξενώνα ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο στη Σίνδο Θεσσαλονίκης.

Συνοψίζοντας, τα τρία αυτά μέσα που αναλύσαμε παραπάνω αποτελούν τον τρόπο της συμβολής της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία και κυρίως στη διαφοροποίησή της. Η εκμάθηση ξένων γλωσσών, ο εντοπισμός και η αντίληψη διαφορετικών κρατών, αλλά και η εξ ολοκλήρου δημιουργία ενός έργου όπως τα κόμικς, αποτελούν δραστηριότητες που ενδυναμώνουν τις σχέσεις των μαθητών, τις γνώσεις τους και εντάσσουν τα παιδιά των μεταναστών πιο γρήγορα και με άκρως εκπαιδευτικό χαρακτήρα στην νέα τους καθημερινότητα.

2.5 Η σημασία της διαφοροποίησης της διδασκαλίας

Στην προηγούμενη ενότητα είδαμε τι περιλαμβάνει η διαδικασία της διαφοροποίησης, ενώ σε αυτή σκοπός μας είναι να δούμε γιατί γίνεται όλη αυτή η προσπάθεια, πού αποσκοπεί και όλα αυτά έχουν να κάνουν με τη σημασία της διαφοροποίησης της διδασκαλίας στο σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας αποτελεί ένα μέσο οικοδόμησης προσωπικού νοήματος στους μαθητές με την προϋπόθεση ότι η μάθηση δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τον εκπαιδευτικό, αλλά αυτός την οργανώνει και την κωδικοποιεί, ώστε να γίνεται αντιληπτή από όλους. Αρχικά στοχεύει μέσω της διαδικασίας που ακολουθεί στο κάθε μάθημα, στη βραχυπρόθεσμη μνήμη των μαθητών στην οποία ανήκει οτιδήποτε σκεφτόμαστε συνειδητά και η οποία έχει περιορισμένη χωρητικότητα. Στη συνέχεια, οι πληροφορίες της βραχυπρόθεσμης μνήμης προωθούνται στη μακροπρόθεσμη μνήμη μέσω της διαδικασίας της κωδικοποίησης, δηλαδή της χρήσης κανόνων και συμβόλων, μνημονικών, ώστε οι πληροφορίες να αποθηκεύονται για μεγάλο χρονικό διάστημα. Άρα στη μακροπρόθεσμη μνήμη δεν αποθηκεύονται πλέον απλά πληροφορίες, αλλά γνώσεις. Γενικότερα μιλώντας, όταν το παιδί μεταφέρεται από το οικείο σπιτικό περιβάλλον στο ξένο περιβάλλον του σχολείου, τού επιβάλλεται η μεταπήδηση από τα προσωπικά θέλω, στα υποχρεωτικά πρέπει, αντανακλώντας την οργανωμένη κοινωνία της σχολικής μονάδας. Παράλληλα σε ένα τέτοιο περιβάλλον το παιδί που μετατρέπεται αυτόματα και μόνο με την παρουσία του σε μαθητή,

ξεκινά μέσω της γραφής και της ανάγνωσης να δίνει σχήμα στις έννοιες που είχε στο μυαλό του μέχρι πρότινος, και περιεχόμενο στις ιδέες του διοχετεύοντας τη δημιουργικότητά του στα σχολικά του εφόδια.

Αντί για μία επιφανειακή προσέγγιση της μάθησης, η διαδικασία της διαφοροποίησης στοχεύει σε μία βαθύτερη προσέγγιση. Η παλαιότερη πρόθεση για στείρα αναπαραγωγή του περιεχομένου αντικαθίσταται με την πρόθεση για προσωπική ανάπτυξη. Η παθητική αποδοχή πληροφοριών αντικαθίσταται με τη συσχέτιση ιδεών με προηγούμενες εμπειρίες, η έλλειψη αναγνώρισης συνεκτικών αρχών από την σύνδεση μεταξύ χρήσης αρχών και τέλος, η επικέντρωση της μάθησης στον τρόπο σκέψης έχει αντικαταστήσει την επικέντρωση στα αποτελέσματα και τους βαθμούς.

Σημαντικό είναι να καταλάβουμε ότι αυτή η διαδικασία της διαφοροποίησης αποτελεί ουσιαστικά ένα μέσο προσέγγισης της μάθησης ως ανθρωπιστική που σαν αποτέλεσμα θα έχει τη συνολική ανθρωπιστική παιδεία των μαθητών, είτε αυτοί είναι παιδιά ημεδαπών ή μεταναστών, είτε αυτοί είναι μεγαλύτεροι ηλικιακά άνθρωποι και μετανάστες. Αναγνωρίζοντας το ρόλο της ψηφιακής τεχνολογίας στη ζωή μας σήμερα, η ανθρωπιστική παιδεία επιδιώκει να εξοικειώσει τους μαθητές με τη χρήση τους και την αξιοποίηση τους ως μέσο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, απελευθερώνοντας ταυτόχρονα τον άνθρωπο από τα δεσμά κάθε δογματισμού. Με αυτό τον τρόπο η εκπαίδευση θα φτάσει τον άνθρωπο στον υπέρτατο εκπαιδευτικό στόχο που συνοψίζεται στη φράση “Sapere aude” ή αλλιώς “Τόλμα να σκέφτεσαι”.

Η διεύρυνση των γνώσεων, η καλλιέργεια της φιλομάθειας, η ανάπτυξη νοητικών ικανοτήτων, η γλωσσική καλλιέργεια, η ψυχική καλλιέργεια, η ηθική συγκρότηση, η διερεύνηση ιδιαίτερων κλίσεων, η πολιτική διαπαιδαγώγηση, η ομαλή κοινωνικοποίηση, η σωματική άσκηση, ο επαγγελματικός προσανατολισμός, η εξοικείωση με τις ψηφιακές τεχνολογίες και η προετοιμασία για την ενήλικη ζωή αποτελούν λίγες μόνο από τους στόχους της εκπαίδευσης που πραγματώνονται ευκολότερα και περισσότερο αποτελεσματικά μέσω της διαδικασίας της διαφοροποίησης, αφού προσαρμόζονται στις ανάγκες όλων των μαθητών ανεξαιρέτως και αντιμετωπίζουν τον άνθρωπο σαν πολυδιάστατη ύπαρξη.

2.6 Ανακεφαλαίωση

Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας αποτελεί μία σύνθετη και πολύπλοκη διαδικασία για οποιοδήποτε εκπαιδευτικό σύστημα. Στην Ελλάδα το εκπαιδευτικό σύστημα ξεκίνησε να δημιουργείται με τη σημερινή του μορφή σταδιακά από τον 19ο αιώνα, και διαμόρφωσε την τελική του μορφή όπως το γνωρίζουμε από τα τέλη του 20ου αιώνα. Το ίδιο περίπου ισχύει

και για τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, αν και κάθε μία διαμορφώνει το δικό της εκπαιδευτικό σύστημα ανάλογα με τις ανάγκες των πολιτών, των μαθητών και της κοινωνίας της. Παραδείγματα αποτελούν τα εκπαιδευτικά συστήματα στη Φινλανδία, την Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο και αυτό επειδή λαμβάνουν υπόψη πρώτα τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου για να διαμορφώσουν τη νοοτροπία και τον προσανατολισμό της μάθησης.

Τα τελευταία χρόνια, όμως, όπου οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές προς την Ευρώπη έχουν γιγαντωθεί και οι μετανάστες τόσο οι ενήλικες, όσο και τα παιδιά τους προσπαθούν να ενσωματωθούν στις κοινωνίες των χωρών υποδοχής ή των χωρών-στόχων, το έργο της εκπαίδευσης έχει μεταβληθεί. Συγκεκριμένα, με τη διαδικασία της διαφοροποίησης της διδασκαλίας ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα προσπαθεί να μεταβάλει όχι μόνο το περιεχόμενό του, αλλά και τον τρόπο διδασκαλίας και άλλες παραμέτρους της εκπαιδευτικής διαδικασίας προκειμένου όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από το υπόβαθρό τους να συμπεριλαμβάνονται στη διαδικασία, να καλλιεργούνται, να αναπτύσσονται, να γνωρίζουν και να ζουν.

Αυτή η διαδικασία περιλαμβάνει πέρα από την αλλαγή του περιεχομένου, αλληλεπίδραση των μαθητών, ώστε να γνωρίσουν όλες τις κουλτούρες των συμμαθητών τους, αλλά και νέες εκπαιδευτικές πρακτικές που περιλαμβάνουν ψηφιακά μέσα και νεότερες τεχνολογίες. Με την αρωγή αυτών των μέσων διευρύνονται παράλληλα και οι γνωστικοί τους ορίζοντες και συνδράμουν στην ανάπτυξη και εφαρμογή της ανθρωπιστής παιδείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

3.1 Εισαγωγή

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 μέχρι τις μέρες μας, οι μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη έχουν αυξηθεί κατά κόρον. Οι αριθμοί τους αν και ακολούθησαν αυξομειώσεις κατά τη διάρκεια των χρόνων, μπορούμε να πούμε ότι πλέον έχουν σταθεροποιηθεί και ακολουθούν συγκεκριμένα μοτίβα. Συγκεκριμένες είναι πάντως και οι οδοί τις οποίες ακολουθούν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες για την είσοδό τους στην Ευρώπη, γεγονός που καθιστά καλύτερο και περισσότερο αξιόπιστο τον έλεγχό τους. Οι περισσότεροι συνήθως δεν παραμένουν, ούτε επιθυμούν να παραμείνουν στις χώρες πρώτης υποδοχής που συναντούν, τις οποίες αντιμετωπίζουν σα δίοδο προς την υπόλοιπη Ευρώπη. Αυτές οι χώρες είναι οι χώρες στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Μάλτα και η Ισπανία. Παρόλο, όμως, που οι περισσότεροι συνεχίζουν το ταξίδι τους με τελικό στόχο κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα, πολλοί παραμένουν και στις χώρες πρώτης υποδοχής τους. Όποιο και από τα δύο σενάρια και αν συμβαίνει, η αντιμετώπιση των μεταναστών και των προσφύγων από την κάθε κοινωνία της Δύσης είναι παρόμοια, με βάση τις Συνθήκες που έχουν θεσπίσει τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και διαφορετικά σε ορισμένο βαθμό, γιατί κάθε χώρα υποδοχής αποτελεί ένα διαφορετικό και μοναδικό σύνολο με αυτόνομη οργάνωση.

Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας αποτελεί έναν από τους τρόπους με τους οποίους οι μετανάστες, αλλά και τα παιδιά τους είναι σε θέση να προσαρμοστούν ευκολότερα στο νέο περιβάλλον, την εκπαιδευτική κοινότητα και την νέα κοινωνία της οποίας αποτελούν πλέον μέλη. Πέρα, όμως, από την εκπαίδευση οι μετανάστες που βρίσκονται ηλικιακά σε ηλικία που μπορούν να δουλέψουν, θα πρέπει να είναι ικανοί να βρουν μία δουλειά, ώστε να συντηρήσουν την οικογένειά τους και να βγάζουν τα προς το ζην. Κάθε χώρα βέβαια έχει διαφορετικές εργασιακές ανάγκες, διαφορετικό εργασιακό δυναμικό και διαφορετικές εργασιακές απαιτήσεις. Γι αυτό το λόγο, θα πρέπει να υπάρχει διασύνδεση της εκπαίδευσης και της εργασίας στις χώρες υποδοχής, ώστε οι μετανάστες να μην εκπαιδεύονται μόνο εγκυκλοπαιδικά στα πλαίσια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αλλά και ειδικά προκειμένου να αναλάβουν κάποιο στην παραγωγική δραστηριότητα της χώρας που διαμένουν, είτε αυτή τους φιλοξενεί για ορισμένο χρονικό διάστημα, είτε αποτελεί τη χώρα μόνιμης εγκατάστασής τους. Σε αυτό το κεφάλαιο, λοιπόν, θα αναφερθούμε στις ευρωπαϊκές χώρες που δέχονται τους μεγαλύτερους αριθμούς προσφύγων, την παραγωγική δραστηριότητα των χωρών αυτών, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους η εκπαιδευτική μονάδα μπορεί να συντελέσει στην εισαγωγή των μεταναστών και των προσφύγων στην παραγωγική δραστηριότητα της χώρας στην οποία διαμένουν.

3.2 Οι Ευρωπαϊκές χώρες με τις μεγαλύτερες μεταναστευτικές ροές

Τόσο χώρες του ευρωπαϊκού Νότου του Βορρά, της Ανατολής και της Δύσης δέχονται κύματα μεταναστών καθ όλη τη διάρκεια της κορύφωσης των μεταναστευτικών ροών, ανάλογα με τη γεωγραφική τους θέση που θα καθορήσει σε μεγάλο ποσοστό ποια χώρα θα είναι η τελική χώρα υποδοχής τους. Σύμφωνα με τις στατιστικές, την 1η Ιανουαρίου 2021 ζούσαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση 23,7 εκατομμύρια μετανάστες, πολλοί από τους οποίους ήταν αιτούντες άσυλο, ενώ οι υπόλοιποι λόγοι μετανάστευσης ήταν εργασία κατά 40%, οικογένεια 28%, εκπαίδευση 11%, άσυλο 11%, και άλλοι λόγοι κατά 10%. Οι περισσότερες αιτήσεις πρώτης φοράς κατατέθηκαν στις εξής χώρες:

- Γερμανία- 148.200
- Γαλλία- 103.800
- Ισπανία 62.100
- Ιταλία 43.900
- Αυστρία 36.700

Ειδική αναφορά θα γίνει, αρχικά, στην Ελλάδα σα χώρα υποδοχής που δέχεται μεγάλο ποσοστό μεταναστών σε σχέση με τον πληθυσμό της, οι οποίοι αναλογούν περίπου στο 10% του συνολικού της πληθυσμού.

Η Ελλάδα, σύμφωνα με έρευνα, προτιμάται σα χώρα υποδοχής για πολλούς λόγους, πρώτους απ τους οποίους είναι η παρουσία συγγενών και φίλων, δεύτερος η ευκολία πρόσβασης, είτε είναι νόμιμη, είτε παράνομη, ενώ σπανιότερα αναφέρονται οικονομικοί και πολιτισμικοί λόγοι, που αποτελούν, όμως τους πραγματικούς λόγους στις περισσότερες περιπτώσεις. Κύρια χαρακτηριστικά της που αποτελούν θέλγητρο για τους μετανάστες είναι η γεινίαση της τόσο με χώρες με μακροχρόνια γεωγραφική συγγένεια, όπως η Αλβανία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία, όσο και χώρες με πρόσφατη επιμεταναστευτική ιστορία, όπως το Πακιστάν και η Πολωνία.

Παρόλα αυτά, όπως αναφέρουν οι ίδιοι οι μετανάστες, στην Ελλάδα “παγιδεύονται” κυρίως αυτοί με οικογένειες των οποίων τα παιδιά φοιτούν σε ελληνικό σχολείο και δυσκολεύονται πολύ να αποκόψουν τους συναισθηματικούς δεσμούς που αναπτύσσουν με αυτό το κοινωνικό σύνολο. Επίσης είναι η χώρα στην οποία συναντάμε το μεγαλύτερο μεταναστευτικό παράδοξο: οι μετανάστες που θέλουν να φύγουν από την Ελλάδα, δεν μπορούν λόγω έλλειψης κάποιου διαδικαστικού χαρτιού, και όσοι επιθυμούν να μείνουν, υποχρεώνονται να φύγουν είτε με τη διαδικασία της επανεγκατάστασης που αναλύθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, είτε με τη διαδικασία της απέλασης.

Γερμανία

Στη Γερμανία, όπως αναφέραμε και παραπάνω, κατατέθηκαν το 2021, 148200 αιτήσεις ασύλου κατατάσσοντάς τη με αυτό τον τρόπο την πρώτη χώρα στις προτιμήσεις των μεταναστών.

Λόγω και των αυξημένων ποσοστών των μεταναστών στη χώρα, το μη κερδοσκοπικό ίδρυμα Μπέρτελσμαν διενήργησε μία έρευνα σχετικά με το σκεπτικισμό των γερμανών απέναντι στους μετανάστες και η οποία είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρξουν δύο αποτελέσματα. Παρόλο που ο σκεπτικισμός και ανάλογες συμπεριφορές δεν έχουν εκλείψει από τη γερμανική καθημερινότητα, οι Γερμανοί παρουσιάζονται περισσότερο ανοιχτοί και αισιόδοξοι σε σχέση με παλαιότερα. Ταυτόχρονα υπάρχει και μεγάλη μερίδα ανθρώπων που αναγνωρίζει σημαντικά πλεονεκτήματα από τη μετανάστευση στη Γερμανία ειδικά στον τομέα της οικονομίας, αν και η κοινωνική ένταξη των μεταναστών παραμένει ένα άλυτο προς στιγμής εμπόδιο.

Δυστυχώς, η ίδια μελέτη αποκάλυψε ότι περίπου το 1/3 του γερμανικού πληθυσμού δεν επιθυμεί άλλους μετανάστες. Το 36% των ερωτηθέντων μάλιστα υποστηρίζει ότι η Γερμανία δεν αντέχει άλλους μετανάστες και το 20% τους θεωρεί “προσωρινούς επισκέπτες”, οπότε δεν χρειάζεται να ενσωματωθούν.

Γαλλία

Στη Γαλλία την ίδια χρονιά οι αιτήσεις ήταν 103800. Αν αναλογιστούμε το αποικιοκρατικό της παρελθόν και την υπάρχουσα ομοιογένεια στον πληθυσμό της που έχει προκύψει μετά την παρέλευση πολλών ετών, θα περιμέναμε η αντιμετώπιση των μεταναστών τις τελευταίες δεκαετίες να είναι διαφορετική.

Αρχικά, η Γαλλία αποτελούσα ανέκαθεν μία χώρα που διεπόταν από τις αξίες του διαφωτισμού, το διαχωρισμό κράτους-εκκλησίας και ένα πολυπολιτισμικό μοντέλο ανάπτυξης. Γι αυτό το λόγο όταν μιλάμε για μετανάστες στην Γαλλία αναφερόμαστε κυρίως σε τρίτης γενιάς μετανάστες, ενώ σήμερα οι δύο λέξεις που ακούγονται περισσότερο στη γαλλική κοινωνία είναι “ρατσιστικές διακρίσεις”. Δύο κατάφορα αντιφατικές πραγματικότητες και καταστάσεις.

Τόσο τα θρησκευτικά σύμβολα, όσο και η παράνομη χωρίς χαρτιά μετανάστευση δημιούργησαν μία κοινωνικο-πολιτική πραγματικότητα με βασικό χαρακτηριστικό την ξενοφοβία. Την ίδια στιγμή, η Γαλλία έχει το μεγαλύτερο ποσοστό κατοίκων που αυτοχαρακτηρίζονται ρατσιστές, γεγονός που αντικατοπτρίστηκε στο αποτέλεσμα των τελευταίων προεδρικών εκλογών, όπου το ακροδεξιό κόμμα της Μαρί Λεπέν ξεπέρασε τους Σοσιαλδημοκράτες και πέρασε στο δεύτερο γύρο.

Ταυτόχρονα, έχει γίνει προσπάθεια για καταπολέμηση των ανισοτήτων με τη συγκρότηση ειδικών επιτροπών, στις οποίες καταφεύγουν θύματα διακρίσεων, όπως η Επιτροπή Ισότητας που προωθεί και την πολιτισμική διαφορετικότητα σε διαφορετικά εργασιακά περιβάλλοντα.

Ισπανία και Ιταλία

Η Ισπανία αποτελεί την τρίτη χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών συγκριτικά με τον πληθυσμό της, ενώ η Ιταλία την τέταρτη. Και στις δύο η κύρια οδός μεταναστών είναι η Μεσόγειος, με την Ισπανία να δέχεται μετανάστες και πρόσφυγες από τη δυτική οδό, και η Ιταλία από την κεντρική οδό.

Η Θέουτα και το νησί της Λαμπεντούσα είναι οι δύο κύριοι πυλώνες υποδοχής μεταναστών σε αυτές τις δύο χώρες αντίστοιχα, με τη Θέουτα να απολαμβάνει καλύτερης διαχείρισης μετά από ισπανο-μαροκινή συμφωνία που επέτρεψε τη γρήγορη επιστροφή όσων

μετακινούνταν παράνομα. Σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης πέρυσι κατέφθασαν στην Ισπανία 42000 μετανάστες και στην Ιταλία 34000.

Μία μελέτη με την ονομασία “Ισπανία 2050” αναφέρει ότι “ακόμη και αν η χώρα διατηρούσε καθαρή μετανάστευση στους 191.000 ετησίως για τις επόμενες τρεις δεκαετίες, λίγο χαμηλότερο από τον πρόσφατο ιστορικό μέσο όρο, το εργατικό δυναμικό της Ισπανίας θα μειωθεί κατά 3,7 εκατ. από το τρέχον επίπεδο των περίπου 31 εκατ. Μια τέτοια υποχώρηση, αναγνώρισε, θα μπορούσε να μειώσει το μέγεθος της οικονομίας της χώρας και να θέσει υπό πίεση το κράτος πρόνοιας της Ισπανίας. Αντίθετα, σύμφωνα με το έγγραφο της έρευνας, εάν η καθαρή μετανάστευση ήταν υψηλότερη, στους 255.000 ετησίως, η πτώση του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού θα μειωνόταν στο μισό, στα 1,8 εκατ. έως το 2050”.

Στην Ιταλία, και μετά τα τρομερά ναυάγια που ήταν υπεύθυνα για το θάνατο δεκάδων ανθρώπων που προσπαθούσαν να περάσουν τα υδάτινα σύνορα, έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια πιο ανθρώπινης πολιτικής για να μειωθούν αυτά τα γεγονότα που χαρακτηρίστηκαν από τον Πάπα Φραγκίσκο ως “στιγμές ντροπής”.

Παρόλα αυτά, και στις δύο περιπτώσεις, σύμφωνα με ειδικούς ερευνητές, οι εισροές πρόκειται να συνεχιστούν, αν και παραμένει άγνωστο αν θα ακολουθήσουν τον ίδιο ρυθμό αύξησης και μείωσης.

Αυστρία

Η Αυστρία αποτελεί την πέμπτη ευρωπαϊκή χώρα με τις μεγαλύτερες μεταναστευτικές ροές. Με πληθυσμό που ανέρχεται στους 8,9 εκατομμύρια κατοίκους, αν και πλέον περίπου τα 2 εκατομμύρια είναι μετανάστες. Αυτό σημαίνει μία αύξηση της τάξης του 35% από το 2010. Από τότε περίπου 118.000 άνθρωποι έχουν λάβει άσυλο, μία κατάσταση που αντικατοπτρίζεται και στα σχολεία, όπου το ποσοστό των μαθητών με μη γερμανική γλώσσα ομιλίας έχει αυξηθεί από 17,6% το 2010 σε 26,4 % το 2019.

Το ποσοστό ανεργίας, επίσης, παρουσιάζεται αυξημένο κατά 74,2% από το 2019 στο 2020, γεγονός που έχει κινητοποιήσει πολλά μέλη της κυβέρνησης να προβούν σε δηλώσεις τον Ιούλιο του 2022 σχετικά με την τροποποίηση της μεταναστευτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, ο Καγκελάριος Νεχάμερ κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει αυστηρότερα μέτρα για τη μετανάστευση, παρόλο που η Αυστρία δεν έχει συμμετάσχει στον εθελοντικό μηχανισμό αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τους πρόσφυγες και τους μετανάστες.

Σε αυτό το διπολικό κλίμα, οι υπάρχοντες εγκατεστημένοι μετανάστες καλούνται να αντιμετωπίσουν πολλές φορές εμπόδια, τόσο για την εργασία τους και την εύρεσή της, όσο και για την εκπαίδευση των ίδιων και των παιδιών τους.

3.3 Η παραγωγική δραστηριότητα των χωρών υποδοχής

Η παραγωγική δραστηριότητα της κάθε χώρας αφορά εκείνες που σχετίζονται με την παραγωγή, διανομή, την ανταλλαγή και την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών. Ο στόχος αυτών των δραστηριοτήτων είναι η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών προκειμένου να διατεθούν προς τους καταναλωτές. Το άθροισμα όλων αυτών των δραστηριοτήτων αποτελεί το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν- ΑΕΠ που αποτελεί και τον σημαντικότερο οικονομικό δείκτη που αντικατοπτρίζει την οικονομία μιας χώρας.

Υπάρχουν διαφορετικοί τύποι της παραγωγικής δραστηριότητας με αρχική την πρωτογενή δραστηριότητα. Αυτή περιλαμβάνει όλες τις συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας που μετατρέπουν όλους τους φυσικούς πόρους σε προϊόντα. Ο δευτερογενής τομέας παραγωγικής δραστηριότητας περιλαμβάνει τις δραστηριότητες επεξεργασίας και μεταποίησης των προϊόντων, Αποτελεί θεμελιώδες μέρος του ΑΕΠ, παράγει προϊόντα και αποτελεί τον κινητήριο μοχλό οικονομικής ανάπτυξης και είναι επίσης καθοριστικό για όλες τις ανεπτυγμένες οικονομίες. Ωστόσο, στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες η κυρίαρχη τάση είναι ο τριτογενής τομέας. Κάθε χώρα έχει διαφορετικό ποσοστό διαφορετικών βιομηχανιών, ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες και τις βιομηχανικές παραδόσεις. Και τέλος, ο τριτογενής τομέας παραγωγής περιλαμβάνει την παροχή υπηρεσιών. Αποτελεί σημαντικό κομμάτι της εθνικής οικονομίας των σύγχρονων οικονομιών: οι οργανισμοί που παρέχουν υπηρεσίες παράγουν περίπου 60% του ΑΕΠ στις ανεπτυγμένες χώρες και το ποσοστό αυτό συνεχίζει να αυξάνεται. Ο τομέας των υπηρεσιών περιλαμβάνει όλους τους οργανισμούς μη-παραγωγής, βιομηχανικών πρώτων υλών και της γεωργίας, για την εργασία τους ή την επιχειρηματικότητα ταιριάζει σε τουλάχιστον έναν από τους κλάδους των υπηρεσιών.

Κάθε χώρα ανάλογα με τη γεωγραφική της θέση, τον πλούτο της, τις επιχειρήσεις και το εργατικό της δυναμικό στηρίζεται κυρίως σε έναν από αυτούς τους τομείς, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και εξυπηρετούν και οι υπόλοιποι. Απλώς τα κύρια και βασικά προϊόντα που παράγει και εξάγει προέρχονται περισσότερο από έναν τομέα και ο οποίος την χαρακτηρίζει οικονομικά στις διεθνείς αγορές. Έτσι θα ασχοληθούμε με την παραγωγική δραστηριότητα των χωρών με τις μεγαλύτερες μεταναστευτικές ροές, όπως αυτές αναλύθηκαν παραπάνω, αλλά και με την παραγωγική δραστηριότητα της Ελλάδας που μάς αφορά.

Αρχικά, στη Γερμανία, τη χώρα που δέχεται το μεγαλύτερο ποσοστό μεταναστών και προσφύγων, ο κύριος τομέας παραγωγής είναι η βιομηχανία, δηλαδή ο δευτερογενής τομέας παραγωγής. Με την κατασκευή μηχανημάτων παραγωγής, τρένων και αυτοκινήτων να καταλαμβάνει από τις αρχές της συγκρότησης του γερμανικού κράτους μεγάλο ποσοστό αυτής της δραστηριότητας. Μεγάλη ανάπτυξη και κέρδη προσκομίζει και από τη ναυτιλία και την χημική παραγωγή, ενώ ιδιαίτερα συμφέρουσες είναι οι εμπορικές επιχειρηματικές συναναστροφές που έχει με χώρες που στηρίζονται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, προμηθεύοντας αυτές με μηχανήματα και εισάγοντας πρωτογενή αγαθά, μιας και όλες οι μεγάλες αγροτικές εταιρείες είχαν κρατικοποιηθεί μεταπολεμικά και οι αγρότες είχαν οργανωθεί σε συνεταιρισμούς. Ο οικονομικός ιστορικός Stephen Gross επισημαίνει: «για να κατανοήσουμε πλήρως την επιτυχία της Γερμανίας ως παγκόσμιου εξαγωγέα, πρέπει να δούμε πέρα από τα σύνορά της. Ένα από τα σημαντικότερα θεμέλια της εξαγωγικής οικονομίας της Γερμανίας είναι τα εμπορικά δίκτυα που έχει αναπτύξει με τις οικονομίες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, τις εμπορικές της σχέσεις με την Πολωνία, την Τσεχική Δημοκρατία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία. Τις τελευταίες δεκαετίες η Γερμανία, κάνει εκεί ότι έχουν κάνει οι ΗΠΑ με τα εργοστάσια στο Μεξικό». “ Η Γερμανία είναι πλέον μια βιομηχανική αυτοκρατορία, η οποία εκμεταλλεύεται το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό των επαρχιών του. Στα βορειοδυτικά, το Βέλγιο και η Δανία έχουν ως κύριο εμπορικό εταίρο την Ολλανδία, την κύρια εφοδιαστική βάση της Γερμανικής βιομηχανίας. Στα νότια, η Αυστρία είναι ενσωματωμένη στις γερμανικές αλυσίδες παραγωγής, αν και έχει τις δικές της επιχειρήσεις στον τομέα των υπηρεσιών και της ασφάλισης. Στα ανατολικά, οι βιομηχανίες της Πολωνίας, της Τσεχίας, της Σλοβακίας, της Ουγγαρίας, της Ρουμανίας και ακόμη και της Βουλγαρίας είναι υποδεέστερες ή αποικιακές και εξαρτώνται από τη Γερμανία. Χωρίς αυτές τις χώρες στο κατώφλι τους, οι Γερμανοί πολιτικοί και βιομήχανοι θα είχαν μεγάλες δυσκολίες και η δημιουργία αυτής της οικονομικής αυλής ήταν ιδανική συνθήκη για τη γερμανική βιομηχανία. Ένα σημαντικό ποσοστό της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης στα νέα κράτη μέλη κατέληξε να ωφελεί τη Γερμανία. Η Γερμανία ήταν μακράν ο μεγαλύτερος δικαιούχος επενδύσεων στα κράτη. Κέρδισε όχι μόνο άμεσα, αλλά και έμμεσα. Ένα σημαντικό ποσοστό αυτών των κονδυλίων δαπανήθηκε για την υποδομή. Αυτό ήταν πολύ σημαντικό για τις γερμανικές εταιρείες αυτοκινήτων, για τις οποίες τα καλά δίκτυα μεταφορών αποτελούσαν προϋπόθεση για την κατασκευή σύγχρονων εγκαταστάσεων παραγωγής στα κράτη του Visegrad”. Με αυτούς τους τρόπους καταλήξαμε σήμερα να μιλάμε για την γερμανική βιομηχανική αυτοκρατορία.

Η Γαλλία, επίσης, σαν η δεύτερη χώρα σε εισροή μεταναστών και προσφύγων βασίζεται κυρίως στον τριτογενή και το δευτερογενή τομέα παραγωγής με προϊόντα τροφίμων, αεροναυπηγικής, αυτοκινήτων, προϊόντων πολυτελείας, τουρισμού και πυρηνικών να κατακλύζουν την παγκόσμια αγορά. Αυτή τη στιγμή είναι το ένατο μεγαλύτερο στον κόσμο με βάση την ισοτιμία αγοραστικής δύναμης, το έβδομο μεγαλύτερο από το ονομαστικό ΑΕΠ και το δεύτερο μεγαλύτερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και με τις δύο μετρήσεις. Η Γαλλία θεωρείται οικονομική δύναμη, μέλος του G7, των κορυφαίων βιομηχανικών χωρών, του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και της Ομάδας των Είκοσι μεγαλύτερων οικονομιών. Η οικονομία της Γαλλίας, παρόλα αυτά, έχει μεγάλη διαφοροποίηση: οι υπηρεσίες αντιπροσωπεύουν τα δύο τρίτα τόσο του εργατικού δυναμικού όσο και του ΑΕΠ, ενώ ο βιομηχανικός τομέας αντιπροσωπεύει το ένα πέμπτο του ΑΕΠ και παρόμοιο ποσοστό απασχόλησης. Η Γαλλία είναι η τρίτη μεγαλύτερη μεταποιητική χώρα στην Ευρώπη, πίσω από τη Γερμανία και την Ιταλία, και κατατάσσεται στην όγδοη θέση στον κόσμο ως προς το μερίδιο της παγκόσμιας μεταποιητικής παραγωγής, με 1,9%. Λιγότερο από το 2 τοις εκατό του ΑΕΠ παράγεται από τον πρωτογενή τομέα, δηλαδή τη γεωργία, ωστόσο ο γεωργικός τομέας της Γαλλίας είναι από τους μεγαλύτερους σε αξία και ηγείται στην ΕΕ ως προς τη συνολική παραγωγή. Προϊόντα της με παγκόσμια αναγνώριση και ζήτηση από αυτόν τον τομέα παραγωγής είναι τα γαλλικά τυριά και κρασιά που εξάγονται κατά εκατοντάδες καθημερινά και προς όλες τις κατευθύνσεις.

Στη συνέχεια, και η Ισπανία και η Ιταλία διατηρούν αμφότερες υψηλά ποσοστά και στους τρεις τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας με σημαντικές διαφορές όμως μεταξύ τους. Αρχικά, η Ισπανία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους είναι γόνιμο, αν και ακόμη και από την εποχή του μεσαίωνα το 1/3 της συνολικής έκτασης παραμένει ακαλλιέργητο. Τα κυριότερα προϊόντα της Ισπανίας είναι ο σίτος, το λάδι για το οποίο είναι πρώτη σε παραγωγή στην Ευρώπη, το κρασί, οι ελιές, το κριθάρι, οι πατάτες, φρούτα και εσπεριδοειδή. Τόσο, όμως η κτηνοτροφία, όσο και η αλιεία, παραμένουν σημαντικές πτυχές της παραγωγής με τη μεν πρώτη να ευδοκimeί λόγω των τεράστιων εκτάσεων και τη μεν δεύτερη να κατέχει ένα σημαντικό μέγεθος αλιευτικού στόλου για αλιεία προς τον Ατλαντικό, αλλά και προς τη Μεσόγειο. Η δευτερογενής της παραγωγή βασίζεται στη βιομηχανία ρούχων, αυτοκινήτων και ειδών υγιεινής, ενώ ο τριτογενής τομέας των υπηρεσιών περιλαμβάνει κυρίως τον τουρισμό.

Αντίθετα, στην Ιταλία τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η γεωργία, δηλαδή ο πρωτογενής τομέας, διαδραματίζει έναν ασήμαντο ρόλο κατέχοντας μόνο το 2% της συνολικής παραγωγής, αν και είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός, για την παραγωγή κρασιού, τυριού και

ελαιόλαδου. Το σημαντικότερο μέρος της ιταλικής παραγωγής καλύπτεται από τον δευτερογενή τομέα που περιλαμβάνει τις βιομηχανίες της παραγωγής μηχανών, αεροπλάνων, πλοίων και αμαξιών. Διάσημες ιταλικές βιομηχανίες αυτοκινήτων είναι ο όμιλος επιχειρήσεων Fiat, στον οποίο ανήκουν η Alfa Romeo, Iveco, Lancia και Maserati, η Ferrari, Piaggio και Pirelli. Φαρμακοβιομηχανίες και βιομηχανίες κατασκευής ηλεκτρικών προϊόντων όπως η Magneti Marelli επίσης βρίσκονται στην Ιταλία. Η κλωστοϋφαντουργία άνθισε στην Ιταλία και συνδέθηκε με την εσωτερική ετικέτα Made in Italy καθώς και με διάσημα ονόματα ιταλικών μάρκων όπως Armani, Benetton, Dolce & Gabbana, Gucci, Prada και Versace. Επιπλέον η Luxottica είναι η μεγαλύτερη εταιρεία παγκοσμίως κατασκευής γυαλιών. Μια από τις σημαντικότερες ιταλικές εταιρίες εξαγωγής προϊόντων είναι οι βιομηχανίες παραγωγής τροφίμων όπως η Barilla, Campari, Lavazza και Parmala, ενώ η μεγαλύτερη επιχείρηση σε αυτόν τον κλάδο ονομάζεται Ferrero. Τέλος, ο τομέας της παροχής υπηρεσιών αποτελείται βασικά από τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες καθώς και από τον τουρισμό που αποτελεί σημαντικό κλάδο παροχής εισοδήματος για τους Ιταλούς λόγω γεωγραφικής θέσης, φυσικού πλούτου και μεσογειακού κλίματος, συνδυασμός που αποτελεί δέλεαρ για ανθρώπους παγκοσμίως.

Η Αυστρία, μιας και γειτνιάζει γεωγραφικά με τη Γερμανία, και ακολουθώντας το παράδειγμά της σε πολλές πτυχές της εξωτερικής αλλά και εσωτερικής πολιτικής, βασίζει την παραγωγική της δραστηριότητα στη βιομηχανία. Ταυτόχρονα, οι υπηρεσίες της κυρίως οι τραπεζικές, ευδοκίμησαν μετά από αυστριακές συναλλαγές για την εξαγορά πολλών εταιρειών στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, παράλληλα με την αύξηση του τουρισμού σχεδόν το 9% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος.

Στην Ελλάδα ο οικονομικός ορίζοντας και η παραγωγική δραστηριότητα έχουν μεταβληθεί από τις σταθερές της γεωργίας του 19ου και του 20ου αιώνα. Σήμερα η οικονομία της βασίζεται στις υπηρεσίες κατά 80%, τη βιομηχανία κατά 17% και στη γεωργία μόνο κατά 3%. Επίσης έχει ωφεληθεί σημαντικά από την Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως αποτέλεσμα της ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, μεγάλο μέρος της γεωργικής της υποδομής έχει αναβαθμιστεί και η γεωργική παραγωγή αυξήθηκε. Μεταξύ 2000 και 2007, η παραγωγικότητα των βιολογικών καλλιεργειών στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 885%, το υψηλότερο ποσοστό μεταβολής στην Ε.Ε, με μερικά από τα προϊόντα που παράγει να είναι το βαμβάκι, φιστίκι, ρύζι, ελαιόλαδο, σύκα, αμύγδαλα, ντομάτες, καρπούζι και καπνός. Πέρα από τη ναυτιλία στην οποία κατέχει μακρά παράδοση, ο τομέας των υπηρεσιών στον οποίο βασίζεται κυρίως είναι ο τουρισμός. Σταθερά βρίσκεται στις

προτιμήσεις του κοινού για τις θερινές διακοπές, με τον χειμερινό τουρισμό, αλλά και τον εναλλακτικό να αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια με ραγδαίους ρυθμούς.

Συνοψίζοντας, παρατηρούμε ότι κατά τη διάρκεια και την παρέλευση των χρόνων, οι κύριες παραγωγικές δραστηριότητες των χωρών υποδοχής μεταβάλλονται ακολουθώντας τις συνθήκες της κάθε εποχής, τους ανθρώπους που λαμβάνουν μέρος σε αυτές και τις διεθνείς συναλλαγές που πάντα διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στις σημερινές παγκοσμιοποιημένες κοινωνίες. Μεταβάλλονται, δηλαδή, γιατί η μεταβολή είναι ουσιαστικά σε αυτή την περίπτωση ένας τρόπος ανάπτυξης.

3.4 Διασύνδεση της εκπαίδευσης και της παραγωγικής δραστηριότητας

Οι άνθρωποι είναι ο μεγαλύτερος πλούτος της Ευρώπης, όπως έχει επισημάνει εδώ και χρόνια ο Πασκάλ Φοντέν. Στη Λισαβόνα του 2000, οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έθεσαν τους στρατηγικούς στόχους ώστε να το πετύχουν. Το ανθρώπινο δυναμικό, και ο ολόενα και αυξανόμενος ρυθμός του λόγω της μετανάστευσης, και η δημιουργία ενός διευρυμένου κράτους πρόνοιας είχαν καθοριστική σημασία, ώστε να επιτευχθεί ο παραπάνω σκοπός, σε μία Ευρώπη, μάλιστα, με νέους οικονομικούς, χρηματοπιστωτικούς και καινοτομικούς ορίζοντες. Προασπίζοντας, όμως παράλληλα, το θεσμό και προνόμιο της δημοκρατίας που βασίζεται στην ανθρωποκεντρική στρατηγική ανάπτυξης.

Ταυτόχρονα, η εκπαίδευση σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη πρέπει να αποτελεί ένα σύνολο δραστηριοτήτων με στόχο την πολυδιάστατη ανάπτυξη όλων όσων συμμετέχουν σε αυτή τη διαδικασία με την ανάπτυξη των ιδιαίτερων κλίσεων, την προσκόμιση γνώσεων και την ετοιμασία για την μετέπειτα ή την ταυτόχρονη εργασία, αν μιλάμε για κατάλληλης ηλικίας ανθρώπους ημεδαπούς και μετανάστες, να αποτελούν τους κύριους άξονές της.

Με τον συνδυασμό των δύο παραπάνω δραστηριοτήτων, δηλαδή της εκπαίδευσης και της παραγωγικής δραστηριότητας, η Ευρώπη θα μπορέσει να αξιοποιήσει στο μέγιστο βαθμό τον αυξανόμενο αριθμό του εργατικού δυναμικού, όπως αυτό προκύπτει από τις μεταναστευτικές ροές.

Το πρώτο βήμα σε αυτή τη προσπάθεια διασύνδεσης κατέχει η διαπολιτισμική διάσταση των αναλυτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Οι αξίες της αρμονικής συνύπαρξης και της οικουμενικότητας στα πλαίσια μιας διευρυμένης κοινωνίας αποτελούν αναπόσπαστους πυλώνες αυτής της διαδικασίας. Επίσης, πρέπει να διαχωρίζονται και να γίνονται αντιληπτές έννοιες όπως ο εθνοτικός πολυπολιτισμός, ο φιλελεύθερος πολυπολιτισμός, ο αριστερός πολυπολιτισμός και ο κριτικός πολυπολιτισμός. Ο πρώτος αφορά τη συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών, ο δεύτερος αποδίδει ατομικά δικαιώματα, ο τρίτος προωθεί την

έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης, ενώ ο τέταρτος της ισότιμης αντιπροσώπευσης. Με βάση τα παραπάνω κριτήρια η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχει σαν στόχο τη σύνδεση ανάμεσα στις ικανότητες των μαθητών και τις ανάγκες της κοινωνίας, την ανάπτυξη των ανθρώπινων σχέσεων και την αξιοποίηση των ξεχωριστών κλίσεων των μαθητών.

Έτσι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο θέσπισε ένα Αναλυτικό Πρόγραμμα με κύριους άξονες:

1. η παροχή γενικής παιδείας και γενικών γνώσεων
2. η ανάπτυξη δεξιοτήτων
3. η ενίσχυση της γλωσσικής και πολιτισμικής ταυτότητας
4. η ευαισθητοποίηση
5. η αξιοποίηση και χρήση καινούργιων τεχνολογιών
6. η ψυχική ανάπτυξη
7. η ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Ο εκπαιδευτικός παραμένει ο κύριος ουραγός αυτής της προσπάθειας που θα πρέπει, εκτός από το να οργανώνει το μάθημα σε καθημερινή βάση, να αναρωτιέται επίσης, ποιος είναι ο διδακτικός στόχος κάθε μέρας, ποιες δεξιότητες είναι προαπαιτούμενες για αυτό το διδακτικό στόχο, ποιους μετασχηματισμούς μπορεί να πραγματοποιήσει και ποιες δραστηριότητες θα ακολουθηθούν προκειμένου οι μαθητές να εφαρμόσουν την ποικιλία του τρόπου σκέψης τους.

Ήδη από τις αρχές του 1990 πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν ξεκινήσει διεθνή εκπαιδευτικά προγράμματα δια βίου μάθησης για τους μετανάστες και την ένταξή τους στο κοινωνικό και εργατικό σύνολο. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στα προγράμματα στην περιοχή της Βαυαρίας στη Γερμανία, στη Σουηδία και στη Ολλανδία.

Αρχικά το διεθνές πρόγραμμα Volkshochschule της Βαυαρίας ξεκίνησε το 2005 προσφέροντας σε πρώτο πλάνο μαθήματα γερμανικών για τους μετανάστες, τα οποία περιλαμβάνουν επίσης γνωριμία με τη γερμανική ιστορία, τον πολιτισμό και τη νομοθεσία του Γερμανικού κράτους. Κάθε χρόνο από τότε προσφέρονται περίπου 100 εκπαιδευτικά τέτοια προγράμματα για αρχάριους και προχωρημένους, ενώ σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι στα προγράμματα αυτά διαδραματίζει εξέχοντα ρόλο και η ενσωμάτωση των μεταναστών στο κοινωνικό σύνολο.

Το δεύτερο διεθνές εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι αυτό της Σουηδίας. Εκεί οι ενήλικες μετανάστες ξεκινούν να μαθαίνουν τη γλώσσα με το πρόγραμμα SFI (Swedish for Immigrants) το οποίο παρέχεται δωρεάν. Στόχος του είναι η εκμάθηση της γλώσσας, ώστε να μπορούν να επικοινωνήσουν σε καθημερινές δραστηριότητες της κοινωνικής τους ζωής, αλλά και να αναζητήσουν εργασιακό περιβάλλον. Το SFI ξεκίνησε το 1990, αλλά τα τελευταία

χρόνια έχει εντατικοποιηθεί λόγω του αυξανόμενου αριθμού μεταναστών που καταφθάνουν στη Σουηδία, με τους περισσότερους να κατάγονται από το Ιράκ, το Ιράν και τη Συρία.

Τελος, το Clide Amsterdam's Same Spraak (Speaking Together) στην Ολλανδία, ξεκίνησε για πρώτη φορά το 1999 με τη διδασκαλία της ολλανδικής γλώσσας στους μετανάστες. Επιπλέον συστάθηκαν ομάδες για αυτό το σκοπό από μη κυβερνητικές οργανώσεις. Η βελτίωση του προφορικού και στη συνέχεια του γραπτού λόγου είναι ένας από τους κύριους στόχους του προγράμματος παράλληλα με την ενσωμάτωση των μεταναστών και την ομαλή συμβίωση στην ολλανδική κοινωνία.

Από την άλλη πλευρά, στις χώρες υποδοχής πρέπει να υπάρχει μια ομαλή αλληλεπίδραση κράτους και μεταναστών προκειμένου να ενταχθούν στο εργασιακό περιβάλλον που τους προσφέρεται, αφού εκπαιδευτούν για αυτό. Πολλές από τις κοινωνικοπολιτικές επιπτώσεις της μετανάστευσης, βέβαια, ομαδοποιούνται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο έχει να κάνει με τη συμμετοχή των μεταναστών στην εκπαιδευτική διαδικασία, στις τάξεις, και σε φορείς εκπροσώπησης, όπως τα κόμματα, ενώ το δεύτερο έχει να κάνει με τις κοινωνικές σχέσεις με τον υπόλοιπο πληθυσμό και την κοινωνία γενικότερα.

Η μη πλήρης διευκόλυνση και διεκπεραίωση των προβλημάτων που προκύπτουν από τη μετανάστευση δικαιολογείται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις λόγω του φόβου. Αρχικά από το φόβο εκδήλωσης έντονων κοινωνικών φαινομένων, με κύριο αυτό της βίας, και στη συνέχεια το φόβο προς τη μόνιμη εγκατάσταση των μεταναστών και των προσφύγων.

Τόσο τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών, όσο και η Εθνική Επιτροπή Κοινωνικής Ένταξης Μεταναστών αποτελούν δύο θεσμούς που στόχο έχουν την ομαλή ένταξη των μεταναστών συγκεκριμένα στην ελληνική κοινωνία με σημαντικές, όμως, διαφορές. Τα Συμβούλια ένταξης Μεταναστών απευθύνονται σε κατόχους άδειας παραμονής, χωρίς όμως να έχουν ακόμη ουσιαστικό ρόλο, αφού δημιουργούνται εμπόδια από τους φορείς τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η Εθνική Επιτροπή Κοινωνικής Ένταξης Μεταναστών από την άλλη, παρόλο που είχε σαν στόχο την κοινωνική ένταξη των μεταναστών, τον κοινωνικό διάλογο και την εφαρμογή επιχειρησιακών προγραμμάτων για την εργασιακή ένταξη των μεταναστών, δεν ευδοκίμησε για μεγάλο χρονικό διάστημα με την τελευταία της συνεδρία να λαμβάνει χώρα το 2009.

Αν και οι δύο παραπάνω φορείς φαίνεται να μην διαδραματίζουν τελικά κάποιο ουσιαστικό πρόβλημα, υπάρχει πάντα η Συλλογική εργατική και Συνδικαλιστική δράση των μεταναστών. Σύμφωνα με μελέτες για τη δράση των συνδικαλιστών μεταναστών, τα αποτελέσματα ήταν υπαρκτά, αν και φτωχά. Το 87% των μεταναστών δεν ανήκει σε κάποια συνδικαλιστική οργάνωση, ούτε ήταν μέλος κάποιας στην χώρα καταγωγής τους, το 12,4%

απασχολείται στον τομέα της ένδυσης και το 37,2% απασχολείται στις κατασκευές. Επίσης, ενώ παραπάνω από τους μισούς μετανάστες ασχολούνται με τα σωματεία των επαγγελματιών τους, σπάνια εκλέγονται σε κάποια διοικητική θέση. Λαμπρή εξαίρεση η Πανατιική Ένωση Καθαριστριών και Οικιακού Προσωπικού με Γενική Γραμματέα τη μετανάστρια από τη Βουλγαρία Κωνσταντίνα Κούνεβα, που δέχτηκε μάλιστα λόγω της συνδικαλιστικής της δράσης δολοφονική επίθεση με βιτριόλι το 2008. Γενικά μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η συμμετοχή των μεταναστών σε συνδικαλιστικά όργανα στην Ελλάδα είναι χαμηλή. Και σε αυτό οφείλεται και η ελλιπής ή ανεπαρκής εκπαίδευση των μεταναστών όταν πρωτοέρχονται στην εκάστοτε χώρα υποδοχής.

Πώς όμως θα μπορούσε η εκπαίδευση και τα σχολεία ή τα εκπαιδευτικά προγράμματα των μεταναστών να βοηθήσουν στην ομαλότερη ένταξή τους στον εργασιακό χώρο; Φυσικά μια πρώτη σκέψη περιλαμβάνει τα μαθήματα επαγγελματικού προσανατολισμού προς τους μετανάστες ανάλογα με τις κλίσεις τους στο πλαίσιο της διαφοροποίησης της διδασκαλίας. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές, αλλά και οι μετανάστες μεγαλύτερης ηλικίας θα μπορέσουν να ανακαλύψουν νέες πτυχές των δυνατοτήτων και ικανοτήτων τους και τον τρόπο με τον οποίο αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν επαγγελματικά στη χώρα υποδοχής τους. Για παράδειγμα, νέοι μετανάστες με εξαιρετική φυσική κατάσταση μπορούν να αξιοποιηθούν στην παραγωγή προϊόντων σε χώρες με πλούσια δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, όπως η Ελλάδα, η Ισπανία και η Ιταλία.

Δεύτερον, η εκπαίδευση πρέπει να προσφέρει όλες τις πληροφορίες για την παραγωγική δραστηριότητα των χωρών υποδοχής και να επεξηγεί στους μετανάστες όλες τις πτυχές της εργασιακής ζωής της χώρας, ώστε να μπορούν να αξιολογήσουν και οι ίδιοι τις προοπτικές που θα έχουν παραμένοντας μελλοντικά σε αυτή τη χώρα. Θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι η παραπάνω διαδικασία δεν αποκλείει σε καμία περίπτωση την ανέλιξη των μεταναστών στο εργασιακό τους περιβάλλον ή ότι δεν υπάρχουν και άλλες ευκαιρίες πέρα από αυτές που θα τους παρουσιαστούν αρχικά.

Τέλος, στα σχολεία και στις ομάδες ένταξης των μεταναστών πρέπει να υπάρχουν πρακτικά μαθήματα εκπαίδευσής τους σε διαφορετικές δουλειές. Κάτι αντίστοιχο με αυτό που συμβαίνει στα επαγγελματικά λύκεια, όπου ο κάθε μαθητής επιλέγει και ειδικεύεται μέσω της καθημερινής πρακτικής απασχόλησης, μία συγκεκριμένη τέχνη. Με αυτό τον τρόπο, οι μετανάστες αποκτούν τις απαραίτητες κατάλληλες ικανότητες προκειμένου να απορροφηθούν στα αντίστοιχα επαγγέλματα με το πέρας της εκπαίδευσής τους. Στην Ελλάδα που, όπως αναφέραμε στην προηγούμενη ενότητα, η βιομηχανία αποτελεί το 80% της παραγωγικής δραστηριότητας, οι μετανάστες θα έπρεπε να εξειδικεύονται στο χειρισμό

μηχανημάτων ή στην κατασκευή τους προκειμένου να απορροφηθούν σε ένα κλάδο, ο οποίος μπορεί και είναι ικανός να τους απορροφήσει και αξιοποιήσει δίνοντας και σε αυτούς, αλλά και στις οικογένειές τους ένα σταθερό εισόδημα, με το οποίο είναι σε θέση να εξασφαλίσουν την καθημερινότητά τους στην χώρα υποδοχής.

Συνοψίζοντας, η εκπαίδευση και η παραγωγική δραστηριότητα κάθε χώρας είναι άρρηκτα συνδεδεμένες, αν αναλογιστούμε ότι η πρώτη προετοιμάζει το εργατικό δυναμικό της δεύτερης. Αυτή η διασύνδεση πρέπει και οφείλει να είναι ισχυρότερη όταν σε αυτοί εμπλέκονται μετανάστες που εγκαθίστανται στην εκάστοτε χώρα υποδοχής, αφού όχι μόνο θα πρέπει να αξιοποιηθούν εργασιακά, αλλά και να έχουν μία ομαλή ένταξη στο νέο κοινωνικό σύνολο του οποίου αποτελούν πλέον μέρος. Διαφορετικά προγράμματα σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν θέσει τον παραπάνω σαν κύριο στόχο και έχουν καταφέρει να αξιοποιήσουν το πλήθος των μεταναστευτικών ροών προς όφελος της χώρας. Ταυτόχρονα και οι ίδιοι οι μετανάστες μέσω των οργανώσεων τους και των συνδικαλιστικών τους οργάνων, μπορούν να λαμβάνουν ενεργά μέρος σε οποιαδήποτε απόφαση τους αφορά και να διεκδικούν καλύτερες εργασιακές και συνθήκες διαβίωσης στις χώρες υποδοχής.

3.5 Ανακεφαλαίωση

Όσο μεγαλώνουν οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές στην Ευρώπη, τόσο μεγαλώνουν και οι ανάγκες της κοινωνίας να αφομοιώσει και να απορροφήσει αυτούς τους ανθρώπους. Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, αν όχι οι περισσότερες, έχουν δεχθεί μεγάλο όγκο μεταναστών, με τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ισπανία, την Ιταλία και την Αυστρία να δέχονται τον μεγαλύτερο αριθμό και τις περισσότερες αιτήσεις ασύλου.

Η παραγωγική δραστηριότητα των χωρών αυτών είναι διαφορετική και κάθε μία είναι σε θέση να παράγει διαφορετικά προϊόντα, είτε αυτά είναι γεωργικά, είτε βιομηχανικά και υπηρεσίες. Σε ακριβώς αυτούς τους τομείς απορροφώνται και αξιοποιούνται και οι μετανάστες που αποτελούν το νέο εργατικό δυναμικό των χωρών αυτών. Παρόλα αυτά, πολλοί μετανάστες δεν έχουν κάποια ειδικευση και δεν μπορούν να αναλάβουν εργασιακά καθήκοντα με την έλευσή τους στις χώρες υποδοχής. Σε αυτό ακριβώς το σημείο εμπλέκεται η εκπαίδευση. Στη σύγχρονη εκπαίδευση και με τη διαδικασία της διαφοροποίησης της εκπαίδευσης, αλλά και τις προσπάθειες των εκπαιδευτικών, οι μετανάστες πέρα από τα γλωσσικά και κοινωνικά εφόδια, εκπαιδεύονται κατάλληλα και για τον εργασιακό τους χώρο με την κάθε χώρα να επιλέγει να εκπαιδεύσει τους μετανάστες της ανάλογα με την παραγωγική της δραστηριότητα, ώστε να είναι χρήσιμοι και για τους ίδιους και τις οικογένειές τους, αλλά και για τις χώρες υποδοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιείται μία γενικότερη προσπάθεια για αναδιαμόρφωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά και των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών, προκειμένου να συμπεριλαμβάνονται στο εκπαιδευτικό σύστημα τόσο τα παιδιά προσφύγων και μεταναστών, αλλά και οι ίδιοι οι μετανάστες μέσω της διαδικασίας της διαφοροποίησης της διδασκαλίας και των μέσων που αυτή περιλαμβάνει, όπως αναλύθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Το ερωτηματολόγιο που συνοδεύει αυτή την εργασία δημιουργήθηκε προκειμένου να ερευνηθεί κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί που απαρτίζουν το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και μη εκπαιδευτικοί, γνωρίζουν σχετικά με την διαφοροποίηση της διδασκαλίας του εκπαιδευτικού συστήματος και τις μεθόδους που αυτή ακολουθεί. Στις ενότητες που ακολουθούν θα περιγράψουμε τη μεθοδολογία της έρευνας και το ψηφιακό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των απαντήσεων. Παράλληλα, παρουσιάζονται το περιγραφικά στοιχεία του δείγματος και τέλος, η ανάλυση των απαντήσεων.

4.2 Μεθοδολογία και περιγραφή ερωτηματολογίου

Σκοπός αυτού του ερωτηματολογίου είναι η εύρεση και η μελέτη εκπαιδευτικών και μη εκπαιδευτικών και η γνώση τους σχετικά με τη διαδικασία της διαφοροποίησης της διδασκαλίας για την ένταξη των προσφύγων και μεταναστών στην χώρα υποδοχής και την ενσωμάτωσή τους στην παραγωγική δραστηριότητα της χώρας.

Οι στόχοι που μας ενδιέφεραν κυρίως κατά την πραγμάτωση του ερωτηματολογίου είναι η εύρεση του ποσοστού των εκπαιδευτικών και γενικότερα των ανθρώπων που γνωρίζουν σχετικά με τη διαφοροποίηση, σχετικά με τα εργαλεία που χρησιμοποιεί, και τις τεχνικές που ακολουθούνται.

Για την διερεύνηση των παραπάνω ερωτημάτων χρησιμοποιήθηκε ένα δείγμα 90 εκπαιδευτικών και μη, οι οποίοι απάντησαν το ερωτηματολόγιο σε διάστημα ενός μήνα, κατά το χρονικό διάστημα 15 Οκτωβρίου έως 15 Νοεμβρίου. Το δείγμα διανεμήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και μέσω της εφαρμογής Viber σε εκπαιδευτικούς και μη

εκπαιδευτικούς. Παρόλα αυτά, απ ότι φάνηκε από τις απαντήσεις του Google Forms, δεν έχουν απαντήσει όλοι σε όλες τις ερωτήσεις, γι αυτό και μερικές, όπως φαίνεται στους πίνακες και στα διαγράμματα είναι απαντημένες από λιγότερους.

Στις αρχικές ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, το δείγμα κλήθηκε να απαντήσει σε ερωτήσεις γενικών πληροφοριών. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ερώτηση ήταν αν είναι εκπαιδευτικοί, η δεύτερη αφορούσε το φύλο, η τρίτη την ηλικία, η τέταρτη τα χρόνια διδασκαλίας, η πέμπτη το επίπεδο σπουδών και η έκτη σε ποια βαθμίδα εργάζονται.

Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν το κατά πόσο το δείγμα γνωρίζει μετανάστες και τη χώρα προέλευσής τους. Ακολουθούν, τέλος, οι ερωτήσεις που αφορούν τη μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας, τα εργαλεία που αυτή χρησιμοποιεί, την εξοικείωση με τα συστήματα των άλλων χωρών, τη διασύνδεση με την παραγωγική δραστηριότητα της χώρας και μερικές ακόμη που θα αναλυθούν παρακάτω.

Συγκεκριμένα, ρωτήθηκαν αν γνωρίζουν τους παράγοντες που ωθούν στη μετανάστευση, σε τι βαθμό γνωρίζουν τη μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής ένωσης, εάν γνωρίζουν την έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας, αν αυτή προϋποθέτει το διαχωρισμό των μαθητών, εάν γνωρίζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών, ποια εκπαιδευτικά εργαλεία χρησιμοποιούν στο μάθημα και ποια θα χρησιμοποιούσαν, εάν υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών, την προέλευση των μαθητών, εάν γνωρίζουν τους γονείς τους, ποιες ευρωπαϊκές χώρες επηρεάζονται περισσότερο από τη μετανάστευση και εάν επηρεάζονται, εάν η εκπαίδευση συνάδει με την παραγωγική δραστηριότητα της χώρας, ποια είναι η παραγωγική δραστηριότητα της χώρας, για την ύπαρξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα σχολεία, τη συνδικαλιστική δράση των μεταναστών, τα συμβούλια ένταξης, και τέλος, εάν υπάρχουν αρκετά εκπαιδευτικά μαθήματα.

4.3 Παρουσίαση των περιγραφικών στοιχείων του δείγματος

Η περιγραφική στατιστική ανάλυση έγινε με τη χρήση του ψηφιακού στατιστικού εργαλείου IBM SPSS. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζουμε συγκεντρωτικά τα δεδομένα που συλλέχθηκαν μετά την απάντηση του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 4.1
Εκπαιδευτικός, μη εκπαιδευτικός

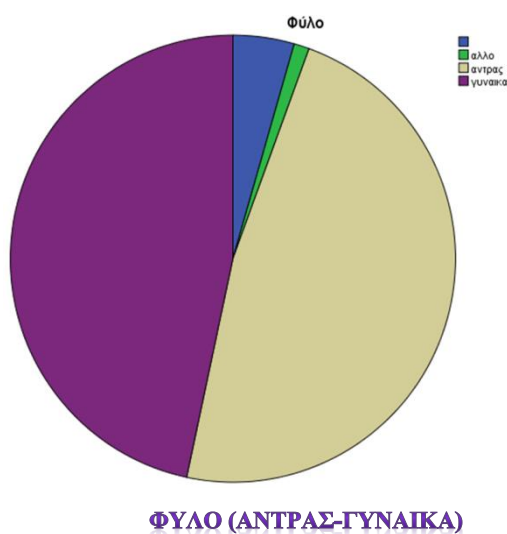
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
ναί	75	85,2	85,2	85,2
Valid όχι	13	14,8	14,8	100,0
Total	88	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.1 μας πληροφορεί για το αν η απάντηση δίνεται από εκπαιδευτικό ή μη εκπαιδευτικό. Από τις 88 συνολικά απαντήσεις, οι 75 (85,2%) είναι εκπαιδευτικοί, ενώ οι 13 (14,8)% δεν είναι.

Πίνακας 4.2
Φύλο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Άλλο	2	2,3	2,3	2,3
Valid Άντρας	43	48,9	48,9	52,3
Γυναίκα	42	47,7	47,7	100,0
Total	88	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.2 απαντάει στο φύλο των ερωτηθέντων, την οποία ερώτηση απάντησαν 86 ερωτηθέντες (88-2), με 43 (48,9%) να είναι άντρες, 42 (47,7%) γυναίκες και 1 (1,1%) να απαντά άλλο. Αυτό απεικονίζεται επίσης στο Διάγραμμα 4.1

Διάγραμμα 4.1

Διαγραμματική απεικόνιση για το ποσοστό του φύλου των ερωτηθέντων

Πίνακας 4.3
Ηλικία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 25 με 35	21	23,9	23,9	23,9
36 με 45	36	40,9	40,9	64,8
άνω των 45	31	35,2	35,2	100,0
Total	88	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.3 φαίνονται οι ηλικίες των 88 ερωτηθέντων, όπου 21 (23,9%) είναι 25 με 35 ετών, 36 (40,9%) είναι 36 με 45 και 31 (35,2%) είναι άνω των 45.

Πίνακας 4.4
Χρόνια διδασκαλίας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 5 με 10	18	20,5	20,5	20,5
δεν διδάσκω	17	19,3	19,3	39,8
λιγότερα από 5	25	28,4	28,4	68,2
περισσότερα από 10	28	31,8	31,8	100,0
Total	88	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.4 βλέπουμε τα χρόνια διδασκαλίας όπου 18 ερωτηθέντες (20,5%) διδάσκουν 5 με 10 χρόνια, 17 (19,3%) δεν διδάσκουν, 25 (28,4%) λιγότερα από 5, 28 (31,8%) διδάσκουν περισσότερα από 10 χρόνια. Βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό είναι εκπαιδευτικοί με πολυετή εμπειρία.

Πίνακας 4.5
Επίπεδο σπουδών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid μεταπτυχιακό	35	39,8	39,8	39,8
πανεπιστημιακές σπουδές	53	60,2	60,2	100,0
Total	88	100,0	100,0	

Το επίπεδο σπουδών με 35 (39,8%) μεταπτυχιακό και 53 απαντήσεις, δηλαδή 60,2% παρουσιάζεται στον Πίνακα 4.5. Από τις απαντήσεις δεν φαίνεται να υπάρχουν εκπαιδευτικοί κάτοχοι διδακτορικού τίτλου. Οι περισσότεροι παραμένουν μέχρι το επίπεδο των πανεπιστημιακών τους σπουδών.

Πίνακας 4.6
Σε ποια σχολική βαθμίδα εργάζεστε

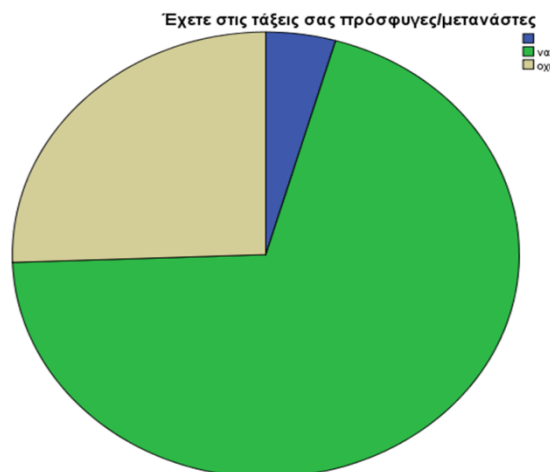
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid άλλο	1	1,1	1,1	1,1
γυμνάσιο	23	26,1	26,1	27,3
δημοτικό	19	21,6	21,6	48,9
επαγγελματικό λύκειο	22	25,0	25,0	73,9
λύκειο	8	9,1	9,1	83,0
Total	15	17,0	17,0	100,0
	88	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.6 φαίνεται η βαθμίδα στην οποία εργάζονται. Από τις 87 (88-1) απαντήσεις, 15 (17%) εργάζονται σε λύκειο, 8 (9,1%) σε επαγγελματικό λύκειο, 22 (25%) σε δημοτικό, 19 (21,6%) σε γυμνάσιο και άλλο σε ποσοστό 26,1% με 23 απαντήσεις.

Πίνακας 4.7
Έχετε στις τάξεις σας πρόσφυγες/μετανάστες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	63	73,3	73,3	73,3
Valid όχι	23	26,7	26,7	100,0
Total	86	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.7 δείχνει πόσοι έχουν στις τάξεις τους μετανάστες/πρόσφυγες, με 63 (73,3%) να δηλώνουν ναι και 23 (26,7%) να δηλώνουν όχι. Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών έχουν στις τάξεις τους μετανάστες ή πρόσφυγες. Τα αποτελέσματα αυτά απεικονίζονται και στο Διάγραμμα 4.2, όπου το πράσινο χρώμα αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο ποσοστό εκπαιδευτικών που έχουν στις τάξεις τους μετανάστες/πρόσφυγες.

Διάγραμμα 4.2

**Διαγραμματική απεικόνιση των απόψεων των εκπαιδευτικών στο αν έχουν
στις τάξεις τους πρόσφυγες/μετανάστες**

Πίνακας 4.8
Γνωρίζετε κάποιο μετανάστη για μη εκπαιδευτικούς

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	15	17,0	17,0	17,0
Valid όχι	20	22,7	22,7	39,8
Total	53	60,2	60,2	100,0
	88	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.8 φαίνεται αν οι 73 (88-15) που απάντησαν γνωρίζουν κάποιο μετανάστη με 20 (22,7%) να απαντούν ναι και 53 (60,2%) να απαντούν όχι. Άρα βλέπουμε ότι όσοι δεν είναι εκπαιδευτικοί, στην πλειοψηφία τους δεν γνωρίζουν μετανάστες/πρόσφυγες.

Πίνακας 4.9
Από πού προέρχονται

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	12	13,6	13,6	13,6
Valid όχι	60	68,2	68,2	81,8
Total	16	18,2	18,2	100,0
	88	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.9 παρουσιάζει αν γνωρίζουν την προέλευση των μεταναστών με τους οποίους συναναστρέφονται, με 60 (68,2%) από τους 76 (88-12) να γνωρίζουν και 16 (18,2%) όχι.

Πίνακας 4.10
Ποιοι παράγοντες ωθούν στη μετανάστευση

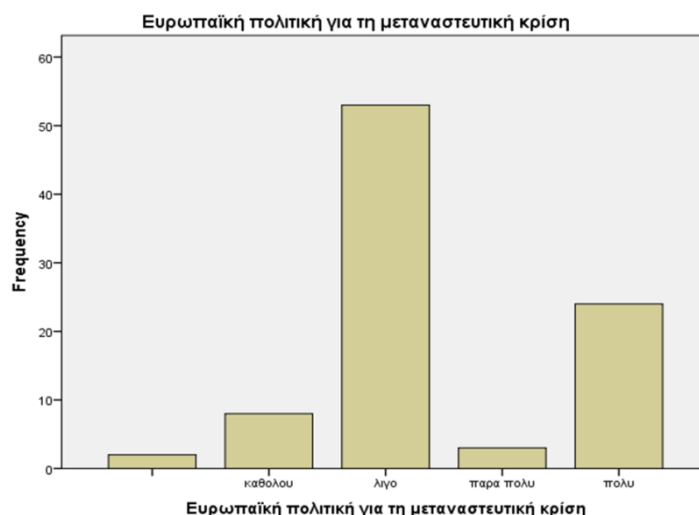
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	70	79,5	79,5	79,5
Valid όχι	18	20,5	20,5	100,0
Total	88	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.10 δείχνει πόσοι από τους 88 ερωτηθέντες γνωρίζουν για τους παράγοντες μετανάστευσης, με 70 (79,5%) να απαντούν ναι και 18 (20,5%) όχι. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό είναι εξοικειωμένοι με τους παράγοντες που ωθούν στην μετανάστευση.

Πίνακας 4.11
Ευρωπαϊκή πολιτική για τη μεταναστευτική κρίση

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
καθόλου	8	9,1	9,1	9,1
λίγο	53	60,2	60,2	69,3
Valid πάρα πολύ	3	3,4	3,4	72,7
πολύ	24	27,3	27,3	100,0
Total	88	100,0	100,0	

Από τους 88 ερωτηθέντες στο κατά πόσο γνωρίζουν για την ευρωπαϊκή πολιτική για τη μεταναστευτική κρίση του Πίνακα 4.11, 8 (9,1%) απάντησαν καθόλου, 53 (60,2%) λίγο, 3, (3,4%) πάρα πολύ και 24 (27,3%) πολύ. Από τα ποσοστά βλέπουμε ότι η πλειοψηφία έχει κάποια ιδέα μόνο για την Ευρωπαϊκή πολιτική για την μεταναστευτική κρίση, όπως βλέπουμε και στο παρακάτω διάγραμμα:

Διάγραμμα 4.3

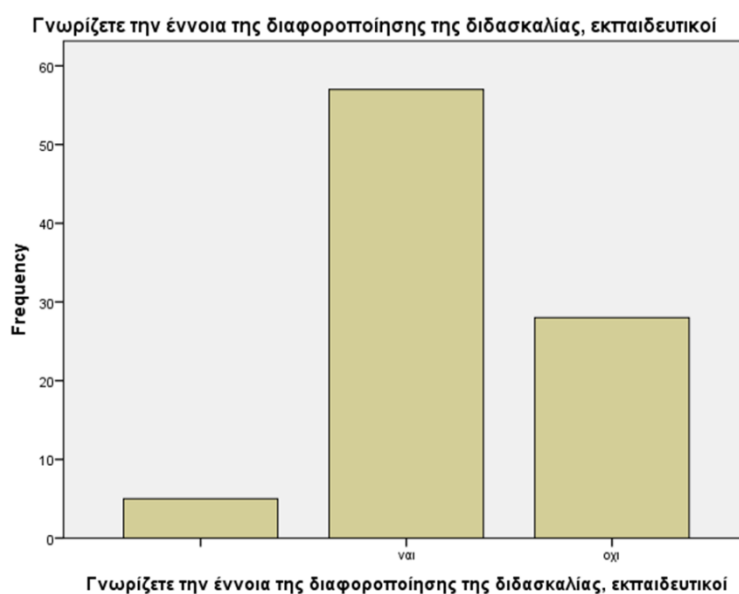
**Διαγραμματική απεικόνιση για το αν γνωρίζουν την Ευρωπαϊκή πολιτική
για την μεταναστευτική κρίση**

Πίνακας 4.12

Γνωρίζετε την έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας, εκπαιδευτικοί

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	3	3,4	3,4	3,4
Valid όχι	57	64,8	64,8	68,2
Total	28	31,8	31,8	100,0
	88	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.12, από τους 85 που απάντησαν, 57 (64,8%) γνωρίζουν την έννοια της διαφοροποίησης, ενώ 28 (31,8%) δε γνωρίζουν. Το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών φαίνεται να γνωρίζει σχετικά με την έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας. Αυτό απεικονίζεται και στο Διάγραμμα 4.4

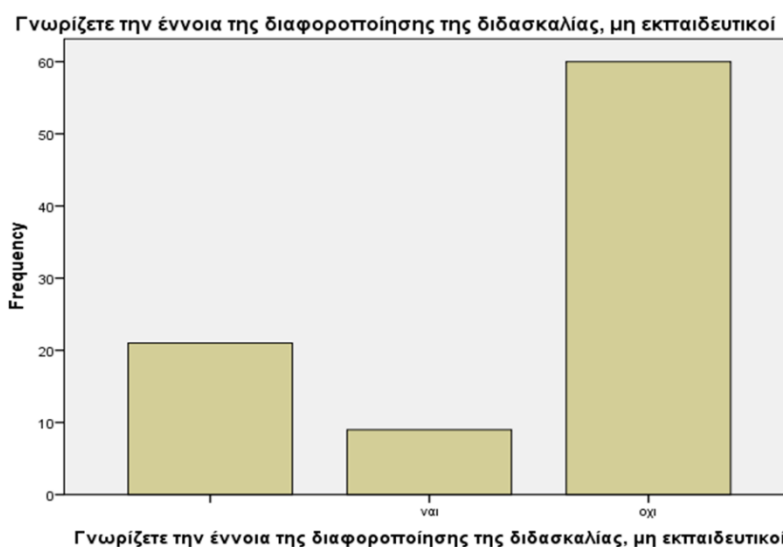
Διάγραμμα 4.4

Διαγραμματική απεικόνιση των απόψεων των εκπαιδευτικών για το αν γνωρίζουν την έννοια της διαφοροποίησης.

Πίνακας 4.13
Γνωρίζετε την έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας, μη εκπαιδευτικοί

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	9	10,2	10,2	31,8
Valid όχι	60	68,2	68,2	100,0
Total	88	100,0	100,0	

Από τους 69 μη εκπαιδευτικούς που απάντησαν σε αυτή την ερώτηση του Πίνακα 4.13, οι 9 (10,2%) γνωρίζουν για τη διαφοροποίηση, ενώ 60 (68,2%) όχι. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό όσων δεν είναι εκπαιδευτικοί δεν γνωρίζουν σχετικά με την έννοια της διαφοροποίησης. Αυτό απεικονίζεται καλύτερα στο παρακάτω διάγραμμα 4.5. Όπως παρατηρούμε από το Διάγραμμα 4.4 και 4.5 φαίνεται αισθητά ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν την έννοια της διαφοροποίησης πάνω στη διδασκαλία ενώ οι περισσότεροι μη εκπαιδευτικοί δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτή την έννοια.

Διάγραμμα 4.5

Διαγραμματική απεικόνιση των απόψεων των μη εκπαιδευτικών για το αν γνωρίζουν την έννοια της διαφοροποίησης.

Πίνακας 4.14
Προϋποθέτει διαχωρισμό των μαθητών σε καλούς-κακούς

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	2	2,3	2,3	2,3
Valid οχι	26	29,5	29,5	31,8
Total	60	68,2	68,2	100,0
	88	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.14 από τους 86 (88-2), που απάντησαν στην ερώτηση για το αν η διαφοροποίηση της διδασκαλίας προϋποθέτει το διαχωρισμό των μαθητών σε καλούς – κακούς, οι 26 (29,5%) γνωρίζουν για το διαχωρισμό των μαθητών και 60 (68,2%) όχι. Αυτό δείχνει ότι οι περισσότεροι κατανοούν την έννοια της διαφοροποίησης.

Πίνακας 4.15
Εκπαιδευτικά Συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	47	52,8	52,8	52,8
Valid οχι	42	47,2	47,2	100,0
Total	89	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.15 φαίνονται ότι από τους 89 που απάντησαν στην ερώτηση, αν γνωρίζουν εκπαιδευτικά συστήματα άλλων Ευρωπαϊκών χωρών, 47 (52,8%) γνωρίζουν για το εκπαιδευτικό σύστημα άλλων χωρών, ενώ 42 (47,2%) δεν γνωρίζουν. Πράγμα που ίσως θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε παράξενο, αν αναλογιστούμε το σύνολο των απαντήσεων για την έννοια τις διαφοροποίησης.

Πίνακας 4.16
Εκπαιδευτικά εργαλεία στο μάθημα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	12	13,5	13,5	13,5
google earth	6	6,7	6,7	20,2
subtitles	11	12,4	12,4	32,6
Valid κανένα	32	36,0	36,0	68,5
κόμικς	7	7,9	7,9	76,4
όλα	7	7,9	7,9	84,3
ταινίες και βίντεο	14	15,7	15,7	100,0
Total	89	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.16 παρουσιάζει τα ποσοστά των ψηφιακών εργαλείων που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια του μαθήματος, όπως απάντησαν 77 ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί, με τους περισσότερους εκπαιδευτικούς 32, να μην χρησιμοποιούν κανένα με ποσοστό 36%. Από τα μέσα που χρησιμοποιούνται το μεγαλύτερο ποσοστό 15,7% καταλαμβάνουν οι ταινίες και βίντεο που απάντησαν 14 εκπαιδευτικοί.

Πίνακας 4.17
Εργαλεία Κατάλληλα στο Μάθημα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	20	22,5	22,5	22,5
google earth	3	3,4	3,4	25,8
subtitles	7	7,9	7,9	33,7
Valid κανένα	37	41,6	41,6	75,3
κόμικς	2	2,2	2,2	77,5
όλα	10	11,2	11,2	88,8
ταινίες και βίντεο	10	11,2	11,2	100,0
Total	89	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.17 αφορά τους μη εκπαιδευτικούς και ποια εργαλεία τους φαίνονται κατάλληλα κατά τη χρήση τους στη διάρκεια του μαθήματος. Οι περισσότεροι από τους 69 που απάντησαν τη συγκεκριμένη ερώτηση, δεν θα χρησιμοποιούσαν κανένα εργαλείο σε ποσοστό 41,6%, ενώ οι λιγότεροι θα χρησιμοποιούσαν το Google Earth.

Πίνακας 4.18
Βοηθάτε στην αλληλεπίδραση των μαθητών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	4	4,5	4,5	4,5
Valid όχι	72	80,9	80,9	85,4
Total	13	14,6	14,6	100,0
	89	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.18, φαίνονται οι 85 (89-4) απαντήσεις για το αν σαν εκπαιδευτικοί βοηθάνε στην αλληλεπίδραση των μαθητών με 72 (80,9%) να απαντούν ναι και 13 (14,6%) να απαντούν όχι. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό θεωρεί σημαντική την αλληλεπίδραση των μαθητών κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Πίνακας 4.19
Ποια είναι η λανθασμένη τακτική μαθήματος

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
αλληλεπίδραση δασκάλου μαθητή	7	7,9	7,9	7,9
αλληλεπίδραση μαθητών	2	2,2	2,2	10,1
αξιολόγηση μόνο από εκπαιδευτικό	49	55,1	55,1	65,2
Valid κοινωνικό περιεχόμενο	16	18,0	18,0	83,1
μεταγνώση	4	4,5	4,5	87,6
οικοδόμηση γνώσης	4	4,5	4,5	92,1
σύνδεση με προηγούμενες γνώσεις	7	7,9	7,9	100,0
Total	89	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.19, από τους 89 που απάντησαν στην ερώτηση για το ποια τακτική είναι λάθος κατά τη διάρκεια του μαθήματος, η συντριπτική πλειοψηφία 49 (55,1%) απάντησαν ως λάθος την αξιολόγηση μόνο από τον εκπαιδευτικό. Αυτή η απάντηση είναι και η σωστή στην ερώτησή μας, πράγμα που σημαίνει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων γνωρίζουν μερικές από τις τακτικές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.

Πίνακας 4.20
Γνωρίζετε τους γονείς των μαθητών σας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid δεν ειμαι εκπαιδευτικος	2	2,2	2,2	2,2
να	12	13,5	13,5	15,7
οχι	40	44,9	44,9	60,7
Total	35	39,3	39,3	100,0
	89	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.20, παρουσιάζει τις 87 (89-2) απαντήσεις στο αν γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί τους γονείς των μαθητών , με 12 (13,5%) να μην είναι εκπαιδευτικοί, 40 (44,9%) να γνωρίζουν και 35 (39,3%) όχι. Άρα από αυτά τα ποσοστά μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η συνεργασία των εκπαιδευτικών με τους γονείς δεν πραγματοποιείται σε αρκετά μεγάλο ποσοστό.

Πίνακας 4.21
Ευρωπαϊκές χώρες με τους περισσότερους μετανάστες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid να	60	67,4	67,4	67,4
όχι	29	32,6	32,6	100,0
Total	89	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.21 απαντά στο αν οι 89 ερωτηθέντες γνωρίζουν τις χώρες με τους περισσότερους μετανάστες, με 60 (67,4%) να λένε να και 29 (32,6%) όχι. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό έχει γνώση της κινητικότητας των μεταναστών εντός της Ευρώπης.

Πίνακας 4.22
Επηρεάζονται οι χώρες από τους μετανάστες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	79	87,8	87,8	87,8
Valid όχι	11	12,2	12,2	100,0
Total	90	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.22, απαντά στο αν οι ερωτηθέντες θεωρούν πως οι Ευρωπαϊκές χώρες επηρεάζονται από τους μετανάστες με 79 (87,8%) ερωτηθέντες να λένε ναι και 11 (12,2%) όχι. Φαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία θεωρεί την επίδραση των μεταναστών σημαντική.

Πίνακας 4.23
Εκπαίδευση σχετικά με την παραγωγική δραστηριότητα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	71	78,9	78,9	82,2
Valid όχι	16	17,8	17,8	100,0
Total	90	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.23 απαντά στο αν η εκπαίδευση θα πρέπει να συνάδει με την παραγωγική δραστηριότητα της χώρας υποδοχής. Από τους 87 (90-3) που απάντησαν, οι 71 (78,9%) λένε ναι και 16 (17,8%) λένε όχι. Σε αυτή την ερώτηση βλέπουμε ότι οι περισσότεροι θεωρούν πως πράγματι εκπαίδευση και παραγωγική δραστηριότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες.

Πίνακας 4.24
Παραγωγική δραστηριότητα της χώρας σας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	67	74,4	74,4	75,6
Valid όχι	22	24,4	24,4	100,0
Total	90	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.24 απαντά στο αν οι ερωτηθέντες γνωρίζουν την παραγωγική δραστηριότητα της χώρας τους, με τους 67 (74,4%) από τους 89 (90-1) να γνωρίζουν και τους 22 (24,4%) να μη γνωρίζουν. Βέβαια η παραγωγική δραστηριότητα της χώρας μεταβάλλεται συνεχώς, γεγονός που δικαιολογεί αυτά τα ποσοστά.

Πίνακας 4.25
Εκπαιδευτικά προγράμματα στο σχολείο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid δεν ειμαι εκπαιδευτικος	11	12,2	12,2	16,7
Valid ναι	33	36,7	36,7	53,3
Valid όχι	42	46,7	46,7	100,0
Total	90	100,0	100,0	

Στον Πίνακα 4.25, από τους 85 (89-4) ερωτηθέντες στο αν υπάρχουν εκπαιδευτικά επαγγελματικά προγράμματα στα σχολεία τους, οι 42 (46,7%) απάντησαν όχι, οι 33 (36,7%) ναι και οι 11 (12,2%) ότι δεν είναι εκπαιδευτικοί. Παρατηρούμε ότι από τους εκπαιδευτικούς, οι περισσότεροι δεν δουλεύουν σε σχολείο με επαγγελματικά εκπαιδευτικά προγράμματα, πράγμα που μειώνει και τη σύνδεση με την παραγωγική δραστηριότητα.

Πίνακας 4.26
Θεωρείτε σημαντική τη συνδικαλιστική δράση

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ναι	2	2,2	2,2	2,2
Valid όχι	60	66,7	66,7	68,9
Total	28	31,1	31,1	100,0
	90	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.26, δείχνει ότι από τους 87 (89-2) ερωτηθέντες στην ερώτηση αν θεωρούν σημαντική τη συνδικαλιστική δράση των μεταναστών, οι 60 (66,7%) απάντησαν ναι και οι 28 (31,1%) απάντησαν όχι. Παρατηρούμε ότι η συνδικαλιστική δράση αποτελεί για όλους σημαντικό παράγοντα της επαγγελματικής ζωής γι αυτό και η θετική απάντηση καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Πίνακας 4.27
Ρόλος των συμβουλίων ένταξης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid δε γνωρίζω	2	2,2	2,2	2,2
Valid ναι	18	20,0	20,0	22,2
Valid όχι	51	56,7	56,7	78,9
Total	19	21,1	21,1	100,0
	90	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.27 απαντά στην ερώτηση για το αν είναι σημαντικά τα συμβούλια ένταξης μεταναστών, όπου οι 51 (56,7%) από τους 88 (90-2) που απάντησαν είπαν ναι, οι 19 (21,1%) όχι και οι 18 (20%) δε γνωρίζουν. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό θεωρεί σημαντικό το ρόλο τους, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό 20%, αν και είναι το μικρότερο, δεν γνωρίζει την απάντηση.

Πίνακας 4.28
Αρκετά επαγγελματικά μαθήματα για μετανάστες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	2,2	2,2	2,2
ναι	41	45,6	45,6	47,8
όχι	47	52,2	52,2	100,0
Total	90	100,0	100,0	

Ο Πίνακας 4.28 παρουσιάζει τις 87 (90-2) απαντήσεις σχετικά με το αν υπάρχουν αρκετά επαγγελματικά μαθήματα ώστε να απορροφηθούν οι μετανάστες στα αντίστοιχα επαγγέλματα με 41 (45,6%) να απαντούν ναι και 47 (52,2%) να απαντούν όχι. Από τις απαντήσεις παρατηρούμε ότι οι απαντήσεις είναι σχετικά κοντά με τους περισσότερους να θεωρούν ότι δεν υπάρχουν αρκετά εκπαιδευτικά επαγγελματικά μαθήματα.

4.4 Συμπεράσματα

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα από την έρευνα του ερωτηματολογίου σχετικά με τη γνώση των εκπαιδευτικών και μη εκπαιδευτικών στην Ελλάδα για την έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας στο εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και τα εργαλεία που αυτή χρησιμοποιεί, καθώς και διάφορες τεχνικές, αλλά και άλλα παρεμφερή θέματα που αφορούν την ένταξη των προσφύγων/μεταναστών στην χώρα υποδοχής.

Πιο συγκεκριμένα, μερικά από τα αποτελέσματα που μπορούμε να εξαγάγουμε από το ερωτηματολόγιο είναι:

1. Έχουν απαντήσει τόσο εκπαιδευτικοί όσο και μη εκπαιδευτικοί
2. Στην πλειοψηφία τους οι εκπαιδευτικοί είναι εξοικειωμένοι με την έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας
3. Αντίθετα, οι μη εκπαιδευτικοί στην συντριπτική τους πλειοψηφία δεν γνωρίζουν για την διαφοροποίηση της διδασκαλίας στο εκπαιδευτικό σύστημα.
4. Τα μέσα που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί κατά την διάρκεια του μαθήματος και στα πλαίσια της διαφοροποίησης συνήθως είναι μηδαμινά και δεν χρησιμοποιούνται εκτός από ορισμένα, όπως οι ταινίες και τα βίντεο. Βέβαια, η χρήση τους προϋποθέτει μια συνολική πολιτική, καθώς αυτά θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο ωρολόγιο

πρόγραμμα σύμφωνα με χρονοδιαγράμματα και την εκπαιδευτική ύλη που έχουν ήδη οριστεί από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

- Ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας που δεν χρησιμοποιούνται επαρκώς είναι η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων, όπως φαίνεται από τον Πίνακα 4.3.20, αφού οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν γνωρίζουν τους γονείς των μαθητών τους.

Σύμφωνα με αυτά μπορούμε να κάνουμε ορισμένες προτάσεις σχετικά με το θέμα μας. Αρχικά η εξοικείωση με την έννοια της διαφοροποίησης θα πρέπει να αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της καθημερινότητας είτε αυτό αφορά εκπαιδευτικούς είτε όχι, αφού ερχόμαστε όλοι σε επαφή με μετανάστες σε κάποιο βαθμό. Επίσης η χρήση των εκπαιδευτικών εργαλείων στα προγράμματα σπουδών των σχολείων θα πρέπει να αποτελέσει βασική αρχή, ανεξάρτητα με την παρουσία μεταναστών στις τάξεις, γιατί βοηθούν πέρα από την εκσυγχρόνιση και στη βελτίωση της κατανόησης της διδασκαλίας. Τέλος μια έρευνα που θα μπορούσε να γίνει, βέβαια όχι στα πλαίσια αυτής της εργασίας, αφορά τις προδιαγραφές για την υιοθέτηση των μέσων και των τακτικών της διαφοροποίησης στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Αυτή περιλαμβάνει και τους φορείς στους οποίους υπόκεινται τα σχολεία, το πρόγραμμα, την εκπαιδευτική ύλη, την ύπαρξη επαγγελματικών μαθημάτων και την εκπόνηση τους και την πιο άμεση σύνδεση με την παραγωγική δραστηριότητα.

4.5 Ανακεφαλαίωση

Σε αυτό το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο ασχοληθήκαμε με την δημιουργία, την ανάλυση των δεδομένων και τα συμπεράσματα της έρευνας του ερωτηματολογίου, που αφορούσε τόσο εκπαιδευτικούς, όσο και μη εκπαιδευτικούς και τις γνώσεις τους σχετικά με την διαφοροποίηση της διδασκαλίας του εκπαιδευτικού συστήματος που συνάδει με την ύπαρξη τόσων μεταναστών και προσφύγων στις χώρες υποδοχής.

Αρχικά παρουσιάσαμε τον τρόπο δημιουργίας της έρευνας με το ψηφιακό εργαλείο (google forms) και τους τρόπους με τους οποίους αυτό διανεμήθηκε. Στη συνέχεια περιγράψαμε τις ερωτήσεις στις οποίες κλήθηκαν να απαντήσουν οι ερωτηθέντες και ακολούθησε η παρουσίαση των περιγραφικών στοιχείων του δείγματος με τη χρήση του εργαλείου IBM SPSS. Εκεί τοποθετήσαμε τους πίνακες ανάλυσης των δεδομένων, όπως αυτά προέκυψαν από το πρόγραμμα SPSS. Τέλος έγινε η ανάλυση των δεδομένων από τα οποία προέκυψαν σημαντικά συμπεράσματα τα οποία βασίστηκαν στα αποτελέσματα της έρευνας.

Ήταν δεδομένο πριν από την έρευνα ότι οι εκπαιδευτικοί ακολουθούν συγκεκριμένα βήματα διδασκαλίας, ώστε να καλύπτεται η ύλη κάθε τάξης, καθώς και συγκεκριμένα διδακτικά υλικά που τους παρέχονται. Από τη χρήση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, οι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να οργανώσουν το μάθημα με τέτοιο τρόπο ώστε να τους συμπεριλαμβάνει όλους τους μαθητές, σε όλα τα θέματα. Παρόλο που ενώ έχουν στην πλειοψηφία τους τις γνώσεις, όμως, για την εφαρμογή της, δεν διαθέτουν τα κατάλληλα εκπαιδευτικά εργαλεία, πολλά από τα οποία είναι πλέον ψηφιακά. Αυτό μας πληροφορεί και η σχετική έρευνα του 1997 των Brian McGarvey και των συνεργατών του, όπου ενώ οι εκπαιδευτικοί κατείχαν όλες τις απαραίτητες γνώσεις και παρουσίασαν θετική στάση για την εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας σε μικτές τάξεις δεν είχαν τα απαραίτητα μέσα στα σχολεία που δίδασκαν για να προσφέρουν αυτές τις γνώσεις και να βοηθήσουν ουσιαστικά όλα τα παιδιά.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι δεν αρκούν μόνο οι καλές προθέσεις και οι γνώσεις για την εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, αλλά και η έμπρακτη στήριξη από τους αρμόδιους φορείς. Την ίδια στιγμή, και τα δύο στηρίζονται στο ποσό συμμετοχής των εκπαιδευόμενων, στα ενδιαφέροντά τους και στο τρόπο με τον οποίο προσπαθούν να λύσουν τα καθημερινά τους προβλήματα μέσω της εκπαίδευσης.

Τέλος, σε μια κοινωνία που διαρκώς αλλάζει και η εισροή, η εγκατάσταση και η αφομοίωση των μεταναστών αποτελούν σημείο της καθημερινότητας, η διαφοροποίηση της διδασκαλίας καλείται να υπερνικήσει τα εμπόδια ώστε να γίνει λειτουργική η πρακτική της σύγχρονης εκπαιδευτικής και μη ζωής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Είστε εκπαιδευτικός;

- Ναι
- Όχι

2. Φύλο

- Άρρεν
- Θήλυ
- Άλλο

3. Ηλικία

- 25-35
- 36-45
- άνω των 45

4. Πόσα χρόνια διδάσκετε;

- λιγότερα από 5
- 5-10
- περισσότερα από 10
- δεν διδάσκω

5. Ποιο είναι το επίπεδο σπουδών σας

- Πανεπιστημιακές Σπουδές
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού τίτλου
- Κάτοχος Διδακτορικού τίτλου

6. Σε ποια σχολική βαθμίδα εργάζεστε

- Δημοτικό
- Γυμνάσιο
- Γενικό Λύκειο
- Επαγγελματικό Λύκειο
- Άλλο

7. Έχετε στις τάξεις σας μετανάστες/πρόσφυγες ή τα παιδιά τους;

- Ναι
- Όχι

8. Αν δεν είστε εκπαιδευτικός, γνωρίζετε κάποιον μετανάστη;

- Ναι
- Όχι

9. Αν Ναι, γνωρίζετε από πού προέρχονται;

- Ναι
- Όχι

- 10. Είστε εξοικειωμένοι με τους παράγοντες που ωθούν στη μετανάστευση;**
- Ναι
 - Όχι
- 11. Σε τι βαθμό γνωρίζετε την Ευρωπαϊκή πολιτική για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης;**
- Καθόλου
 - Λίγο
 - Πολύ
 - Πάρα πολύ
- 12. Σαν εκπαιδευτικός, γνωρίζετε την έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας;**
- Ναι
 - Όχι
- 13. Σαν μη εκπαιδευτικός, γνωρίζετε την έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας;**
- Ναι
 - Όχι
- 14. Προϋποθέτει το διαχωρισμό των μαθητών σε καλούς και κακούς;**
- Ναι
 - Όχι
- 15. Είστε εξοικειωμένοι με τα εκπαιδευτικά συστήματα άλλων Ευρωπαϊκών χωρών;**
- Ναι
 - Όχι
- 16. Ποια από τα παρακάτω εκπαιδευτικά εργαλεία αξιοποιείτε στο μάθημα**
- Ταινίες και βίντεο
 - Google Earth
 - Learning via subtitling
 - Κόμικς
 - Κανένα από τα παραπάνω
 - Όλα τα παραπάνω
- 17. Αν δεν είστε εκπαιδευτικός, ποια από τα εργαλεία της προηγούμενης ερώτησης νομίζετε ότι είναι καταλληλότερα κατά τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας;**
- Ταινίες και βίντεο
 - Google Earth
 - Learning via subtitling
 - Κόμικς
 - Κανένα από τα παραπάνω
 - Όλα τα παραπάνω
- 18. Βοηθάτε στην αλληλεπίδραση των μαθητών κατά τη διάρκεια του μαθήματος;**
- Ναι
 - Όχι

- 19. Ποια από τις παρακάτω αποτελεί λανθασμένη τακτική κατά τη διάρκεια του μαθήματος;**
- αλληλεπίδραση δασκάλου-μαθητή
 - σύνδεση με προηγούμενες γνώσεις
 - αλληλεπίδραση μαθητών
 - μεταγνώση
 - οικοδόμηση γνώσης
 - κοινωνικό περιεχόμενο
 - αξιολόγηση μόνο από τον εκπαιδευτικό
- 20. Αν είστε εκπαιδευτικός, γνωρίζετε τους γονείς των μαθητών σας;**
- Ναι
 - Όχι
 - Δεν είμαι εκπαιδευτικός
- 21. Γνωρίζετε τις ευρωπαϊκές χώρες με τους περισσότερους μετανάστες;**
- Ναι
 - Όχι
- 22. Θεωρείτε ότι οι ευρωπαϊκές χώρες επηρεάζονται από την μετανάστευση;**
- Ναι
 - Όχι
- 23. Η εκπαίδευση θα πρέπει να συνάδει με την παραγωγική δραστηριότητα της χώρας;**
- Ναι
 - Όχι
- 24. Γνωρίζετε την παραγωγική δραστηριότητα της χώρας σας;**
- Ναι
 - Όχι
- 25. Αν είστε εκπαιδευτικός, υπάρχουν εκπαιδευτικά επαγγελματικά προγράμματα εκεί που διδάσκετε;**
- Ναι
 - Όχι
 - Δεν είμαι εκπαιδευτικός
- 26. Θεωρείτε απαραίτητη τη συνδικαλιστική δράση των μεταναστών στη χώρα υποδοχής;**
- Ναι
 - Όχι
- 27. Τα Συμβούλια Ένταξης μεταναστών και η Εθνική Επιτροπή κοινωνικής ένταξης παίζουν σημαντικό ρόλο;**
- Ναι
 - Όχι
 - Δεν γνωρίζω
- 28. Είναι αρκετά τα επαγγελματικά μαθήματα, ώστε να απορροφηθούν οι μετανάστες στα αντίστοιχα επαγγέλματα;**
- Ναι

- ο Όχι

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Ανδρέου, Γ. (2012). Γλώσσα: Θεωρητική και μεθοδολογική προσέγγιση. Αθήνα: Πεδίο.
- Γιαβρής, Α. & Στουφής, Θ. (2007). Ιδέες και επιχειρήματα για την Έκφραση-Έκθεση, Α τόμος. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.
- Γιαβρής, Α. & Στουφής, Θ. (2007). Ιδέες και επιχειρήματα για την Έκφραση-Έκθεση, Β τόμος, Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.
- Δαμανάκης, Μ. (1998). Η Εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική προσέγγιση. Αθήνα: Gutenberg.
- Ζωγραφόπουλος, Δ. (2015). « Η βίαιη επίθεση σε συνδικαλίστρια, με αφορμή τη συνδικαλιστική δράση της, ως αιτία εργατικού ατυχήματος (υπόθεση Κούνεβα)». Επιθεώρηση Εργατικού δικαίου.
- Θεοδωρακοπούλου, Θ. (2018). Δια βίου εκπαίδευση ενήλικων μεταναστών. Διερεύνηση ψυχοκοινωνικών παραγόντων συμμετοχής και εγκατάλειψης. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Καβουνίδη, Τ. (2003). Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Παρατηρητήριο Απασχόλησης.
- Καψάλης, Α. (2018). Μετανάστες εργάτες στην Ελλάδα. Εργασιακές σχέσεις και μεταναστευτική πολιτική στην εποχή των μνημονίων. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Καψάλης, Α. (2018α). Τα Ελληνικά συνδικάτα μπροστά στην πρόκληση των σύγχρονων μεταναστευτικών ροών. ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.
- Κούτρας, Σ. (2009). Πειστικός Λόγος στην Έκφραση-Έκθεση, τεύχος Α. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.
- Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, Μ. & Ι. Ε. Πυργιωτάκης, Ι.Ε. (2015). Διαφοροποίηση της διδασκαλίας και της μάθησης. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Ματσαγγούρας, Η. (2004). Η Διαθεματικότητα στη σχολική γνώση: εννοιολογική αναπαλαίωση και σχέδια εργασίας. Αθήνα: Γρηγόρης.

Παλαιολόγου, Ν. & Ευαγγέλου, Ο. (2011). Διαπολιτισμική παιδαγωγική. Εκπαιδευτική πολιτική για παιδιά μεταναστών. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Παπαχρήστος, Κ. & Παγώνη, Π. (2020). Πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές-μαθήτριες στο ελληνικό σχολείο. Διαπολιτισμική εκπαίδευση-Βιωματικές δράσεις. Αθήνα: Εκδόσεις Ταξιδευτής.

Σκούρτου, Ε. (2019). Πρόγραμμα επιμόρφωσης, Διαπολιτισμική εκπαίδευση, Γλώσσα και διγλωσσία σε διαπολιτισμικά περιβάλλοντα. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Σουλιώτη, Ε. & Παγγέ, Τ. (2004). Διαθεματική προσέγγιση και διδασκαλία. Η μέθοδος project. Νέα παιδεία

Σοφός, Α. (2019). Πρόγραμμα επιμόρφωσης, Διαπολιτισμική εκπαίδευση, Εκπαιδευτικές πρακτικές αξιοποίηση ταινίας και βίντεο στη διδασκαλία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Σοφός, Α. (2019). Πρόγραμμα επιμόρφωσης, Διαπολιτισμική εκπαίδευση, Παιδαγωγική αξιοποίηση κινηματογραφικής ταινίας και βίντεο για την διαπραγμάτευση της διαφορετικότητας. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Σοφός, Α. (2019) Πρόγραμμα επιμόρφωσης, Διαπολιτισμική εκπαίδευση, Συνεισφορά των Μέσων ως συμβολικών αναπαραστάσεων στην ευαισθητοποίηση των επικοινωνιακών διαδικασιών των μαθητών προσφύγων. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2002). Οδηγός σχεδίων εργασίας (πολυθεματικό βιβλίο, ευέλικτη Ζώνη, διαθεματικότητα), Αθήνα, ΟΕΔΒ.

Ξένη

Berruto, G. (1978). Γλωσσικοί κώδικες και εκπαίδευση (μφρ. Ι. Δ. Ρέντζου). Αθήνα: Εκδόσεις Νέα Παιδεία.

- Collett, E. (2011). *Immigrant integration in Europe in a time of austerity*. Washington DC: Migration Policy Institute.
- Dustmann, C. & Frattini, T. (2013). *Immigration: the European experience*. In D. Card & S. Raphael (Eds.), *Immigration, poverty and socioeconomic inequality*: 423-457. New York: Russell Sage foundation.
- Economou, M., Angelopoulos, E., Peppou, L. E., Souliotis, K., & Stefanis, C. (2016). *Suicidal ideation and suicide attempts in Greece during the economic crisis: an update*. *World psychiatry*.
- Freire, P. (1977). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα: Εκδόσεις Ράππα.
- Fullan, M. (1982). *The meaning of educational change*. New York: Teachers College Press.
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice*. New York: Basic Books.
- Hopf, D. (1987). *Διαφοροποίηση της σχολικής εργασίας*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Krzyzanowski, M. & Wodak, R. (2011). *The politics of exclusion: Debating migration in Austria*. New Brunswick and London: Transaction Publishers.
- Lazaridis, G. (2015). *International migration into Europe: from subjects to abjects*, Palgrave MacMillan.
- Maroukis, T. & Gemi, E. (2011). *Circular migration between Albania and Greece: a case study*, European University Institute.
- Symeonidis, G. (2015). *Immigrants and Greece: Pensions at crossroads. An analysis of the people who claim a part of their pension from the Greek Social Security System and a calculation of the respective liability*. *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη* 10 (2): 131-141.
- Tomlison, C. A. (2003). *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας* (μτφρ. Χ. Θεοφιλίδης & Δ. Μαρτίδου-Φορσιέ). Λευκωσία.
- Vecchi, G. (2000). *Διδάσκοντας μαζί, μαθαίνοντας μαζί* (μτφρ. Ι. Καλογνώμης., Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.
- Vygotsky, L. (1986). *Thought and language*. Cambridge: MIT Press.

Διαδικτυακοί τόποι

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629STO78631/i-metanasteutiki-krisi-stin-europi>

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_el

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi>

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20170629STO78630/prosfugiki-krisi-kai-ee-stoicheia-kai-arithmoi>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/#work>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%85%CF%83%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B1>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%83%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1>

Κλειδιά και Αντικλείδια. Επιμορφωτικό Υλικό αναρτημένο στον ιστότοπο:

<https://museduc.gr>

Υλικό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Τάξεων Υποδοχής & Φροντιστηριακών Τμημάτων:

<http://www.oepek.gr>

Ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες:

www.unhcr.gr

Διεθνής Αμνηστία. Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου:

www.amnesty.gr

